

VILNIAUS UNIVERSITETO MEDICINOS FAKULTETO
VISUOMENĖS SVEIKATOS INSTITUTAS

MAGISTRO DARBAS

**JAUNŲ ŽMONIŲ ŽINIOS APIE EKSTREMALIĄSIAIS SITUACIJAS, KELIANČIAS
GRĖSMES VISUOMENĖS SVEIKATAI, IR JŲ ELGESYS TOKIŲ SITUACIJŲ
METU**

Knowledge of Young People on Health Emergencies and Their Behavioural Response

Leidžiama ginti

Visuomenės sveikatos instituto direktorius,

Prof. dr. (HP) Rimantas Stukas

(parašas)

Studentė: Jovita Malyško

(parašas)

Darbo vadovė: Prof. dr. G. Šurkienė

(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

TURINYS

	Psl.
1. Trumpiniai.....	3
2. Santrauka.....	4
3. Summary.....	5
4. Įvadas.....	6
5. Literatūros apžvalga.....	7
5.1. Ekstremaliųjų sveikatai situacijų samprata.....	7
5.2. Ekstremaliųjų sveikatai situacijų valdymas:.....	10
4.2.1 Lietuvoje.....	10
4.2.2 Pasaulyje.....	14
4.2.3 Tarptautinis bendradarbiavimas ekstremaliųjų sveikatai situacijų valdyme.....	16
5.3. Galimos ekstremaliosios sveikatai situacijos Lietuvoje.....	18
5.4. Visuomenės sveikatos priežiūros sistemos vaidmuo ekstremaliųjų sveikatai situacijų valdyme.....	21
5.5. Moksliniai tyrimai apie ekstremaliosias sveikatai situacijas, keliančias grėsmes visuomenės sveikatai, bei apie gyventojų žinias, kaip elgtis tokių situacijų metu.....	23
6. Tyrimo metodika.....	26
7. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas.....	28
7.1. Tiriamųjų charakteristika.....	28
7.2. Jaunų žmonių požiūriu aktualiausios ekstremaliosios situacijos, keliančios grėsmę Lietuvos ir pasaulio gyventojų sveikatai.....	30
7.3. Jaunų žmonių informacijos poreikis apie pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms.....	38
7.4. Jaunų žmonių veiksmai ekstremaliųjų situacijų metu apsaugant save arba teikiant pagalbą kitiems.....	59
7.5. Veiksniai, turintys įtakos netinkamoms jaunų žmonių žinioms apie elgesį ekstremaliųjų sveikatai situacijų metu.....	81
8. Išvados.....	90
9. Rekomendacijos.....	91
10. Literatūros sąrašas.....	92
11. Priedai.....	95

1. TRUMPINIAI

df – laisvės laipsnių skaičius

ES – Europos Sąjunga

ESK – Ekstremaliųjų situacijų komisija

ESSC – Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras

IAE – Ignalinos atominė elektrinė

JAV – Jungtinės Amerikos valstijos

Metodika – Bendroji metodika, kaip veikti ekstremaliųjų sveikatai situacijų atvejais sveikatos priežiūros įstaigoms pagal MIMMS (Major Incident Medical Management and Support) tarptautinio pasirengimo ir pagalbos teikimo standartus

NATO – Šiaurės Atlanto sutarties organizacija

PAGD prie VRM – Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos

PI – pasikliautiniai intervalai

PSO – Pasaulio sveikatos organizacija

RSC – Radiacinės saugos centras

SAM – Sveikatos apsaugos ministerija

SE – Standartinė paklaida

SMLPC – Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras

Š_B – Šansų santykis bendras

Š_P – Šansų santykis pakoreguotas

ULAC – Užkrečiamų ligų ir AIDS centras

VS_B – Visuomenės sveikatos biuras

VSC – Visuomenės sveikatos centras

χ^2 – Pirsono chi kvadratas

2. SANTRAUKA

Tyrimo aktualumas. Naftotiekiuose, dujotiekiuose, kariniuose objektuose, pramonės įmonėse ar gabenant pavojingas medžiagas įvykstančios avarijos, katastrofos atominėje elektrinėje ir objektuose, naudojančiuose radioaktyviąsias medžiagas, epidemija, pandemija, kariniai veiksmai – visa tai ir dar daugiau yra faktoriai galimoms ekstremalioms situacijoms Lietuvoje. Tačiau visuomenė dar nėra pakankamai pasiruošusi teisingai į jas reaguoti. Todėl aktualu tirti būtent jaunų žmonių žinias apie ekstremaliąsias situacijas, siekiant gerinti jų pasiruošimo lygį tokioms situacijoms bei žinių lygį, kaip elgtis tokių situacijų metu.

Tyrimo tikslas. Įvertinti jaunų žmonių žinias apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmes visuomenės sveikatai.

Tyrimo uždaviniai. Nustatyti jaunų žmonių požiūriu aktualiausias ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmes Lietuvos ir pasaulio gyventojų sveikatai. Nustatyti jaunų žmonių informacijos poreikį apie pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms. Įvertinti jaunų žmonių veiksmus ekstremaliųjų sveikatai situacijų metu: apsaugant save, teikiant pagalbą kitiems. Nustatyti priežastis, lemiančias netinkamas jaunų žmonių žinias apie elgesį ekstremalių sveikatai situacijų metu.

Tyrimo metodika. Tyrimas atliktas 17-oje savivaldybių anoniminės anketinės apklausos metodu 2016 metų balandžio–gegužės mėnesiais. Apklausoje dalyvavo 18-29 metų amžiaus žmonės: 502 vaikinai (37,9 %) ir 821 mergina (62,1 %). Duomenų analizei naudota SPSS 21 statistinė programa. Ryšiui tarp kintamųjų įvertinti naudotas χ^2 testas. Sudaryti logistinės regresijos modeliai, iš jų gauti šansų santykiai, apskaičiuoti 95% pasikliautiniai intervalai. Rezultatų skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu, kai p reikšmė $<0,05$.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Daugumos respondentų (75,4 %) nuomone, aktualiausia ekstremali situacija Lietuvoje užkrečiamosios ligos, antrojoje vietoje – transporto avarijos (74,5 %), o trečiojoje – gaisrai (72,3 %). Ekstremalių situacijų struktūra skiriasi pagal respondentų lytį, amžių, išsilavinimą, užimtumą ir gyvenamąją vietą. Pasaulio mastu daugumos respondentų nuomone, aktualiausia ekstremali situacija – teroristiniai išpuoliai. Populiariausias informacijos šaltinis, iš kurio respondantai sužinojo, kaip elgtis ekstremalių sveikatai situacijų metu – mokymo įstaigose organizuoti mokymai. Juos nurodė 45,7 % respondentų. Tačiau apie 33,2 % respondentų neturi jokios informacijos apie žmogaus elgesį tokių situacijų metu. Nustatytos sąsajos tarp respondentų neteisingo elgesio ekstremalių situacijų metu ir respondentų lyties, amžiaus, išsilavinimo, užimtumo bei gyvenamosios vietos.

Raktažodžiai: ekstremaliosios situacijos, jauni žmonės, grėsmės sveikatai.

3. SUMMARY

Research relevance. Accidents at oil pipelines, gas pipelines, military sites, industrial sites or during transportation of hazardous materials as well as, catastrophes at atomic energy plants and objects which use radioactive materials, epidemics, pandemics, acts of war – these and more potential causes of emergencies in Lithuania. However public society is not yet adequately informed about the correct ways to react to such events. Therefore it is important to research young peoples knowledge about such emergencies, in order to improve their preparation level, and knowledge, of how to conduct themselves in such situations.

Research target. To evaluate young persons knowledge about extreme situations which cause threats to public health.

Research tasks. To determine young persons perspective on the most pressing emergencies, causing threats to Lithuanian and world public health. To determine young persons information demand regarding preparation for emergency situations. To Evaluate young persons actions during emergencies of public health: saving oneself, providing assistance to other. To determine what causes a lack of information about behaviour during public health emergencies amongst young people.

Research methodology. Research was done in 17 municipalities by the anonymous questionnaire method during the months of April-May in 2016. Participants were between the ages of 18-29: 502 males (37,9 %) and 821 females (62,1 %). Data analysis was carried out by the use of the statistical program SPSS 21. The connection between the variables was evaluated using the χ^2 test. Logistic regression models were created, from them odds ratios were derived, confidence intervals of 95 % were assessed. Difference in results was held statistically significant, when p value <0,05.

Research results and conclusions. The majority of respondents (75,4 %) hold the view that the most relevant emergency in Lithuania is contagious disease, in second place – transport accidents (74,5 %), and in third place – fires (72,3 %). Emergency situation structure differs by respondents sex, age, education, employment and residence. On the global scale, most respondents see acts of terrorism as the main possible emergency. The main source of information, from which respondents knew how to react to emergencies was organised training at educational institutions. These were identified by 45,7 % of respondents. However around 33,2 % of respondents had now information about what actions to take during such emergencies. Links between respondents incorrect behaviour during emergencies and respondents sex, age, education, employment and residence were identified.

Keywords: emergencies, young people, health risks.

4. ĮVADAS

Šių dienų visuomenė gyvena nuolatos besikeičiančių grėsmių aplinkoje, todėl egzistuoja ir pažeidžiamų asmenų bei turto ar aplinkos išsaugojimo problemų. Lietuva, nors ir nepasižymi didele teritorija ir pavojingu išsidėstymu Žemės planetoje, priešasčių ekstremalioms situacijoms šalies gyventojams daug. Naftotiekiuose, dujotiekiuose, kariniuose objektuose, pramonės įmonėse ar gabenant pavojingas medžiagas įvykstančios avarijos, katastrofos atominėje elektrinėje ir objektuose, naudojančiuose radioaktyvias medžiagas, epidemija, pandemija, kariniai veiksmai – visa tai ir dar daugiau yra faktoriai galimoms ekstremalioms situacijoms Lietuvoje [1, 2].

Masiniai terorizmo atvejai, stichinės nelaimės, transporto avarijos, gaisrai, sproginiai, įvairūs cheminiai ar radioaktyvūs teršalai ir dauguma kitų situacijų gali įtakoti žmonių sveikatą bei juos supančios aplinkos saugumą. Vienas iš lemtingiausių faktorių, lemiančių palankesnę ekstremalių įvykių raidą yra gyventojų žinios apie ekstremalias situacijas, ekstremaliuosius įvykius ir tinkamą elgesį tokių situacijų metu. Todėl labai svarbu šviesti visuomenę, o ypač jaunąsias kartas, ekstremalių situacijų klausimais, norint užtikrinti šalies gyventojų, turto, aplinkos saugumą bei išvengti netekčių.

Tarp Europos Sąjungos šalių Lietuva išryškėja dideliu transporto priemonių avarijų, apsinuodijimų, paskendimų, nukritimų ir kitų nelaimingų atsitikimų skaičiumi. Tolimesnėms augančioms kartoms tai bauginanti statistika. Jaunas žmogus turėtų gyventi saugioje aplinkoje, todėl pagrindinė visuomenės pareiga – tai užtikrinti.

Kol kas Lietuvoje žmonių žinios apie ekstremalias situacijas, bei žmonių elgesį tokių situacijų metu menkai tirta problema. Tai apsprendė mūsų tyrimo tikslus ir uždavinius.

Tikslas - įvertinti jaunų žmonių žinias apie ekstremalias situacijas, keliančias grėsmes visuomenės sveikatai.

Uždaviniai:

1. Nustatyti jaunų žmonių požiūriu aktualiausias ekstremalias situacijas, keliančias grėsmes Lietuvos ir pasaulio gyventojų sveikatai.
2. Nustatyti jaunų žmonių informacijos poreikį apie pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms.
3. Įvertinti jaunų žmonių veiksmus ekstremaliųjų sveikatai situacijų metu:
 - 3.1. Apsaugant save
 - 3.2. Teikiant pagalbą kitiems.
4. Nustatyti priežastis, lemiančias netinkamas jaunų žmonių žinias apie elgesį ekstremalių sveikatai situacijų metu.

5. LITERATŪROS APŽVALGA

5.1. EKSTREMALIŪJŲ SVEIKATAI SITUACIJŲ SAMPRATA

Vis dažniau žiniasklaidoje, per televiziją, iš aplinkinių girdime terminą – ekstremali situacija, bet ne kiekvienas žmogus galėtų tiksliai apibrėžti, ką jis reiškia. Vieni kaip ekstremalių situacijų pavyzdžius įvardija stichines nelaimes, kiti – terorizmo aktus, o tretį jas apibūdina kaip socialinių, psichologinių veiksnių nulemtas situacijas.

Literatūroje randama nemažai ekstremalių situacijų sąvokos definicijų. Žemiau pateikiami dažniausiai sutinkami apibrėžimai.

Ekstremali situacija – dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą [3].

LR sveikatos sistemos įstatyme pateikiamas kitoks sąvokos išaiškinimas:

Ekstremalioji visuomenės sveikatai situacija – tokios visuomenės sveikatos raidos aplinkybės, kai aplinkos veiksnių poveikis lemia staigų grupinių ar masinių sveikatos pažeidimų pavojaus atsiradimą [4].

Ekstremali situacija suprantama, kai dėl ekstremalaus įvykio ar teroro akto veiksnių susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų bei didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, asmenų turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar žalą [5].

Kita sąvoka, kuri yra neatsiejama nuo anksčiau paminėtos, tai ekstremalusis įvykis. Tačiau reikėtų paminėti, kad platesnė yra ekstremaliųjų situacijų sąvoka.

Bendrojoje metodikoje, kaip veikti ekstremaliųjų sveikatai situacijų atvejais, sveikatos priežiūros įstaigoms pagal MIMMS (Major Incident Medical Management and Support) tarptautinio pasirengimo ir pagalbos teikimo standartus (toliau – metodika), ekstremalieji įvykiai apibūdinami taip: tai tokie įvykiai, kurių metu įvertinus gyvų nukentėjusiųjų skaičių, sužalojimų sunkumą, nelaimės pobūdį ir vietą asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugos turi būti organizuotos, atsižvelgiant į specialiuosius poreikius [2].

Tačiau Lietuvos Respublikos Civilinės saugos įstatyme pateikiamas dar kitoks apibrėžimas. Ekstremalus įvykis – nustatytus kriterijus atitinkantis, pasiekęs ar viršijęs gamtinis, techninis, ekologinis ar socialinis įvykis, kuris kelia pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, jų socialinėms sąlygoms, turtui ir (ar) aplinkai [3].

Valstybiniame ekstremaliųjų situacijų valdymo plane reglamentuojami ekstremalieji įvykiai, kurie galėtų sukelti Lietuvos Respublikoje valstybės lygio ekstremaliąsias situacijas, yra šie:

1) gamtinio pobūdžio – geologinis ir hidrometeorologinis (stichiniai, katastrofiniai meteorologiniai ir stichiniai, katastrofiniai hidrologiniai reiškiniai) reiškinys, įvykis, susijęs su ledo lytimis, ledų sangrūdomis, ledo laukais; žmonių ligos, vabzdžių antplūdis, gyvūnų ligos, augalų ligos ir kenkėjai, žuvų dusimas, laukinių žvėrių ir paukščių badas;

2) techninio pobūdžio – transporto įvykiai, susiję su jūros ar vidaus vandenų laivo naudojimu, aviacija, geležinkelių transporto ir automobilių kelių eismu ir įvykiais vežant pavojingą krovinį; įvykiai pramonėje ir energetikos sistemoje, hidrotechnikos statinio, komunalinių sistemų avarija ir ryšių paslaugų teikimo vartotojams sutrikimas;

3) ekologinio pobūdžio – aplinkos oro ir vandens užterštumas; dirvožemio, grunto užterštumas arba kitoks jam padarytas poveikis; tarša branduolinėmis ir (ar) radioaktyviosiomis medžiagomis ir naftos produktais;

4) socialinio pobūdžio – masinės riaušės ir neramumai, blokados, provokacijos, diversijos, teroro aktai, taip pat kariniai veiksmai Lietuvos Respublikos ar kaimyninės valstybės teritorijoje;

5) kiti ekstremalieji įvykiai – žmonių sveikatos sutrikimai, panika, traumos, mirties atvejai dėl užsikrėtimo, apsinuodijimo ar fizinio poveikio, gaisro keliamas pavojus, užsidegimo ar degimo grėsmė, pavojingas radinys, pavojus sunaikinti kultūros vertybę arba kultūros vertybės sunaikinimas; įvykis, keliantis pavojų saugomiems asmenims, saugomam objektui, Lietuvos Respublikos vadovybės rezidencijoms; kitas įvykis, dėl kurio gali susidaryti arba susidaro ekstremalioji situacija [6].

Ekstremaliųjų įvykių kriterijus atitinka įvykiai, dėl kurių:

- nukentėjo žmonės (žuvo, buvo sužaloti, susirgo, apsinuodijo);
- kilo pavojus ne mažiau kaip 100 žmonių gyvybei, sveikatai, turtui ir (arba) aplinkai (teroro akto, sprogimo grėsmė);
- sutriko gyventojų socialinės sąlygos:
 - neplanuotai gana ilgam laikui nutrūko kelių, geležinkelių, oro, vandens transporto eismas;
 - daugiau negu parą ketvirtadaliui savivaldybės gyventojų nutrūko elektros energijos, gamtinių dujų, geriamojo vandens tiekimas, šilumos tiekimas šildymo sezono metu ar nuotekų šalinimas;
 - keletą valandų šimtui tūkstančių gyventojų neveikė telefono ryšio tinklas, internetas, nutrūksta Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos transliavimas;
 - kai daugiau kaip 1 valandą sutriko pagalbos skambučių priėmimas, ir dėl to nebuvo galima išsikviesti pagalbos tarnybos;

° kai sugriuvus pastatui neatidėliotinai reikėjo suteikti gyvenamąją vietą daugiau kaip 10 žmonių;

- padarytas poveikis aplinkai: miškams, vandens telkiniams, orui, Žemės paviršiui ir (arba) gilesniems jos sluoksniams, gyvūnams, žemės ūkio ar kitiems laukiniams augalams, saugomoms teritorijoms (draustiniams, regioniniams ir nacionaliniams parkams, rezervatams), kultūros vertybėms [7].

Dėl aukščiau paminėtų ekstremaliųjų įvykių, kurie atitinka vieną ar kitą kriterijų, gali susidaryti ekstremali situacija. Pastarosios klasifikuojamos į ribotas, vietines, regionines ir krašto ekstremaliąsias situacijas.

Ribota ekstremali situacija - dėl ekstremalaus įvykio susidariusi padėtis, kurios metu žuvo ar dingo be žinios ne daugiau kaip 5 žmonės arba ne daugiau kaip 20 žmonių sutrikdytos fiziologinės ar socialinės gyvenimo sąlygos, arba nuostoliai sudaro nuo 200 iki 1 tūkstančio minimalių mėnesinių algų dydžio sumą ir ekstremalaus įvykio teritorijos ribos neišplito už ūkio subjekto teritorijos, o padariniai yra šalinami ūkio subjekto gelbėjimo pajėgomis ir (arba) pasitelkus specialiąsias tarnybas.

Vietinė ekstremali situacija - dėl ekstremalaus įvykio susidariusi padėtis, kurios metu žuvo ar dingo be žinios 6-20 žmonių arba 20-60 žmonių sutrikdytos fiziologinės ar socialinės gyvenimo sąlygos, arba nuostoliai sudaro nuo 1 iki 2 tūkstančių minimalių mėnesinių algų dydžio sumą ir ekstremalaus įvykio teritorijos ribos neišplito už savivaldybės teritorijos, o padariniai yra šalinami ne tik specialiųjų tarnybų pajėgomis, bet ir panaudojant kitus savivaldybės turimus materialinius išteklius arba juos gavus iš kitų savivaldybių.

Regioninė ekstremali situacija - dėl ekstremalaus įvykio susidariusi padėtis, kurios metu žuvo ar dingo be žinios daugiau kaip 20 žmonių arba daugiau kaip 60 žmonių sutrikdytos fiziologinės ar socialinės gyvenimo sąlygos, arba nuostoliai sudaro daugiau kaip 2 tūkstančius minimalių mėnesinių algų dydžio sumą ir ekstremalaus įvykio teritorijos ribos išplito apskrityje už vienos savivaldybės teritorijos, o padariniai yra šalinami ne tik apskrities teritorijoje esamų specialiųjų tarnybų pajėgomis, bet ir panaudojant kitus apskrityje turimus materialinius išteklius arba juos gavus iš kitų apskričių.

Krašto ekstremali situacija - dėl ekstremalaus įvykio susidariusi padėtis, kai jo padariniai apima vieną ir daugiau apskričių teritorijų arba į ekstremalios situacijos valdymą įsitraukia valstybinio lygio civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijos [8].

Apibendrinant galima teigti, kad skirtinguose teisės aktuose ekstremalios sveikatai situacijos apibrėžiamos skirtingai, tačiau esminių skirtumų šiuose apibrėžimuose nėra.

5.2. EKSTREMALIŲ SVEIKATAI SITUACIJŲ VALDYMAS

5.2.1. LIETUVOJE

Gyventojų apsauga mūsų valstybėje siekta rūpintis jau nuo senų laikų. Tarpukario laikotarpiu didžiosioms pasaulio valstybėms rengiantis naujam karui, buvo stiprinama priešlėktuvinė gyventojų apsauga nuo cheminio ginklo. Tuo tarpu Lietuva irgi žengė į priekį – buvo suprasta civilinės saugos svarba ir mėginta ją sukurti prie Lietuvos aeroklubo; tuo pačiu buvo pradėta dujokaukių gamyba, siekiant aprūpinti tiek gyventojus, tiek karius asmeninėmis kvėpavimo takų apsaugos priemonėmis, tačiau prasidėjus karui procesas nutrūko. Tik 1991 m. pradėjo formuotis savarankiška Lietuvos Respublikos civilinė sauga, kas vyksta iki šiol [9].

Siekiant užtikrinti Lietuvos gyventojų saugumą ekstremalių sveikatai situacijų metu, neužtenka vienos institucijos, kuri galėtų efektyviai organizuoti gelbėjimo darbus, pasirengti ekstremaliosioms situacijoms ar planuoti prevencines priemones. Todėl šalyje, įgyvendinant civilinę saugą, išskirtos funkcijos ir pareigos visoms Lietuvoje veikiančioms valstybės, savivaldybių institucijoms, bei ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms [7].

Ekstremaliųjų situacijų valdymas Lietuvoje organizuojamas remiantis teisės aktais. Vienas iš pagrindinių – Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymas (toliau – Civilinės saugos įstatymas), priimtas 1998 m. gruodžio 15 d. ir reglamentuojantis civilinės saugos sistemos organizavimo ir veikimo teisinius ir organizacinius pagrindus, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų kompetenciją, kitų įstaigų, ūkio subjektų, gyventojų teises ir pareigas civilinės saugos srityje.

Civilinės saugos sistema Lietuvoje sudaryta iš šių subjektų:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė),
- Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Vidaus reikalų ministerijos),
- Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisijos (toliau – Vyriausybės ESK),
- Savivaldybių ekstremaliųjų situacijų komisijos (toliau – savivaldybių ESK),
- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (PAGD prie VRM) ir jam pavaldžių įstaigų,
- Ministerijų ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų,
- Savivaldybių institucijų ir įstaigų,
- Ūkio subjektų, kitų įstaigų,
- Operacijų centrų,
- Civilinės saugos sistemos pajėgų.

Civilinės saugos sistema, aprėpanti svarbiausias Lietuvos gyventojų saugumą užtikrinančias institucijas, pavaizduota 1 schemeje. Žemiau bus pateiktos pagrindinės institucijų funkcijos, organizuojant civilinės saugos sistemą.

- Vyriausybė skelbia ir atšaukia valstybės lygio ekstremaliąsias situacijas, tvirtina valstybinius ekstremaliųjų situacijų valdymo planus bei kitus teisės aktus, reglamentuojančius civilinę saugą, nustato ekstremaliųjų situacijų prevencijos vykdymo, civilinės saugos mokymo, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (toliau – NATO) reikalų koordinavimo civilinės saugos srityje tvarką ir kt.

- Vidaus reikalų ministerija kartu su kitais civilinės saugos sistemos subjektais įgyvendina civilinės saugos sistemos uždavinius, koordinuoja civilinės saugos sistemos subjektų, išskyrus Vyriausybę, veiklą įgyvendinant jų kompetencijai priskirtus civilinės saugos sistemos uždavinius. O Vidaus reikalų ministras tvirtina valstybinio lygio civilinės saugos pratybų planus, nustato keitimosi informacija apie įvykį, ekstremalųjį įvykį ar ekstremaliąją situaciją tvarką ir kt.

- Ekstremalių situacijų komisija – nuolatinė komisija, sudaryta iš valstybės politikų, valstybės ir (arba) savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų ir (arba) darbuotojų, profesinės karo tarnybos karių, koordinuojanti ekstremaliųjų situacijų prevenciją, valdymą, likvidavimą ir padarinių šalinimą. Atsižvelgiant į ekstremaliosios situacijos lygį, sudaromos dviejų lygių ESK – pirmo ir antro lygio. Pirmo lygio – savivaldybės ESK, kuriai vadovauja savivaldybės administracijos instruktorius, aptaria savivaldybės civilinės saugos sistemos būklę, pasirengimą reaguoti į ekstremaliąsias situacijas, priima sprendimus, reikalingus gresiančiai ar susidariusiai ekstremaliajai situacijai valdyti. Antro lygio – Vyriausybės ESK, kuriai vadovauja vidaus reikalų ministras, aptaria šalies civilinės saugos sistemos būklę, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pasirengimą reaguoti į ekstremaliąsias situacijas ir imasi priemonių gerinti šią būklę. Gresiant ar susidarius valstybės lygio ekstremaliajai situacijai, Vyriausybės ESK priima sprendimus, reikalingus ekstremaliajai situacijai valdyti.

- PAGD prie VRM pagal kompetenciją vadovauja civilinės saugos sistemos veiklai, koordinuoja ekstremaliųjų situacijų prevencijos vykdymą, gyventojų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų veiklą civilinės saugos srityje, perspėja gyventojus ir kt. apie gresiančią ar susidariusią valstybės lygio ekstremaliąją situaciją, pagal kompetenciją organizuoja ekstremaliųjų situacijų židinių lokalizavimą, įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių pašalinimą, koordinuoja gyventojų evakavimą ir kt.

- Ministerijos ir kitos valstybės institucijos gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai užtikrina jų kompetencijai priskirtų funkcijų vykdymą, organizuoja valstybės tarnautojų ir darbuotojų civilinės saugos mokymus. Jos turi iš anksto pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms ir tinkamai veikti joms kilus.

- Savivaldybių institucijos ir įstaigos kilus ekstremaliajai situacijai organizuoja ir koordinuoja ekstremaliosios situacijos valdymą savivaldybės teritorijoje. Savivaldybėje turi būti atlikta galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizė ir parengti savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planai, organizuojamos civilinės saugos pratybos bei gyventojų švietimas civilinės saugos klausimais.

- Ūkio subjektai, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų atvejais savivaldybės administracijos direktoriaus reikalavimu teikia turimus materialinius išteklius, atlieka privalomus darbus, būtinus ekstremaliajai situacijai ir jos padariniams šalinti [7].

- Operacijų centrai – tai specialistų (darbuotojų, pareigūnų) grupės, kurios užtikrina ekstremaliųjų situacijų komisijos priimtų sprendimų įgyvendinimą ir organizuoja bei koordinuoja įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų likvidavimą, padarinių pašalinimą, gyventojų ir turto gelbėjimą. Operacijų centro nariai susirenka ir pradeda veikti, kai gresia arba susidaro ekstremalioji situacija ir atsiranda poreikis organizuoti gyventojų apsaugą arba parūpinti materialinių išteklių, kurių neturi įvykio vietoje veikiančios tarnybos [7].

- Civilinės saugos sistemos pajėgos skirtos gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotiniams darbams atlikti, įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams, ekstremaliosioms situacijoms likviduoti ir padariniams šalinti ekstremaliosios situacijos židinyje. Civilinės saugos sistemos pajėgoms priskiriamos – priešgaisrinės gelbėjimo pajėgos, policijos pajėgos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos pajėgos, Lietuvos nacionalinei sveikatos sistemai priklausančių asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų pajėgos, Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos pajėgos, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pajėgos, avarinių tarnybų, atliekančių neatidėliotinus darbus, pajėgos, ūkio subjekto pajėgos, parengtų savanorių ir asociacijų pajėgos [3, 7].

Civilinės saugos įstatyme ekstremaliosios situacijos skirstomos į du lygius – savivaldybės ir valstybės:

- savivaldybės lygio – ekstremaliosios situacijos, kurios trunka ne ilgiau kaip 6 mėnesius ir kurių padariniai šalinami savivaldybėje (savivaldybėse) esančiomis civilinės saugos sistemos pajėgomis ir naudojant savivaldybėje (savivaldybėse) ar valstybės rezerve

turimus arba iš kitų savivaldybių gautus materialinius išteklius, o ekstremaliosios situacijos padarinių išplitimo ribos neviršija trijų savivaldybių teritorijų ribų;

- valstybės lygio – ekstremaliosios situacijos, kurių padariniai šalinami keliose savivaldybėse esančiomis civilinės saugos sistemos pajėgomis ir naudojant savivaldybėse ar valstybės rezerve turimus materialinius išteklius, o ekstremaliosios situacijos padarinių išplitimo ribos viršija trijų savivaldybių teritorijų ribas, arba kurios trunka ilgiau kaip 6 mėnesius [3].

Atsižvelgus į ekstremaliosios situacijos lygį yra nustatyti du ekstremaliųjų situacijų valdymo lygiai: savivaldybės ir valstybės. Valdymo lygiai tarpusavyje skiriasi valdymo etapų eiga, tačiau esant tiek savivaldybės lygio ekstremaliosioms situacijoms, tiek valstybės yra šaukiama Vyriausybės ekstremalių situacijų komisija [3].

Civilinės saugos įstatymas išskiria veiksmų eigą savivaldybės lygio ekstremaliajai situacijai, kurios padarinių išplitimo ribos neviršija vienos savivaldybės ribų ir tos, kurios viršija vienos, bet neviršija trijų savivaldybių ribų. Kai yra grėsmė susidaryti ar susidarius savivaldybės lygio ekstremaliajai situacijai, kurios padarinių išplitimo ribos neviršija vienos savivaldybės ribų yra šaukiama savivaldybės ekstremalių situacijų komisija. Tada komisijos teikimu, atsižvelgęs į ekstremaliojo įvykio pobūdį, savivaldybės administracijos direktorius paskiria savivaldybės operacijų vadovą. Priskyrus vadovą šaukiamas savivaldybės operacijų centras, kurio funkcija – koordinuoti visą teikiamą pagalbą, pradėjus telkti savivaldybės teritorijoje ar valstybės rezerve turimus arba iš kitų savivaldybių gaunamus materialinius išteklius. Tuo tarpu kai yra grėsmė arba susidaro savivaldybės lygio ekstremali situacija, viršijanti vienos savivaldybės ribas, visi etapai iš esmės nesiskiria nuo anksčiau išvardintų, išskyrus tuo, kad turi būti sušauktos visų tų savivaldybių ekstremalių situacijų komisijos ir savivaldybių operacijų centrai [3].

Esant valstybės lygio ekstremaliajai situacijai yra šaukiama Vyriausybės ESK. Valstybės operacijų vadovo funkcijas vykdo Ministro Pirmininko paskirtas Vyriausybės narys arba valstybės ar kt. institucijos vadovas, priklausomai nuo ekstremaliojo įvykio pobūdžio. Galiausiai yra sušaukiamas valstybės operacijų centras, kuris koordinuoja teikiamą pagalbą [3].

PAGD prie VRM vykdydamas civilinės saugos ir priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos tikslus ir uždavinius privalo glaudžiai bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis t.y. Vyriausybės ekstremalių situacijų komisija, nacionaliniu Krizių valdymo centru prie Krašto apsaugos ministerijos, Nacionaliniu visuomenės sveikatos centru, Aplinkos apsaugos ministerija, Radiacinės saugos centru prie Sveikatos apsaugos ministerijos, kitomis ministerijomis, valstybės ir savivaldybių institucijomis, ūkio subjektais, įstaigomis, aplinkos

stebėjimo ir laboratorijų tinklu. Šių institucijų visuma sudaro civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos visumą [9].

1 pav. Lietuvos Respublikos Civilinės saugos sistema [7]

5.2.2. PASAULYJE

Pastaruosius du dešimtmečius pasaulis nenustoja kovoti su tragiškais gamtinės kilmės ar žmonių veiklos sąlygotomis nelaimėmis. Vienos iš ryškiausių – tai Haiti ir Čilės žemės drebėjimai (2010 m.), cunamis, žemės drebėjimas ir branduolinė avarija Japonijoje (2011 m.), Taifūnas Filipinuose (2013 m.), žemės drebėjimas Nepale (2015 m.) ir tebevykstantis konfliktas Sirijoje, kitaip dar vadinamas pilietiniu karu (2011 m. iki dabar). Taigi pasaulis bene kasdien susiduria su ekstremaliosiomis situacijomis, todėl šiame poskyryje bus apžvelgta, kaip vyksta šių situacijų valdymas [10].

Anot Jungtinių Tautų Organizacijos šaltinių, 2015 metų pabaigoje buvo užfiksuota apie 21.3 milijonai pabėgėlių ir 65.3 milijonai evakuotų gyventojų. Manoma, kad tikrieji skaičiai gali būti dar didesni. Atsižvelgus į tai, kad nelaimės nepaiso sienų, specialistų buvo nuspręsta dalintis išvalgomis ir patirtimi, įgytomis iš ankstesnių ekstremaliųjų situacijų valdymo. Tai buvo pagrindas įvesti tarptautinio pasirengimo, reagavimo į ekstremaliasias situacijas ir nelaimes (angl. International Preparedness & Response to Emergencies & Disasters (IPRED)) konferencijas. Ketvirtoji konferencija, įvykusi 2016 metų sausį, buvo

viena svarbiausių, kadangi konferencijos organizatoriai – Izraelio „Home Front“ komanda ir Sveikatos apsaugos ministras surinko virš 800 dalyvių iš 34 skirtingų valstybių. Daugiausiai dalyvių buvo iš JAV (84), Kinijos (34) ir Vokietijos (20).

Svarbiausios veiklos sritys aptartos konferencijoje, įtakančios ekstremaliųjų situacijų valdymą, pateikiamos žemiau:

- Planavimas bei regioninis/pasaulinis bendradarbiavimas,
- Tarptautiniai humanitariniai veiksmai,
- Vadovavimas/koordinavimas,
- Etikos laikymasis nelaimių valdyme,
- Pratybos ir mokymai,
- Žmogiškieji ištekliai,
- Komunikacija,
- Civilinis – karinis bendradarbiavimas,
- Prieglobstis gyvūnams [10].

Šių konferencijų organizavimas yra puikus būdas dalintis patirtimi su visu pasauliu, siekiant gerinti pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms ir tuo pačiu skatinti įvairių šalių tarpusavio bendradarbiavimą.

Kitas geros valdymo praktikos pavyzdys – Visuomenės sveikatos ekstremaliųjų situacijų valdymo centras (angl. Public Health Emergency Operations Center). Šis centras nustato visuomenės sveikatos funkcijas ir teikia tinkamus atsakymus bei veiksmų koordinavimą esant ekstremaliosioms situacijoms. Centro struktūra susideda iš:

- Įvykių valdymo komandos, kuri atsako už pareigų bei komunikacijos plano optimizavimą;
- Pareigūnų, atsakingų už visuomenės informavimą bei saugumo užtikrinimą;
- Mokslo skyriaus, kuris kontroliuoja ligų epidemiologiją, išgyvenamumą, medicinos pagalbos organizavimą, tarptautinę ligų kontrolę ir kt.
- Valdymo skyriaus, nustatančio taktiką ir išteklių paskirstymą tikslo pasiekimui;
- Planavimo skyriaus, renkančio ir analizuojančio informaciją, saugančio dokumentaciją;
- Logistikos skyriaus, paskirstančio išteklius per reikiamus skyrius;
- Finansų/administravimo skyriaus, kuris paskirsto lėšas pirkimams, atsako už išlaidas, atlyginimus ir kt. [11].

Visuomenės sveikatos ekstremaliųjų situacijų centro įkūrimas padeda efektyviau reaguoti į masines nelaimes, keliančias pavojų visuomenės sveikatai, kurios nenuspėjamu greičiu gali suniokoti aplinką ar atimti gyvybę.

Šiame skyriuje būtina paminėti bene svarbiausią organizaciją, valdančią visuomenės sveikatą ir tuo pačiu aktyviai kovojančią su ekstremaliomis situacijomis visame pasaulyje – tai Pasaulio sveikatos organizacija (toliau – PSO). 2016 metai atnešė didelių istorinių permainų PSO, kadangi buvo įsteigta visiškai atnaujinta Ekstremaliųjų situacijų programa. Gegužės mėnesį vykusioje Pasaulinėje sveikatos asamblėjoje valstybės narės patvirtino naujosios programos kūrimą. Nuo to laiko buvo padaryta didelė pažanga plečiant veiklos galimybes ir pajėgumą, kas leistų efektyviau reaguoti į protrūkius ir ekstremaliąsias situacijas. Sutelkiamas dėmesys kuriant naujosios programos struktūrą ir Valdymo standartų procedūrą (angl. Standard Operating Procedures (SOPs)), tuo pačiu užtikrinamas poreikis naudotis nauja įvykių valdymo sistema (angl. Incident Management System) valdant ekstremaliąsias situacijas ir pratinti būstinės bei regioninių biurų darbuotojus prie šios tvarkos. Tačiau tuo pačiu svarbu tęsti jau taikomą techninę bei nusistovėjusią paramą valstybėms narėms.

Programos koncepcijoje nurodomi svarbiausi veiksmai, siekiant užtikrinti efektyvią pagalbą ekstremalių situacijų metu. Visų pirma, tai ankstyvas įspėjimas, rizikos įvertinimas ir reagavimas į ekstremaliąsias situacijas. Toliau seka prevencija bei kontrolės strategija aukšto lygio grėsmių galimiems pavojams. 3 žingsnis būtų Tarptautinių sveikatos priežiūros taisyklių (angl. International Health Regulations (IHR)) vertinimas ir pagrindinių gebėjimų stiprinimas. Ir galiausiai – sveikatos sistemos stiprinimas aukšto pažeidžiamumo lygio šalyse.

Vertinant PSO veiklą sprendžiant paskutiniąsias krizes – geltonosios karštligės Angoloje ir Kongo Demokratinėje Respublikoje Ziko viruso keliuose regionuose, Rifto slėnio karštligės šiaurės Nigerijoje, galima teigti, kad PSO veikla vykdoma teisinga kryptimi, kadangi pavyksta valdyti šias situacijas. Vis tik būtina toliau tobulinti savo veiklą ir daug dirbti ties ekstremalių situacijų valdymu [12].

5.2.3. TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS EKSTREMALIŲ SVEIKATAI SITUACIJŲ VALDYME

Lietuvos Respublikos tarptautinis bendradarbiavimas civilinės saugos srityje, siekiant apsaugoti visuomenę ekstremaliųjų situacijų metu, vadovaujasi visuotiniais principais, tarptautiniais civilinės saugos, žmogaus teisių apsaugos, aplinkos saugą ir žmonių gerovę užtikrinimo principais, laikantis tarptautinių sutarčių bei kitų teisės aktų.

Visų pirma, svarbu paminėti, jog PAGD prie VRM bendradarbiauja su viena stambiausių tarptautinių organizacijų – NATO. Šio bendradarbiavimo civilinių ekstremalių situacijų planavimo srityje siekis yra užtikrinti šalies pasirengimą ir civilinių išteklių panaudojimą kolektyviai remiant Aljanso strateginius uždavinius pačiu efektyviausiu būdu. Pagrindiniai NATO uždaviniai, esant ekstremalioms situacijoms, civilinė parama karinėms ir reagavimo į krizes operacijoms, parama šalių valdžios institucijoms, gyventojų apsauga terorizmo atvejais, bei panaudojus masinio naikinimo ginklą.

2002 m. lapkričio 28 d. tarp Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos buvo pasirašytas susitarimas dėl Lietuvos dalyvavimo Bendrijos programoje siekiant sustiprinti bendradarbiavimą civilinės saugos pagalbos teikimo srityje. 2003 m. Lietuva įstojo į Europos Sąjungą. Nuo to laiko PAGD dalyvauja atitinkamų Europos Sąjungos institucijų (Europos Tarybos Civilinės saugos darbo grupės, Europos Komisijos Bendrijos veiksmų programos civilinės saugos srityje įgyvendinimo komiteto) veikloje, kuriant saugesnę aplinką.

PAGD prie VRM bendradarbiauja su Jungtinėmis tautomis ir yra atsakingas už Jungtinių Tautų konvencijos „Dėl tarpvalstybinio pramoninių avarių poveikio“ ir su ja susijusių teisės aktų įgyvendinimą. Taip pat yra skiriamas didelis dėmesys bendradarbiavimui su kaimyninėmis valstybėmis (Vokietija, Lenkija, Latvija, Vengrija, Baltarusija ir kt.), pasirašant dvišales sutartis, užtikrinančias abipusę pagalbą tam tikrų ekstremalių situacijų metu.

Lietuva įgijus daug naudingos patirties ir pagalbos iš JAV Pensilvanijos valstijos Krizinių situacijų valdymo agentūros, kuri vedė specialius mokymus bei padėjo įkurti Civilinės saugos mokymo centrą Nemenčinėje. Panaši pagalba Lietuvos civilinei saugai teikiama ir kitų šalių: Danijos, Švedijos, Anglijos ir kt. Danai Krašto apsaugos ministerijos mokymo centre savo lėšomis įrengė automatizuotą taktikos treniruotės kompleksą, kurį taikant tam tikroje Lietuvos teritorijoje imituojamas ekstremalus įvykis ir planuojamų gelbėtojų veiksmai likviduojant susidariusias pasekmes. Švedija skyrė daug lėšų vykdant Ignalinos atominės elektrinės reaktorių saugos tobulinimo programą [9].

Valstybėms bendradarbiaujant siekiama vieno bendro tikslo – kurti saugią visuomenę ir tobulinti pasiruošimą esant ekstremalioms situacijoms, bei šių situacijų pasekmių pašalinimui. Todėl kiekviena valstybė ir atitinkamos institucijos privalo skatinti bendradarbiavimą, teikti pagalbą vieni kitiems ir dalintis patirtimi.

5.3. GALIMOS EKSTREMALIOSIOS SVEIKATAI SITUACIJOS LIETUVOJE

Lietuva nepasižymi nei ugnikalnių išsiveržimais, nei tornadais ar kitomis masinėmis stichinėmis nelaimėmis, tačiau nepaisant to, yra daug kitų ekstremalių situacijų, kurios gali būti pavojingos šalies saugumui. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra paskelbus Ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašą, kuriame išsamiai pateikiami įvykių apibūdinimai, bei jų kriterijai. Sąraše ekstremalūs įvykiai klasifikuojami, kaip jau buvo minėta į gamtinės, techninės, ekologinės ar socialinės kilmės įvykius [13].

Gamtinės kilmės ekstremalieji įvykiai – tai ryškūs klimatinių sąlygų pakitimai, sukeltantys stichines nelaimes, masinius miškų ir durpynų gaisrus, geologiškai pavojingus reiškinius, ypač pavojingas arba masines epidemijas, epizootijas ir kt. Gamtinės kilmės ekstremaliosios situacijos kelia grėsmę dėl joms būdingų specifinių savybių t.y. staigios pradžios, aukšto intensyvumo, galimo didelio sužeistųjų skaičiaus (mirtingumo) ir kasdienio gyvenimo sutrikdymo [9, 14]. Gamtinės kilmės ekstremalius įvykius galima sugrupuoti į atskiras grupes:

1) Geologiniai reiškiniai – dirvožemio bei grunto pažeidimai, žemės įgriuvos, nuošliaužos, žemės drebėjimai. 2004 m. rugsėjo 21 d. Lietuvoje buvo juntamas 3-5 balų intensyvumo žemės drebėjimas priklausomai nuo vietovės. Tai buvo Viduržemio jūros seisminio centro ir šiaurės šalių NORSAR seisminių grupių tinklo požeminiai smūgiai [9].

2) Metrologiniai reiškiniai – viesulas, uraganas, škvalas, smarkus snygis, dargana, sausra, audra. Vienas didžiausių uraganų „Anatolijus“ Lietuvoje siautėjo 1999 m. gruodžio 12-13 d., kuris atnešė šalies ūkiui ir gyventojams virš 30 mln. litų nuostolių. Viesulų būna rečiau. Šalyje stebimi 20-40 m/s stiprumo škvalai. Stiprus snygis (pūga) užregistruotas 1982 m. sausio 7-8 dienomis. Be pertraukos pustė apie 49 val, ko pasekoje nukentėjo daug žmonių, 22 smarkiai apšalo, 10 žmonių sušalo [9].

3) Hidrologiniai reiškiniai – tai kritinis vandens lygis Lietuvos upėse, kurį viršijus iškyla potvynio pavojus. Katastrofinis užtvindymas galimas sugriuvus Kauno HES užtvankai arba ją susprogdinus, tada nukentėtų Kauno miestas ir Nemuno žemupyje esantys miestai ir gyventojai. Mokslininkai atliko preliminarų potvynių rizikos vertinimą ir nustatė, kad Lietuvoje nuo 1812 iki 2010 m. įvyko 154 stichiniai arba katastrofiniai potvyniai. Dažniausiai potvyniai kyla dėl sniego tirpsmo ir ledo kamščių (apie 70-75 proc. atvejų), intensyvių liūčių (apie 15 proc. atvejų). Kitos priežastys, tokios kaip vandens lygio Baltijos jūroje pakilimas, hidrotechnikos statinių avarijos ir pan. sudaro 15 proc. atvejų. Dažniausiai potvyniai Lietuvoje kyla pavasario ir žiemos metu, atitinkamai apie 60 ir 35 proc. atvejų [9, 15].

4) Miškų gaisrai – stichinis, nekontroliuojamas medžių ir kitų augalų degimas. Dažniausios gaisrų priežastys yra žaibai, savaiminis užsidegimas dėl ilgalaikės sausros ir nesaugus žmonių elgesys. 2014 metais balandžio 25 d. buvo skelbiama ekstremali padėtis Kuršių nerijos nacionaliniame parke dėl kilusio gaisro, kuris suniokojo 130 ha miško [16]. Kitas gaisrų šaltinis Lietuvoje yra durpynai. Kasmet kyla dešimtys didesnių ar mažesnių durpynų gaisrų. 2004 m. vasarą prie Vilniaus kilusių nusausintų ir apleistų durpynų gaisrų metu sostinėje bei jos apylinkėse oro užterštumas pasiekė rekordinį lygį, buvo pakenkta daugelio žmonių sveikatai, išdegė dideli durpynų plotai, išmesti dideli CO₂ kiekiai [9, 17].

5) Kitoms gamtinės kilmės ekstremaliosioms situacijoms priskiriamos masinės žmonių epidemijos. Biologinis gamtos užterštumas gali prasidėti įvykus gaivalinėms nelaimėms, kai panaudojamas biologinis ginklas, vykdomos diversijos arba teroristiniai išpuoliai. ULAC duomenimis, 2017 metų pradžioje gripo epidemija buvo paskelbta Kauno miesto ir Jonavos rajono savivaldybėse [9, 18].

Apibendrinant gamtines ekstremaliąsias situacijas reikėtų paminėti, kad 80 proc. visų gamtinės kilmės ekstremaliųjų situacijų Lietuvoje sukelia hidrometeorologiniai reiškiniai, iš kurių dažniausias yra lietus, taip pat sukeliantis ir ekstremaliąsias situacijas [14].

Techninės kilmės ekstremaliesiems įvykiams priskiriamos cheminės kilmės ekstremaliosios situacijos, kurias gali sukelti įvairių technologinių procesų sutrikimai, dėl kurių kyla gaisrai, įvyksta sprogimai, į aplinką patenka cheminės medžiagos (teršalai), įvairių rūšių transporto avarijos pervežant pavojingas chemines medžiagas, energetikos, magistralinių vamzdynų avarijos. Galimi ir kiti ekstremalieji įvykiai, būdingi pramonės objektams ir komunikacijoms, kurie paprastai tampa ekologinių ekstremaliųjų situacijų priežastimi. Šiuo metu Lietuvos Respublikoje yra 17 objektų, kuriuose kaupiamos, sandėliuojamos, laikomos pavojingos medžiagos (stambiausios iš jų - Jonavos „ACHEMA“, Kėdainių „LIFOSA“, „ORLEN Lietuva“ (buvusi „Mažeikių nafta“) bei kitos įmonės [14].

Kitas labai rimtas techninės kilmės ekstremaliosios situacijos susidarymo šaltinis – galima avarija Ignalinos atominėje elektrinėje (toliau – IAE). Nors IAE veikla sustabdyta, tačiau likvidavimo darbai dar bus vykdomi keletą dešimtmečių ir per tą laiką visuomenė turėtų išlikti budri ir žinoti, kaip elgtis avarijos metu [19].

2011 m. gegužės 9 d. pirmą kartą Lietuvoje paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija, sutrikus medicininių atliekų tvarkymo ir naikinimo sistemai ir šalyje nelikus įmonės, kuri galėtų deginti medicinines atliekas. Tokių atliekų susikaupė per 119 tonų. Jų saugojimo vietos grėšė tapti epidemijos židiniais ir kėlė pavojų šalies gyventojams. 2011 m. rugpjūčio 22 d. Vyriausybė atšaukė ekstremaliąją situaciją [7].

Ekologinės kilmės ekstremalieji įvykiai – aplinkos oro, vandens, dirvožemio, grunto užteršimas cheminėmis, biologinėmis ir radioaktyviosiomis medžiagomis arba kitoks aplinkai padarytas poveikis:

- įvykiai transportuojant pavojingą krovinį,
- cheminė avarija,
- radiacinė avarija,
- naftos produktų išsiliejimas,
- pramoninė avarija pavojingame objekte,
- pavojingas radinys,
- gaisrai,
- oro tarša,
- vandens tarša,
- dirvožemio, grunto tarša [7].

Apibendrinant, ekologinės kilmės ekstremalieji įvykiai yra sąlygoti aukščiau minėtų gamtinės, techninės kilmės įvykių.

Socialinės kilmės ekstremalieji įvykiai – įvykiai, susiję su tyčine, nusikalstama žmonių veikla, nevaldoma žmonių minia, įvykiais pasienio ruože:

- visuomenės neramumai, susibūrimai, riaušės,
- nusikaltimai, nusikalstami neramumai, gaujų siautėjimas,
- karinė ataka, maištas, sukilimas,
- masinis užsieniečių antplūdis,
- žmonių grobimas, įkaitų paėmimas,
- teroristiniai išpuoliai [7].

Svarbus teisės aktas, kalbant apie ekologinio pobūdžio grėsmes - Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas „Dėl veiksmų ypatingųjų ekologinių ir kitų ekstremalių situacijų bei avarijų atvejais ir jų padarinių likvidavimo valdymo“. Jame yra reglamentuojami valdymo tvarkos aprašai, atsakingos institucijos, ekstremalių situacijų lygiai ir kt. [20].

Nors Lietuva per pastaruosius metus nėra išgyvenusi stiprių teroristinių išpuolių ar karinės atakos, tačiau privalo būti budri. Mūsų valstybė laikoma tiltu tarp Rytų ir Vakarų, todėl yra tinkama teroristų susitikimams ir netgi teroristiniams aktams vykdyti. Privaloma nuolat užtikrinti visuomenės saugumą neatmetant visų galimų ekstremaliųjų situacijų, keliančių pavojų žmonių gyvybei.

5.4. VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMOS VAIDMUO EKSTREMALIŲJŲ SVEIKATAI SITUACIJŲ VALDYME

Didelės grėsmės sveikatai – tai biologinės, cheminės, susijusios su aplinka ar kitais atžvilgiais ekstremaliosios situacijos sveikatai, kurios gali plisti ne tik valstybės viduje, bet ir tarp valstybių. Šių grėsmių kaina – ne tik žmonės ir sveikata. Dėl didelių grėsmių visuomenės sveikatai gali būti patirta labai didelių ekonominių sąnaudų, ypač jei pavojus trunka ilgai, jei dėl jo sutrinka kelionės, prekyba ir galbūt apskritai visuomenės gyvenimas. Tokios grėsmės paprastai smogia netikėtai ir greitai gali išsivystyti į sudėtingas didelio masto nelaimės. Todėl turi būti parengta sveikatos saugumo politika ir veiksmai, kuriais būtų siekiama apsaugoti piliečius nuo tokių grėsmių ir išvengti didelio poveikio visuomenei ir ekonomikai arba jį sušvelninti [21].

Yra ne vienas teisės aktas, nurodantis, kad visuomenės sveikatos priežiūros sistemos vaidmuo užima ne menką vaidmenį ekstremaliųjų situacijų, keliančių grėsmę visuomenės sveikatai, valdyme. Sutartyje dėl ES veikimo (SESV) yra su sveikata susijusių nuostatų ir, be kita ko, nurodyta, kad nustatant ir įgyvendinant visas Sąjungos politikos ir veiklos kryptis, turi būti užtikrinta aukšto lygio žmonių sveikatos apsauga. Be to, Sutartyje nurodyta, kad ES veiksmais visuomenės sveikatos srityje siekiama remti ir papildyti valstybių narių (joms tenka didžiausia atsakomybė už sveikatos politiką) veiksmus [21]. Kitas svarbus dokumentas - Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programa (toliau – programa) numato, kad svarbus tvarios sveikatos priežiūros sistemos bruožas – gebėjimas tinkamai ir laiku reaguoti į visuomenei kylančias grėsmes ir ekstremalias situacijas. Masiniai neramumai, stichinės nelaimės, didesnio pavojaus šaltinių avarijos, kariniai konfliktai, dėl asmenų migracijos grėšiantys infekcinių ligų protrūkiai, stichiniai, katastrofiniai gamtos reiškiniai ir kitos ekstremalios situacijos turi būti valdomi taip, kad sveikatos paslaugų teikimas gyventojams ne tik nesutriktų, bet ir atlieptų atitinkamos situacijos metamus iššūkius. Visuomenės sveikatos požiūriu svarbu, kad ekstremalioms situacijoms nebūtų leista komplikuotis, o civilinės saugos įvykių padariniai būtų likviduoti kuo tinkamiau ir skubiau. Būtina užtikrinti, kad kilus ekstremaliųjų situacijų grėsmei ar joms esant būtų išsaugotas Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos tęstinumas [22].

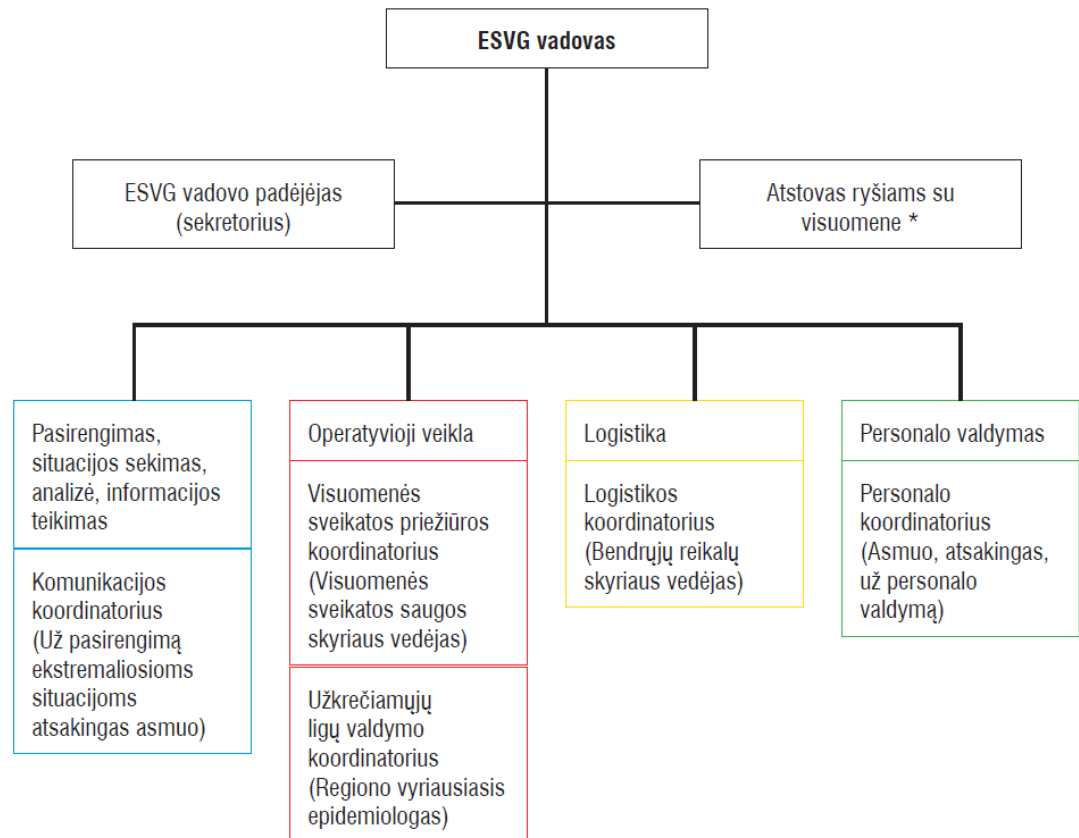
Vadovaujantis programa, vienam iš tikslų (Užtikrinti visuomenės sveikatos priežiūros sistemos tvarumą) pasiekti yra nurodytas kriterijus – didinti Lietuvos nacionalinei sveikatos sistemai priklausančių asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų, pasirengusių veikti esant ekstremaliosioms situacijoms, dalį. 2014 m. tokių įstaigų buvo 48 %, tačiau iki programos pabaigos norima pasiekti 75 % visų įstaigų [22].

Viena iš pagrindinių visuomenės sveikatos priežiūros teikiamų paslaugų grupių yra pasirengimas ir planavimas ekstremalioms visuomenės sveikatai situacijoms. Šiai grupei priskiriamos šios paslaugos:

- pasirengimas ekstremalių visuomenės sveikatai situacijų valdymui (taip pat ir konkrečių veikslių planų rengimas);
- duomenų rinkimo sistemos plėtra bei sergamumo kontrolės ir prevencijos ypatingų atvejų metu sistemos plėtra;
- operatyvus keitimasis informacija tarp įvairių lygių institucijų ekstremalių visuomenės sveikatai situacijų metu.

Valstybė kontroliuoja, integruoja ir vykdo bendrąją aplinkos sveikatos politiką, tačiau pagrindinė atsakomybė už aplinkos sveikatos politikos įgyvendinimą deleguota savivaldybėms. Savivaldybėse aplinkos sveikatos priežiūros paslaugas teikia arba sveikatos centrai, arba savivaldybių aplinkos apsaugos tarnybos. Savivaldybių sveikatos inspektoriai kontroliuoja aplinkos sveikatos teisės aktų laikymąsi bei teikia konsultacijas aplinkos sveikatos klausimais visoms suinteresuotoms grupėms. Ekstremalių sveikatai situacijų atveju, regioninės ir valstybinės institucijos dirba bendradarbiaudamos su savivaldybėmis [23].

MIMMS yra pateikęs atmintinę apie valdymo ir pagalbos principus – vadovavimą, saugumą, komunikaciją, įvertinimą, rūšiavimą, gydymą ir transportavimą. Ekstremalių sveikatai situacijų valdyme visuomenės sveikatos specialistai turi dalyvauti vadovavimo, saugumo, komunikacijos ir rizikos įvertinimo etapuose. Kiti likę etapai yra priskiriami asmens sveikatos priežiūros specialistų vykdymui. Nors Lietuvoje ekstremalių situacijų, kuriose turi dalyvauti būtent visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos, pasitaiko rečiau, vis tik visoms įstaigoms privalomas Ekstremalių situacijų valdymo planas. Šie planai turi būti rengiami vadovaujantis Sveikatos apsaugos ministro ir PAGD prie VRM direktoriaus patvirtintomis rekomendacijomis [2, 3]. Įstaigų planų rengimas ir atnaujinimas yra paskirtas įstaigos Ekstremaliųjų situacijų planavimo komitetui (toliau – komitetas). Žemiau pateiktame 2 paveiksle nurodytas komiteto sudėties pavyzdys. Kiekviena įstaiga savo komitetą sudaro atsižvelgdama į įstaigos žmogiškuosius resursus ir galimybes. Svarbiausia yra tai, kad ši grupė greitai susirinktų esant ekstremaliajai situacijai ir vykdytų savo funkcijas [2].

2 pav. Ekstremaliųjų situacijų planavimo komiteto sudėties pavyzdys (ESGV – Ekstremaliųjų situacijų valdymo grupės; *esant galimybėms) [2]

Apibendrinant, vertėtų pabrėžti, kad visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų vaidmuo dalyvaujant ekstremaliųjų sveikatai situacijų valdyme yra ne mažiau vertingas nei asmens sveikatos priežiūros įstaigų. Visos įstaigos privalo turėti vieną bendrą tikslą – apsaugoti visuomenės sveikatą ir teikti pagalbą iškilus sveikatos pavojui.

5.5. MOKSLINIAI TYRIMAI APIE EKSTREMALIĄSIAS SVEIKATAI SITUACIJAS, KELIANČIAS GRĖSMES VISUOMENĖS SVEIKATAI, BEI APIE GYVENTOJŲ ŽINIAS, KAIP ELGTIS TOKIŲ SITUACIJŲ METU

Ekstremaliosios sveikatai situacijos, tai sąlyginai naujas terminas ne tik Lietuvos žmonėms, bet ir valstybei. Šiuo metu Lietuva, nepaisant visų parengtų teisės aktų ir valdymo planų, dar mokymosi, pasiruošimo stadijoje, todėl ir atliktų mokslinių tyrimų apie ekstremaliąsias situacijas yra tik pavienių. Užsienio literatūroje sutinkama nemažai mokslinių straipsnių apie ekstremaliųjų situacijų valdymo centrus, visuomenės sveikatos specialistų vaidmenį esant ekstremaliosioms situacijoms ir išmoktas pamokas.

Pasaulyje kasdien susiduriama su masinėmis žmonių mirtimis dėl įvairios kilmės ekstremaliųjų situacijų, pradedant nuo įvairių epidemijų iki terorizmo atvejų. Kalbant apie epidemijas, remiantis PSO duomenimis, 2004-2009 metais 84 % (tai 833213 iš 992145 ligos atvejų) sergančiųjų ir 93 % (21852 iš 23533 mirties atvejų) mirusiųjų nuo choleros buvo iš Afrikos. Per 6 metų laikotarpį Afrikoje susirgo daugiau kaip 259 tūkstančiai žmonių meningitu ir daugiau kaip 23 tūkstančiai nuo jo mirė. Tokia statistika baugina, tačiau PSO kartu su valstybėmis narėmis pastoviai stiprina nacionalines sveikatos ir ekstremaliųjų situacijų valdymo sistemas, siekiant efektyviau pasirengti ir greičiau reaguoti į visuomenės sveikatos grėsmes [24].

Atsirandančios naujos bei pasikartojančios epidemijos kelia pavojų visuomenės sveikatos saugumui visame pasaulyje. Tačiau institucijos vykdo veiklą teisinga linkme ir apie tai praneša PSO Ekstremaliųjų situacijų programos vykdytojai. 2016 metų spalio leidinyje buvo skelbiamos išmoktos pamokos ir dalijamasi patirtimi, įgyta valdant ekstremaliąsias situacijas. Publikacijoje nurodoma, kad kovojant su Ebolos, Zika viruso, gripo, geltonosios karštligės ir choleros epidemijomis ir pandemijomis, labai svarbu:

1. Greitai nustatyti patogeną; įvertinti jo kenksmingumą ir klinikinį sunkumą;
2. Apsaugoti sveikatos priežiūros darbuotojus, tuo pačiu mažinant išlaidas iš sveikatos sistemos biudžeto;
3. Skatinti bendradarbiavimą tarp institucijų; tai padėtų ateityje efektyviau valdyti ekstremaliąsias situacijas;
4. Kaupti bei papildyti vakcinų, gydymo preparatų atsargas siekiant užtikrinti laiku suteiktą pagalbą [12].

Akcentuojant visuomenės sveikatos įstaigų vaidmenį ekstremaliose situacijose, vienas iš pagrindinių specialistų tikslų – dalyvauti visose situacijose, įskaitant ir tas, kurios reikalauja rutinos, įžvalgumo ir skubios pagalbos. Kadangi kiekvienas atvejis yra unikalus, reagavimo veiksmų bei dalyvių skaičiaus neįmanoma apibrėžti. Atliktos lyginamosios analizės metu siekta sužinoti panašumus tarp reagavimo į ekstremaliąsias situacijas modelių, kurių gerinimas galėtų švelninti grėsmių pasekmes ir skatinti efektyvų valdymą. Mokslininkai tyrimo metu apklausė daugiau kaip 120 sveikatos departamentų apie jų patirtį kovojant su realiomis ekstremalioomis situacijomis, tokiomis kaip infekcinių ligų protrūkiai, sunkūs metrologiniai reiškiniai, cheminių medžiagų išsiliejimai ir biologinio terorizmo grėsmės. Surinktus rezultatus mokslininkai struktūrizavo ir labiausiai atkreipė dėmesį į visuomenės sveikatos institucijų veiklą. Pagal gautus rezultatus, visuomenės sveikatos specialistų veikla ekstremaliose situacijose iš 19 nurodytų veiklos rūšių svyravo tarp 3-18 veiklų, į kurias įsitraukia specialistai (vidurkis buvo 10 veiklų). Atsakingų veiklų dažnumas skyrėsi

priklausomai nuo veiklos rūšies: dalijimosi informacija valdymas (100% atvejų, t.y. veikla buvo vykdoma visose ekstremaliose situacijose), visuomenės sveikatos priežiūra ir epidemiologija (98 %), skubus visuomenės informavimas bei įspėjimas (89 %), farmacinės intervencijos (88%), aplinkos ar produktų tyrimai (82 %), ekspertų konsultacijos (79 %), visuomenės sveikatos laboratoriniai tyrimai (74 %) ir neatidėliotinų ekstremaliųjų situacijų operacijų valdymas (65 %). Tokie tyrimai gerai parodo, kur dar yra galimybių tobulinti visuomenės sveikatos apsaugos sistemą, reaguojant ir valdant ekstremaliasias situacijas [25].

Svarbus aspektas ekstremaliose situacijose yra tai, kaip visuomenė suvokia ekstremaliųjų situacijų grėsmę, kadangi kiekvienas individas reaguoja skirtingai. Ekstremaliųjų situacijų komunikacijos aspektus analizavo B. Pitrenaitė, siekdama išgryninti, kaip respondentai suvokia pavojų, ar yra suinteresuoti gauti informaciją apie ekstremalias situacijas, kokios priemonės veiksmingiausios informuojant gyventojus apie ekstremaliųjų situacijų valdymą ir kt. Atliktos gyventojų apklausos rezultatai, parodė, kad ekstremaliųjų situacijų valdymo sistemos institucijos skiria nepakankamai dėmesio visuomenei šviesti, kadangi net 67 % respondentų įvertino visuomenės švietimą labai blogai arba blogai, o tik 7 % – gerai ir labai gerai. Respondentai aktualesnėmis grėsmėmis laiko vietinio pobūdžio nei šalies ar globalaus masto pavojus: 55 % kaip aktualiausias problemas nurodė gaisrus namuose, avarijas keliuose ir kt., hidrometeorologinius reiškinius, miškų, durpynų gaisrus ir kito didesnio masto ekstremalius įvykius, kaip keliančius didelę grėsmę vertina tik 5-20 %. Ekstremaliose situacijose svarbu yra tai, kad gyventojai pasitikėtų informacijos šaltiniais ir vykdytų gautus nurodymus. Tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuvos gyventojai geriausiai vertina ekstremaliųjų situacijų valdymo profesionalų teikiamą informaciją: 36-57 % respondentų nuomone, civilinės saugos, PAGD prie VRM ir kitų valdymo institucijų atstovai teikia geros ir labai geros kokybės informaciją [26].

Mokslinių tyrimų apie gyventojų elgesį ekstremaliųjų sveikatai situacijų metu, kaip jau minėta, praktiškai nėra.

Apibendrinant šį skyrių, galima teigti, kad nėra universalios tvarkos, kaip elgtis ekstremaliose situacijose, kokią informaciją teikti visuomenei, kaip vadovauti ir pan. Tai priklauso nuo situacijos pobūdžio, masto, geografinės vietovės ir daugelio kitų faktorių. Tačiau kai kuriuos trūkumus galima šalinti semiantis žinių iš ankstesnių patirčių ir pamokų, tobulinant valdymo sistemą, informacijos pateikimo būdus, visuomenės švietimą ir interesą.

6. TYRIMO METODIKA

Tyrimas atliktas 17-oje Lietuvos savivaldybių (Anykščių raj., Rokiškio raj., Šiaulių raj., Šiaulių m., Kėdainių raj., Tauragės raj., Alytaus raj., Šakių raj., Kauno raj., Panevėžio raj., Šilalės raj., Klaipėdos m., Pasvalio raj., Varėnos raj., Akmenės raj., Lazdijų raj. ir Prienų raj.) anoniminės anketinės apklausos metodu apklausiant jaunuos žmones 2016 metų balandžio–gegužės mėnesiais. Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymo 2 straipsnis numato, kad jaunas žmogus – asmuo nuo 14 iki 29 metų. Tačiau į apklausą buvo įtraukti tik jauni žmonės nuo 18 iki 29 metų, siekiant sumažinti sugadintų ir nekorektiškai užpildytų anketų skaičių [27]. Anketas respondentams išdalino atitinkamų savivaldybių Visuomenės sveikatos biurų darbuotojai. Planuota apklausti 1700 respondentų: po 100 respondentų iš kiekvienos savivaldybės. Tačiau mažesnės savivaldybės sutiko apklausti mažesnę skaičių jaunų žmonių. Išdalinta 1581 anketa, grąžinta užpildytų – 1529, iš kurių, patikrinus duomenų kokybę, 49 anketos buvo atmestos, kaip netinkamai užpildytos. Galutinei statistinei analizei panaudotos 1323 anketos.

Anketa sudaryta bendradarbiaujant su Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centru. Anketa sudaryta iš 20 klausimų, iš kurių: 2 klausimai apie aktualiausias ekstremalias situacijas Lietuvoje ir pasaulyje, 1 klausimas apie pasirengimą ekstremalioms situacijoms, 5 klausimai apie informacijos šaltinius bei įstaigas, į kurias reikėtų kreiptis tokių situacijų metu, 7 klausimai apie respondentų elgesį konkrečiose situacijose ir 5 bendro pobūdžio klausimai apie respondentą (1 priedas).

Pagrindinė literatūros paieška buvo vykdoma iš teisės aktų ir knygų. Peržvelgtos duomenų bazės PubMed, EBSCOhost, PSO dokumentai, metodikos, mokomoji medžiaga, moksliniai straipsniai ir kt.

Duomenų suvedimui naudota „EpiData 3.1“ programa siekiant sumažinti klaidų tikimybę apibrėžus teisingas reikšmių žymes. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant „IBM SPSS Statistics 22“, „WinPepi“ statistinius paketus. Bendram rezultatų paplitimui parodyti skaičiuoti 95 % pasikliautiniai intervalai (toliau – PI). Kiekybinių duomenų analizei naudotas Pirsono chi kvadratas (χ^2). Duomenų skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu, kai p reikšmė $\leq 0,05$.

Kiekybinių duomenų skirstinio normalumas įvertintas pagal Gauso kreivę. Esant normaliam skirstiniui skaičiuotas vidurkis ir standartinė paklaida (toliau – SE), o kai buvo išskirčių ir skirstinys prilygintas nenormaliam, skaičiuota mediana. Kiekybinių duomenų analizei tarp grupių naudotas Mano-Vitnio-Vilkoksono kriterijus (lyginant tarp dviejų grupių), Kruskalo-Voliso kriterijus (tarp 3 ir daugiau grupių).

Siekiant išsiaiškinti, kokie veiksniai didina arba mažina jaunų žmonių pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms šansą, bei netinkamo elgesio tam tikrų ekstremalių situacijų metu šansą, sudaryti dvinarės logistinės regresijos modeliai. Gautiems šansų santykiams skaičiuoti 95 % PI.

7. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

7.1. TIRIAMŪJŲ CHARAKTERISTIKA

Tyrimė dalyvavo 1323 respondentai iš 17 skirtingų Lietuvos savivaldybių. Žemiau 2 paveiksle pateikiamas Lietuvos žemėlapis su išskirtomis savivaldybėmis, kuriose buvo apklausti jauni žmonės. Didžiausią procentą apklaustųjų sudarė Alytaus rajono (7,5 %) ir Šakių rajono (7,5%) respondentai.

3 paveikslas. Savivaldybės, kuriose apklausti jauni žmonės (žemėlapis – oficialios statistikos portalas)

Bendra respondentų, dalyvavusių tyrimė, charakteristika pateikiama 1 lentelėje. Tyrimė dalyvavo daugiau moterų nei vyrų. Didžioji dalis respondentų – 18-21 metų amžiaus, nebaigę viduriniojo išsilavinimo, besimokantys/studijuojantys ir gyvenantys mieste/miestelyje.

56,99 % respondentų gyvena mieste/miestelyje. Kaime gyvenantys respondentai sudarė 30,61 % visų apklaustųjų, o didmiestyje – 12,4 %.

1 lentelė. Respondentų charakteristika

Požymis	Abs. sk. (n=1323)	%
Lytis		
Vyrai	502	37,9
Moterys	821	62,1
Amžius		
18-21 m.	926	70,0
22-25 m.	196	14,8
26-29 m.	201	15,2
Išsilavinimas		
Nebaigtas vidurinis	608	46,0
Vidurinis	425	32,1
Aukštasis	251	19,0
Kitas	39	2,9
Užimtumas		
Mokausi/studijuoju	951	71,9
Dirbu	268	20,3
Nedirbu	33	2,5
Kita	71	5,4
Gyvenamoji vieta		
Didmiestyje	164	12,4
Mieste/miestelyje	754	57,0
Kaime	405	30,6

Respondentų skaičius pagal lytį ir amžių statistiškai reikšmingai skiriasi. Didžioji dalis vyrų, t.y. 76,3 %, buvo 18-21 metų amžiaus. Šio amžiaus moterų buvo 66,1 %. Mažiausia dalis vyrų (10,6 %) buvo 26-29 metų amžiaus, o moterų (15,8 %) – 22-25 metų.

Palyginus vyrų ir moterų išsilavinimą, nustatyta, kad didžioji dalis tiek vyrų (52,8 %), tiek moterų (41,8 %) yra nebaigę viduriniojo išsilavinimo. Su aukštuoju išsilavinimu tyrime dalyvavo – 12,4 % vyrų ir 23,0 % moterų. Kitą išsilavinimą – specialųjį vidurinį, profesinį, aukštesnįjį ir t.t. įgijo 2,6 % vyrų ir 3,2 % moterų. Įvertinus skirtumą tarp lyties ir išsilavinimo, buvo nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($\chi^2 = 27,27$, $df = 3$, $p = 0,001$).

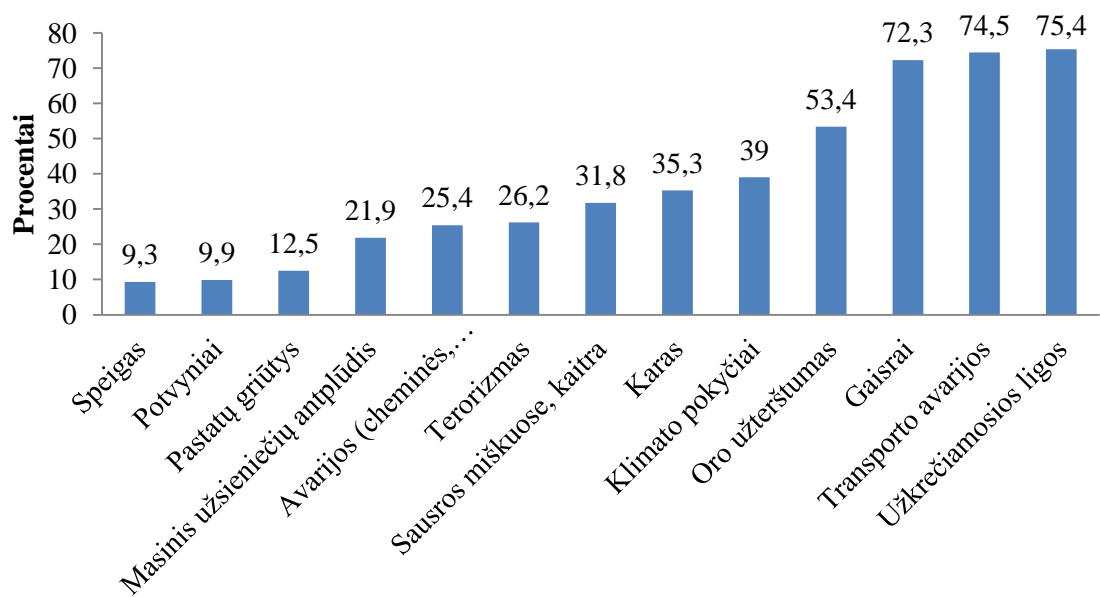
Skirtumas tarp lyties ir užimtumo yra statistiškai reikšmingas ($\chi^2 = 17,21$, $df = 3$, $p = 0,001$). Vertinant tiriamųjų užimtumą pagal lytį, nustatyta, kad 73,9 % visų vyrų mokosi/studijuoja, moterų atitinkamai 70,6 %. Mažiausiai buvo nedirbančiųjų: tik 4,4 % vyrų, o moterų 1,3 %. Kaip kitą veiklą respondentai dažniausiai nurodė darantys keletą veiklų vienu metu, t.y. mokosi ir dirba arba studijuoja ir dirba, augina vaikus ir kt.

Lyginant respondentų pasiskirstymą pagal lytį ir gyvenamąją vietą, skirtumas buvo statistiškai nereikšmingas ($\chi^2 = 3,33$, $df = 2$, $p = 0,19$). Vyrai ir moterys maždaug tolygiai pasiskirstė pagal gyvenamąją vietą. Daugiausiai tiek vyrų, tiek moterų buvo iš miesto/miestelio.

7.2. JAUNŲ ŽMONIŲ POŽIŪRIU AKTUALIAUSIOS EKSTREMALIOSIOS SITUACIJOS, KELIANČIOS GRĖSMĘ LIETUVOS IR PASAULIO GYVENTOJŲ SVEIKATAI

Ekstremalių situacijų, keliančių grėsmes visuomenės sveikatai Lietuvoje, struktūra pateikta 4 paveiksle. Tyrimo duomenimis, daugumos respondentų nuomone, aktualiausios ekstremalios situacijos Lietuvoje yra užkrečiamosios ligos (75,4 %; PI 73,1-77,7), antroje vietoje - transporto avarijos (74,5 %; PI 72,1-76,8), o trečioje - gaisrai (72,3 %; PI 69,8-74,6). Mažiausiai aktuali ekstremali situacija – speigas, tai nurodė 9,3 % respondentų. 1 % respondentų įvardijo kitas ekstremaliąsias situacijas: tai buvo savižudybės, emigracija ir alkoholizmas.

Iš tiesų užkrečiamos ligos Lietuvoje iki šiol yra labai aktualios. Su gripo epidemijomis susiduriama kasmet. ESSC ataskaitos duomenimis, 2015–2016 m. gripo sezono metu 24 savivaldybėse iš 60 buvo paskelbta gripo epidemija. Didžiausias sergamumas gripu ir ūminėmis viršutinių kvėpavimo takų infekcijomis registruotas Alytaus, Druskininkų, Visagino ir Marijampolės savivaldybėse. Ilgiausiai gripo epidemija truko Mažeikių rajone iki 2016 m. kovo 8 d. [29]

Ekstremaliosios situacijos (n=1323)

4 paveikslas. **Aktualiausios ekstremaliosios situacijos Lietuvoje (respondentų nuomone)**

Analizuojant ekstremalių sveikatai situacijų aktualumą Lietuvoje pagal respondentų lytį nustatyta, kad, vyrų nuomone, aktualiausia situacija Lietuvoje – transporto avarijos, o moterų nuomone – užkrečiamos ligos. Pastarosios tarp vyrų buvo antros pagal

aktualumą. Trečioje vietoje pagal aktualumą, tiek tarp vyrų, tiek moterų nuomone, buvo gaisrai (2 lentelė).

2 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias Lietuvos žmonėms ekstremaliausias situacijas (pasiskirstymas pagal respondentų lytį)

Ekstremalios situacijos	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=502	%	n=821	%		
Klimato pokyčiai	195	38,8	321	39,1	0,01	0,93
Užkrečiamosios ligos	361	71,9	637	77,6	5,42	0,02
Potvyniai	48	9,6	83	10,1	0,11	0,75
Oro užterštumas	250	49,8	457	55,7	4,30	0,04
Karas	216	43,0	251	30,6	21,16	<0,001
Terorizmas	134	26,7	213	25,9	0,09	0,76
Transporto avarijos	364	72,5	621	75,6	1,60	0,21
Gaisrai	350	69,7	606	73,8	2,60	0,11
Pastatų griūtys	57	11,4	108	13,2	0,93	0,34
Labai smarkus snygis, speigas	50	10,0	73	8,9	0,42	0,52
Sausros miškuose, kaitra	168	33,5	253	30,8	1,01	0,32
Avarijos (cheminės, radiacinės)	131	26,1	205	25,0	0,21	0,65
Masinis užsieniečių antplūdis	125	25,0	164	20,0	4,51	0,03

Palyginus aktualiausių ekstremalių situacijų aktualumą pagal respondentų amžių nustatyta, kad aktualiausia ekstremalioji situacija 18-21 metų amžiaus respondentų nuomone buvo transporto įvykiai, 22-25 metų ir 26-29 metų respondentų nuomone – užkrečiamos ligos, 3 lentelė.

3 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias Lietuvos žmonėms ekstremaliausias situacijas (pasiskirstymas pagal respondentų amžių)

Ekstremalios situacijos	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=926	%	n=196	%	n=201	%		
Klimato pokyčiai	366	39,5	74	37,8	76	37,8	0,35	0,84
Užkrečiamosios ligos	686	74,1	149	76,0	163	81,1	4,43	0,11
Potvyniai	81	8,7	27	13,8	23	11,4	5,22	0,07
Oro užterštumas	506	54,6	99	50,5	102	50,7	1,80	0,41
Karas	322	34,8	72	36,7	73	36,3	0,38	0,83
Terorizmas	246	26,6	52	26,5	49	24,4	0,42	0,81
Transporto avarijos	709	76,6	141	71,9	135	67,2	8,44	0,02
Gaisrai	699	75,5	125	63,8	132	65,7	16,20	<0,001
Pastatų griūtys	126	13,6	21	10,7	18	9,0	3,93	0,14
Labai smarkus snygis, speigas	82	8,9	18	9,2	23	11,4	1,32	0,52
Sausros miškuose, kaitra	281	30,3	67	34,2	73	36,3	3,31	0,19
Avarijos (cheminės, radiacinės)	221	23,9	62	31,6	53	26,4	5,27	0,07
Masinis užsieniečių antplūdis	220	23,8	39	19,9	30	14,9	8,10	0,02

Vertinant aktualiausių ekstremaliųjų situacijų pasiskirstymą pagal respondentų išsilavinimą nustatyta, kad užkrečiamos ligos yra aktualiausios vidurinį, aukštąjį ir kitą išsilavinimą įgijusiems jauniems žmonėms. Tarp respondentų, nebaigusiujų viduriniojo išsilavinimo, aktualiausia ekstremalioji situacija – transporto avarijos, kurias nurodė 78 % visų nebaigusiujų viduriniojo išsilavinimo respondentų. Tarp vidurinį (71,3 %) ir aukštąjį (74,1 %) išsilavinimą turinčių respondentų, transporto avarijos užima antrąją vietą pagal aktualumą. Jauni žmonės su kitu išsilavinimu, transporto avarijas įvardija kaip mažiau aktualias (56,4 %), ($p=0,01$) (4 lentelė).

4 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias Lietuvos žmonėms ekstremaliausias situacijas (pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą)

Ekstremalios situacijos	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis n=608		Vidurinis n=425		Aukštasis n=251		Kitas n=39			
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Klimato pokyčiai	237	39,0	165	38,8	100	39,8	14	35,9	0,24	0,97
Užkrečiamosios ligos	453	74,5	311	73,2	201	80,1	33	84,6	6,15	0,11
Potvyniai	43	7,1	52	12,2	26	10,4	10	25,6	18,94	<0,001
Oro užterštumas	344	56,6	212	49,9	131	52,2	20	51,3	4,80	0,19
Karas	204	33,6	162	38,1	86	34,3	15	38,5	2,58	0,46
Terorizmas	150	24,7	131	30,8	53	21,1	13	33,3	9,81	0,02
Transporto avarijos	474	78,0	303	71,3	186	74,1	22	56,4	12,85	0,01
Gaisrai	461	75,8	301	70,8	166	66,1	28	71,8	8,99	0,03
Pastatų griūtys	80	13,2	60	14,1	17	6,8	8	20,5	11,09	0,01
Labai smarkus snygis, speigas	46	7,6	50	11,8	23	9,2	4	10,3	5,28	0,15
Sausros miškuose, kaitra	185	30,4	126	29,6	99	39,4	11	28,2	8,43	0,04
Avarijos (cheminės, radiacinės)	131	21,5	122	28,7	69	27,5	14	35,9	10,07	0,02
Masinis užsieniečių antplūdis	131	21,6	106	24,9	44	17,5	8	20,5	5,19	0,16

Besimokantys arba studijuojantys respondentai nurodė, kad transporto avarijos yra aktualiausios ekstremaliosios situacijos (76,6 %). Dirbančiųjų tarpe transporto avarijos atsidūrė antroje vietoje, bedarbių – trečioje, o kitą veiklą turinčių irgi antroje. Dirbantys, nedirbantys ir kitą veiklą turintys respondentai kaip aktualiausias situacijas įvardija užkrečiamąsias ligas (5 lentelė).

5 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias Lietuvos žmonėms ekstremaliausias situacijas (pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą)

Ekstremalios situacijos	Užimtumas								χ^2	p
	Mokausi/ studijuojau n=951		Dirbu n=268		Nedirbu n=33		Kita n=71			
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Klimato pokyčiai	379	39,9	102	38,1	13	39,4	22	31,0	2,31	0,51
Užkrečiamosios ligos	703	73,9	211	78,7	26	78,8	58	81,7	4,45	0,22
Potvyniai	89	9,4	35	13,1	3	9,1	4	5,6	4,78	0,19
Oro užterštumas	513	53,9	141	52,6	14	42,4	39	54,9	1,84	0,61
Karas	338	35,5	91	34,0	14	42,4	24	33,8	1,04	0,79
Terorizmas	256	26,9	60	22,4	12	36,4	19	26,8	4,04	0,26
Transporto avarijos	728	76,6	186	69,4	18	54,5	53	74,6	12,67	0,01
Gaisrai	706	74,2	177	66,0	21	63,6	52	73,2	8,28	0,04
Pastatų griūtys	133	14,0	20	7,5	5	15,2	7	9,9	8,82	0,03
Labai smarkus snygis, speigas	88	9,3	25	9,3	5	15,2	5	7,0	1,77	0,62
Sausros miškuose, kaitra	303	31,9	92	34,3	6	18,2	20	28,2	4,04	0,26
Avarijos (cheminės, radiacinės)	241	25,3	69	25,7	7	21,2	19	26,8	0,39	0,94
Masinis užsieniečių antplūdis	207	21,8	44	16,4	14	42,4	24	33,8	18,75	<0,001

Lietuvos gyventojams būdingų tam tikrų ekstremaliųjų situacijų aktualumo pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą pateikiamas 6 lentelėje. Didmiestyje gyvenantys respondentai kaip aktualiausią ekstremaliąją situaciją nurodo transporto avarijas (78,0 %). Tuo tarpu miesto/miestelio ir kaimo gyventojams aktualiausia – užkrečiamos ligos (75,7 % ir 75,8 % atitinkamai). Statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas tarp gyvenamosios vietos ir tokių ekstremaliųjų situacijų: avarijų (cheminių, radiacinių) ir masinių užsieniečių antplūdžių.

6 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias Lietuvos žmonėms ekstremaliausias situacijas (pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą)

Ekstremalios situacijos	Gyvenamoji vieta						χ^2	p
	Didmiestis n=164		Miestas/ miestelis n=754		Kaimas n=405			
	n	%	n	%	n	%		
Klimato pokyčiai	68	41,5	286	37,9	162	40,0	0,95	0,62
Užkrečiamosios ligos	120	73,2	571	75,7	307	75,8	0,52	0,77
Potvyniai	19	11,6	66	8,8	46	11,4	2,60	0,27
Oro užterštumas	89	54,3	399	52,9	219	54,1	0,19	0,91
Karas	59	36,0	254	33,7	154	38,0	2,21	0,33
Terorizmas	36	22,0	196	26,0	115	28,4	2,55	0,28

Transporto avarijos	128	78,0	565	74,9	292	72,1	2,39	0,30
Gaisrai	116	70,7	545	72,3	295	72,8	0,26	0,88
Pastatų griūtys	23	14,0	82	10,9	60	14,8	4,16	0,13
Labai smarkus snygis, speigas	19	11,6	67	8,9	37	9,1	1,18	0,55
Sausros miškuose, kaitra	58	35,4	243	32,2	120	29,6	1,90	0,39
Avarijos (cheminės, radiacinės)	57	34,8	182	24,1	97	24,0	8,66	0,01
Masinis užsieniečių antplūdis	35	21,3	142	18,8	112	27,7	12,20	0,002

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad jaunų žmonių nuomone Lietuvos gyventojams aktualiausias ekstremalios situacijos – užkrečiamos ligos, transporto avarijos ir gaisrai.

Tyrimo metu vertinta respondentų nuomonė, kokios aktualiausias ekstremalios situacijos pasaulio mastu. 7 lentelėje pateikiamos aktualiausias ekstremaliosios situacijos pasaulyje. Tornadai, speigas, cunamiai, žemės drebėjimai bei pavojingas kroviny ar įvykis transportuojant jį, nebuvo labai aktualios, kadangi balų vidurkiai nesiekė net 6 balų.

Tyrimo metu nustatyta, kad teroristiniai išpuoliai vertinami kaip aktualiausias ekstremaliosios situacijos pasaulyje (mediana – 9,0). SAM ESSC duomenimis, Afganistane kovo 8 d. per „Islamo valstybės“ išpuolį didžiausioje karinėje ligoninėje Kabule 30 žmonių žuvo, apie 50 sužeisti. Todėl galima teigti, kad teroro išpuolių aktualumas išv tiesų didelis.

7 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias ekstremalias situacijas pasaulio visuomenei (balais nuo 1 iki 10, kur 1 balas – mažai aktuali, 10 balų-aktualiausia)

Ekstremalioji situacija	n	Min	Max	Mediana	Vidurkis	SE
Klimato pokyčiai	1323	1	10	8,0	-	-
Užkrečiamosios ligos	1323	1	10	8,0	-	-
Potvyniai	1323	1	10	6,0	-	-
Oro užterštumas	1323	1	10	8,0	-	-
Karas	1323	1	10	8,0	-	-
Avarijos (cheminės, radiacinės)	1323	1	10	7,0	-	-
Tornadai	1323	1	10	-	4,8	0,08
Speigas	1323	1	10	-	4,3	0,07
Sausros, kaitra	1323	1	10	6,0	-	-
Ugnikalnių išsiveržimai	1323	1	10	4,0	-	-
Cunamiai	1323	1	10	-	4,6	0,08
Žemės drebėjimai	1323	1	10	-	5,3	0,08
Teroristiniai išpuoliai	1323	1	10	9,0	-	-
Pavojingas kroviny ar įvykis transportuojant jį	1323	1	10	-	5,1	0,08
Transporto avarijos (geležinkelio, oro, vandens, automobilių)	1323	1	10	8,0	-	-
Naftos produktų išsiliejimas	1323	1	10	6,0	-	-

Analizuojant aktualiausias ekstremalias situacijas pasaulyje pagal lytį, moterų nuomone, aktualiausias situacijos yra užkrečiamos ligos ir teroristiniai išpuoliai. Vyrai, lyginant su moterimis, užkrečiamas ligas ir teroristinius išpuolius vertina kaip mažiau

aktualias ekstremalias situacijas. Tiek vyrų, tiek moterų nuomone, mažiausiai aktualios pasaulyje ekstremalios situacijos – speigas ir ugnikalnių išsiveržimai (8 lentelė).

8 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias ekstremalias situacijas pasaulio visuomenei (balais nuo 1 iki 10, kur 1 balas – mažai aktuali, 10 balų-aktualiausia) pagal lytį

Ekstremalioji situacija	Lytis		p
	vyras n=502	moteris n=821	
	mediana	mediana	
Klimato pokyčiai	7,0	8,0	0,01
Užkrečiamosios ligos	8,0	9,0	<0,001
Potvyniai	5,0	6,0	<0,001
Oro užterštumas	8,0	8,0	0,001
Karas	8,0	8,0	0,34
Avarijos (cheminės, radiacinės)	6,0	7,0	0,04
Tornadai	5,0	5,0	0,01
Speigas	4,0	4,0	0,78
Sausros, kaitra	6,0	6,0	0,56
Ugnikalnių išsiveržimai	4,0	4,0	0,12
Cunamiai	4,0	5,0	0,01
Žemės drebėjimai	6,0	6,0	0,07
Teroristiniai išpuoliai	8,0	9,0	<0,001
Pavojingas kroviny ar įvykis transportuojant jį	5,0	5,0	0,16
Transporto avarijos (geležinkelio, oro, vandens, automobilių)	7,0	8,0	<0,001
Naftos produktų išsiliejimas	6,0	6,0	0,56

Užkrečiamos ligos yra aktualiausios ekstremaliosios situacijos pasaulyje 26-29 m. amžiaus respondentų nuomone, o jaunesni respondentai įvardija jas kaip mažiau aktualias grėsmes. Tiek 18-21 m. amžiaus respondentai, tiek 26-29 m. amžiaus respondentai teroristinius išpuolius vertina kaip labai aktualias ekstremalias situacijas, tuo tarpu 22-25 m. amžiaus - kaip mažiau aktualias (9 lentelė).

9 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias ekstremalias situacijas pasaulio visuomenei (balais nuo 1 iki 10, kur 1 balas – mažai aktuali, 10 balų-aktualiausia) pagal amžių

Ekstremalioji situacija	Amžius			χ^2	p
	18-21 m. n=926	22-25 m. n=196	26-29 m. n=201		
	mediana	mediana	mediana		
Klimato pokyčiai	8,0	8,0	8,0	3,84	0,15
Užkrečiamosios ligos	8,0	8,0	9,0	3,00	0,22
Potvyniai	6,0	6,0	6,0	5,19	0,08
Oro užterštumas	8,0	7,0	8,0	4,69	0,10

Karas	8,0	8,0	8,0	3,71	0,16
Avarijos (cheminės, radiacinės)	7,0	6,0	6,0	7,30	0,03
Tornadai	5,0	5,0	5,0	2,73	0,26
Speigas	4,0	4,0	4,0	8,12	0,02
Sausros, kaitra	6,0	6,0	5,5	5,54	0,06
Ugnikalnių išsiveržimai	4,0	4,0	4,0	0,40	0,82
Cunamiai	5,0	5,0	5,0	0,39	0,82
Žemės drebėjimai	6,0	6,0	6,0	0,81	0,67
Teroristiniai išpuoliai	9,0	8,0	9,0	2,15	0,34
Pavojingas kroviny ar įvykis transportuojant jį	5,0	5,0	5,0	22,23	<0,001
Transporto avarijos (geležinkelio, oro, vandens, automobilių)	8,0	7,0	7,0	8,12	0,02
Naftos produktų išsiliejimas	6,0	5,0	5,0	16,12	<0,001

Analizuojant respondentų nuomonę apie aktualiausias ekstremalias situacijas pagal jų išsilavinimą, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas reitinguojant potvynius, pavojingo krovinio gabenimą, naftos išsiliejimo produktų išsiliejimą. Jauni žmonės, įgiję aukštąjį išsilavinimą, kaip aktualiausią ekstremaliąją situaciją nurodė terorizmo išpuolius (10 lentelė).

10 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias ekstremalias situacijas pasaulio visuomenei (balais nuo 1 iki 10, kur 1 balas – mažai aktuali, 10 balų-aktualiausia) pagal išsilavinimą

Ekstremalioji situacija	Išsilavinimas				χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis n=608	Vidurinis n=425	Aukštasis n=251	Kitas n=39		
	mediana	mediana	mediana	mediana		
Klimato pokyčiai	8,0	8,0	8,0	8,0	5,19	0,16
Užkrečiamosios ligos	8,0	8,0	8,0	8,0	2,34	0,51
Potvyniai	6,0	6,0	6,0	7,0	17,77	<0,001
Oro užterštumas	8,0	8,0	8,0	9,0	6,94	0,07
Karas	8,0	8,0	8,0	8,0	4,59	0,20
Avarijos (cheminės, radiacinės)	7,0	6,0	6,0	5,0	5,16	0,16
Tornadai	5,0	5,0	5,0	6,0	3,07	0,38
Speigas	4,0	4,0	4,0	4,0	3,77	0,29
Sausros, kaitra	6,0	6,0	6,0	6,0	1,94	0,59
Ugnikalnių išsiveržimai	4,0	4,0	4,0	5,0	2,53	0,47
Cunamiai	5,0	5,0	5,0	5,0	1,66	0,65
Žemės drebėjimai	6,0	6,0	6,0	7,0	2,90	0,41
Teroristiniai išpuoliai	9,0	8,0	9,0	8,5	7,28	0,06
Pavojingas kroviny ar	5,5	5,0	5,0	4,0	17,96	<0,001

įvykis transportuojant jį						
Transporto avarijos (geležinkelio, oro, vandens, automobilių)	8,0	8,0	7,0	7,0	1,67	0,64
Naftos produktų išsiliejimas	6,0	6,0	5,0	5,0	12,27	0,01

11 lentelėje pateikiamas respondentų nuomonės apie aktualių ekstremalių situacijų pasaulyje pasiskirstymą pagal respondentų užimtumą. Aktualiausia besimokantiems, dirbantiems arba kitą veiklą turintiems respondentams ekstremali situacija yra teroristiniai išpuoliai, o nedirbantys šią situaciją vertina kaip mažiau aktualią.

11 lentelė. **Respondentų nuomonė apie aktualiausias ekstremalias situacijas pasaulio visuomenei (balais nuo 1 iki 10, kur 1 balas – mažai aktuali, 10 balų-aktualiausia) pagal užimtumą**

Ekstremalioji situacija	Užimtumas				χ^2	p
	Mokausi/ studijuojų n=951	Dirbu n=268	Nedirbu n=33	Kita n=71		
	mediana	mediana	mediana	mediana		
Klimato pokyčiai	8,0	8,0	7,0	8,0	7,12	0,07
Užkrečiamosios ligos	8,0	8,0	8,0	9,0	3,03	0,39
Potvyniai	6,0	6,0	6,0	6,0	5,40	0,15
Oro užterštumas	8,0	8,0	8,0	8,0	3,07	0,38
Karas	8,0	8,0	8,0	8,0	1,60	0,66
Avarijos (cheminės, radiacinės)	7,0	6,0	7,0	6,0	4,88	0,18
Tornadai	5,0	5,0	5,0	6,0	1,98	0,58
Speigas	4,0	4,0	5,0	4,0	8,17	0,04
Sausros, kaitra	6,0	5,0	6,0	6,0	9,74	0,02
Ugnikalnių išsiveržimai	4,0	4,0	6,0	4,0	3,15	0,37
Cunamiai	5,0	5,0	5,0	5,0	0,72	0,87
Žemės drebėjimai	6,0	5,5	6,0	6,0	5,39	0,15
Teroristiniai išpuoliai	9,0	9,0	7,0	9,0	4,34	0,23
Pavojingas kroviny ar įvykis transportuojant jį	5,0	5,0	6,0	6,0	27,09	<0,001
Transporto avarijos (geležinkelio, oro, vandens, automobilių)	8,0	7,0	7,0	9,0	11,05	0,01
Naftos produktų išsiliejimas	6,0	5,0	6,0	7,0	18,43	<0,001

Didmiesčio, miesto arba miestelio gyventojai, kaip aktualiausias ekstremaliąsias situacijas pasaulyje nurodo teroristinius išpuolius. Kaimo gyventojams aktualiausios situacijos – klimato pokyčiai, užkrečiamos ligos, oro užterštumas, karas, teroristiniai išpuoliai ir transporto avarijos (12 lentelė).

12 lentelė. Respondentų nuomonė apie aktualiausias ekstremalias situacijas pasaulio visuomenei (balais nuo 1 iki 10, kur 1 balas – mažai aktuali, 10 balų – aktualiausia) pagal gyvenamąją vietą

Ekstremalioji situacija	Gyvenamoji vieta			χ^2	p
	Didmiestis n=164	Miestas/ miestelis n=754	Kaimas n=405		
	mediana	mediana	mediana		
Klimato pokyčiai	8,0	8,0	8,0	5,49	0,06
Užkrečiamosios ligos	8,0	8,0	8,0	1,10	0,58
Potvyniai	6,0	6,0	6,0	1,32	0,52
Oro užterštumas	8,0	8,0	8,0	0,55	0,76
Karas	8,0	8,0	8,0	5,66	0,06
Avarijos (cheminės, radiacinės)	6,0	7,0	6,0	5,66	0,06
Tornadai	5,0	5,0	5,0	0,67	0,72
Speigas	4,0	4,0	5,0	3,79	0,15
Sausros, kaitra	6,0	6,0	6,0	10,03	0,01
Ugnikalnių išsiveržimai	4,0	4,0	4,0	0,10	0,95
Cunamiai	5,00	5,0	5,0	0,06	0,97
Žemės drebėjimai	5,5	6,0	5,0	2,01	0,37
Teroristiniai išpuoliai	9,0	9,0	8,0	5,11	0,08
Pavojingas krovinyms ar įvykis transportuojant jį	5,0	5,0	5,0	3,86	0,15
Transporto avarijos (geležinkelio, oro, vandens, automobilių)	8,0	8,0	8,0	0,66	0,72
Naftos produktų išsiliejimas	6,0	6,0	6,0	0,14	0,93

7.3. JAUNŲ ŽMONIŲ INFORMACIJOS POREIKIS APIE PASIRENGIMĄ EKSTREMALIOSIOMS SITUACIJOMS

Jaunų žmonių pasirengimo lygis yra labai svarbus, norint tinkamai veikti esant ekstremaliajai situacijai. Visgi tyrimo metu paaiškėjo, kad daugumos respondentų nuomone, jie nepakankamai pasirengę ekstremalioms situacijoms. Taip teigusių respondentų net 56,2 %. Tik 10,1 % jaunų žmonių mano esantys visiškai pasirengę galimoms grėsmėms (13 lentelė).

13 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar esate pakankamai pasirengęs(-usi) minėtoms galimoms ekstremaliosioms situacijoms, siekiant apsaugoti savo sveikatą?“ pasiskirstymas

Pasirengimo lygiai	Abs. sk.	%	PI
Visiškai pasirengęs(-usi)	133	10,1	8,52-11,8
Nepakankamai pasirengęs(-usi)	744	56,2	53,6-58,9
Visiškai nepasirengęs(-usi)	252	19,0	17,0-21,2
Nežinau	194	14,7	12,8-16,7
IŠ VISO:	1323	100	
$\chi^2 = 709,85, df = 3, p < 0,001$			

Įvertinus skirtumą tarp pasirengimo lygių ir lyties, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p < 0,001$). Nors didžioji dalis tiek vyrų (51,2 %), tiek moterų (59,3) yra nepakankamai pasirengę, tačiau visiškai pasirengusių buvo daugiau vyrų nei moterų (15,9 % ir 6,5 % atitinkamai) (14 lentelė).

14 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar esate pakankamai pasirengęs(-usi) minėtoms galimoms ekstremaliosioms situacijoms, siekiant apsaugoti savo sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Pasirengimo lygiai	Lytis			
	vyras (n=502)		moteris (n=821)	
	n	%	n	%
Visiškai pasirengęs(-usi)	80	15,9	53	6,5
Nepakankamai pasirengęs(-usi)	257	51,2	487	59,3
Visiškai nepasirengęs(-usi)	79	15,7	173	21,1
Nežinau	86	17,1	108	13,2
IŠ VISO:	502	100	821	100
$\chi^2 = 39,52, df = 3, p < 0,001$				

Išanalizavus respondentų nuomones apie jų pasirengimo lygio pasiskirstymą pagal amžių, nustatyta, kad visiškai pasirengusių yra 11,0 % 18-21 m. respondentų, 9,2 % 22-25 m. respondentai ir 6,5 % 26-29 m. respondentai. Daugiau kaip pusė respondentų visose 3 amžiaus grupėse yra nepakankamai pasirengę (15 lentelė).

15 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar esate pakankamai pasirengęs(-usi) minėtoms galimoms ekstremaliosioms situacijoms, siekiant apsaugoti savo sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Pasirengimo lygiai	Amžius					
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.	
	n	%	n	%	n	%
Visiškai pasirengęs(-usi)	102	11,0	18	9,2	13	6,5
Nepakankamai pasirengęs(-usi)	534	57,7	98	50,0	112	55,7
Visiškai nepasirengęs(-usi)	149	16,1	47	24,0	56	27,9

Nežinau	141	15,2	33	16,8	20	10,0
IŠ VISO:	926	100	196	100	201	100
$\chi^2 = 24,10, df = 6, p = 0,001$						

Daugiau jaunų žmonių, nebaigusių vidurinį išsilavinimą, mano esantys visiškai pasirengę ekstremalioms situacijoms, tačiau taip manančių aukštąjį išsilavinimą įgijusių respondentų yra mažiau (16 lentelė).

16 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar esate pakankamai pasirengęs(-usi) minėtoms galimoms ekstremaliosioms situacijoms, siekiant apsaugoti savo sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Pasirengimo lygiai	Išsilavinimas							
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Visiškai pasirengęs(-usi)	58	9,5	53	12,5	20	8,0	2	5,1
Nepakankamai pasirengęs(-usi)	349	57,4	230	54,1	145	57,8	20	51,3
Visiškai nepasirengęs(-usi)	106	17,4	76	17,9	58	23,1	12	30,8
Nežinau	95	15,6	66	15,5	28	11,2	5	12,8
IŠ VISO:	608	100	425	100	251	100	39	100
$\chi^2 = 14,33, df = 9, p = 0,11$								

17 lentelėje pateiktas pasirengimo lygių pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą. Daugiausia visiškai pasirengusių ekstremaliosioms situacijoms yra tarp besimokančių jaunų žmonių. Iš dirbančių respondentų yra tik 9,0 % visiškai pasirengusių tokioms situacijoms, tarp nedirbančių – 6,1 %, tarp kitą užimtumą turinčių – 9,9 %.

17 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar esate pakankamai pasirengęs(-usi) minėtoms galimoms ekstremaliosioms situacijoms, siekiant apsaugoti savo sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą

Pasirengimo lygiai	Užimtumas							
	Mokausi/ studijuojau		Dirbu		Nedirbu		Kita	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Visiškai pasirengęs(-usi)	100	10,5	24	9,0	2	6,1	7	9,9
Nepakankamai pasirengęs(-usi)	549	57,7	138	51,5	16	48,5	41	57,7
Visiškai nepasirengęs(-usi)	157	16,5	74	27,6	5	15,2	16	22,5
Nežinau	145	15,2	32	11,9	10	30,3	7	9,9
IŠ VISO:	951	100	268	100	33	100	71	100
$\chi^2 = 25,33, df = 9, p = 0,003$								

21,5 % kaimo gyventojų teigia esantys visiškai nepasirengę ekstremaliosioms situacijoms. Tuo tarpu gyvenančių didmiestyje tik 13,4 % yra visiškai nepasirengę, mieste arba miestelyje – 19,0 % (18 %). Didžioji dalis respondentų vertinant pagal gyvenamąją vietą yra nepakankamai pasirengę (18 lentelė).

18 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs manote, ar esate pakankamai pasirengęs(-usi) minėtoms galimoms ekstremaliosioms situacijoms, siekiant apsaugoti savo sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą

Pasirengimo lygiai	Gyvenamoji vieta					
	Didmiestis		Miestas/ miestelis		Kaimas	
	n	%	n	%	n	%
Visiškai pasirengęs(-usi)	27	16,5	61	8,1	45	11,1
Nepakankamai pasirengęs(-usi)	98	59,8	445	59,0	201	49,6
Visiškai nepasirengęs(-usi)	22	13,4	143	19,0	87	21,5
Nežinau	17	10,4	105	13,9	72	17,8
IŠ VISO:	164	100	754	100	405	100

$\chi^2 = 23,61, df = 6, p = 0,001$

Dvinarės logistinės regresijos modeliu nustatyta, kad 22-25 metų respondentai turi 47 % mažesnę tikimybę būti pasirengusiais ekstremaliosioms situacijoms, lyginant su 18-21 metų amžiaus respondентаis ($\check{S}S_p=0,53$; 95 % PI 0,33-0,85; $p=0,01$). Gyvenamoji vieta taip pat turėjo statistiškai reikšmingą įtaką: mieste/miestelyje gyvenantys respondentai turėjo 39 % mažesnę tikimybę būti pasirengę ekstremaliosioms situacijoms, o gyvenantys kaime – 54 % negu gyvenantys didmiestyje (19 lentelė).

19 lentelė. Veiksniai, lemiantys tinkamą pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms (pagal respondentų nuomonę)

Veiksniai		$\check{S}S_B$	$\check{S}S_P$	95 % PI	p
Lytis:	Vyras	1,06	1,08	0,85-1,38	0,52
	Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:	18-21 metai	1,0	1,0	-	-
	22-25 metai	0,66	0,53	0,33-0,85	0,01
	26-29 metai	0,75	0,68	0,38-1,20	0,18
Išsilavinimas:	nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
	vidurinis	0,98	1,12	0,84-1,50	0,45
	aukštasis	0,95	1,54	0,93-2,54	0,09
	kitas	0,64	0,91	0,45-1,84	0,80
Užimtumas:	mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
	dirbu	0,71	0,80	0,48-1,34	0,39
	nedirbu	0,56	0,77	0,36-1,65	0,51
	kita	0,97	0,95	0,54-1,67	0,86
Gyvenamoji vieta:	didmiestyje	1,0	1,0	-	-
	mieste/miestelyje	0,64	0,61	0,41-0,92	0,02

kaime	0,48	0,46	0,30-0,72	0,001
-------	------	------	-----------	--------------

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1660,45$; df=11; p=0,001; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=5,09$; df=8; p=0,75>0,05; R²=0,02 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 66,6% imties respondentų.

Svarbus pasiruošimo ekstremaliosioms situacijoms aspektas yra tinkamos informacijos gavimas. Tyrimo metu nustatyta, kad 45,7 % respondentų informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms sveikatai situacijoms, gavo mokymo įstaigos organizuotuose mokymuose, 36,7 % – savarankiškai išnagrinėję įvairią literatūrą, o 33,2 % – negavo jokios informacijos (20 lentelė).

20 lentelė. **Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar Jūs per pastaruosius kelerius metus gavote informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas**

Informacijos gavimas	Abs. sk. (n=1323)	%	PI
Taip, darbdavio organizuotuose civilinės saugos mokymuose	273	20,6	18,5-22,9
Taip, mokymo įstaigoje organizuotuose mokymuose	604	45,7	43,0-48,4
Taip, dalyvaudamas(-a) renginiuose	456	34,5	31,9-37,1
Taip, savarankiškai išnagrinėjęs(-usi) įvairią literatūrą	485	36,7	34,1-39,3
Ne	439	33,2	30,7-35,8
Kita	61	4,6	3,6-5,8

4,6 % respondentų išvardino kitus informacijos apie ekstremaliosias situacijas gavimo būdus – mobiliuosius telefonus, televiziją, mokymo įstaigas, žiniasklaidą, internetą, draugus ir kt.

Nagrinėjant informacijos gavimo būdus pagal respondentų lytį, nustatyta, kad dauguma tiek vyrų (46,8 %), tiek moterų (44,9 %) informacijos gavo mokymo įstaigos organizuotuose mokymuose (21 lentelė).

21 lentelė. **Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar Jūs per pastaruosius kelerius metus gavote informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį**

Informacijos gavimas	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=502	%	n=821	%		
Taip, darbdavio organizuotuose civilinės saugos mokymuose	102	20,3	171	20,8	0,05	0,82
Taip, mokymo įstaigoje organizuotuose mokymuose	235	46,8	369	44,9	0,44	0,51
Taip, dalyvaudamas(-a) renginiuose	186	37,1	270	32,9	2,39	0,12

Taip, savarankiškai išnagrinėjęs(-usi) įvairią literatūrą	195	38,8	290	35,3	1,66	0,20
Ne	160	31,9	279	34,0	0,63	0,43
Kita	25	5,0	36	4,4	16,87	0,03

Vyresnio 26-29 m. amžiaus 35,8 % respondentų nurodė gavę informacijos apie ekstremaliąsias situacijas darbdavio organizuotuose civilinės saugos mokymuose. 22-25 m. respondentų, nurodžiusių šią informacijos gavimo šaltinį, buvo mažiau (29,6 %) nei 18-21 m. amžiaus (tik 15,4 %). Be to, skirtumas tarp šios informacijos gavimo būdo ir amžiaus buvo statistiškai reikšmingas ($p < 0,001$) (22 lentelė).

22 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar Jūs per pastaruosius kelerius metus gavote informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Informacijos gavimas	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=	%	n=	%	n=	%		
Taip, darbdavio organizuotuose civilinės saugos mokymuose	143	15,4	58	29,6	72	35,8	53,15	<0,001
Taip, mokymo įstaigoje organizuotuose mokymuose	476	51,4	69	35,2	59	29,4	42,49	<0,001
Taip, dalyvaudamas(-a) renginiuose	339	36,6	55	28,1	62	30,8	6,61	0,04
Taip, savarankiškai išnagrinėjęs(-usi) įvairią literatūrą	339	36,6	70	35,7	76	37,8	0,19	0,91
Ne	302	32,6	71	36,2	66	32,8	0,96	0,62
Kita	39	4,2	11	5,6	11	5,5	32,37	0,01

Daugiau negu pusė (52,5 %) jaunų žmonių, nebaigusių vidurinio išsilavinimo, nurodė gavę informacijos apie ekstremaliąsias situacijas mokymo įstaigos organizuotuose mokymuose. Respondentai, įgiję vidurinį (44,5 %) arba kitą (43,6 %) išsilavinimą taip pat dažniausiai nurodė šį būdą. O jauni žmonės, turintys aukštąjį išsilavinimą, labiau linkę savarankiškai nagrinėti įvairią literatūrą (35,9 %) bei semtis žinių darbdavio organizuotuose civilinės saugos mokymuose (34,7 %) (23 lentelė).

23 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar Jūs per pastaruosius kelerius metus gavote informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Informacijos gavimas	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis n=608		Vidurinis n=425		Aukštasis n=251		Kitas n=39			
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Taip, darbdavio organizuojuose civilinės saugos mokymuose	84	13,8	93	21,9	87	34,7	9	23,1	47,96	<0,001
Taip, mokymo įstaigoje organizuojuose mokymuose	319	52,5	189	44,5	79	31,5	17	43,6	32,02	<0,001
Taip, dalyvaudamas(-a) renginiuose	225	37,0	147	34,6	72	28,7	12	30,8	5,69	0,13
Taip, savarankiškai išnagrinėjęs(-usi) įvairią literatūrą	223	36,7	156	36,7	90	35,9	16	41,0	0,39	0,94
Ne	193	31,7	148	34,8	83	33,1	15	38,5	1,58	0,67
Kita	24	4,0	23	5,4	10	4,0	4	10,3	47,05	0,003

50,7 % respondentų, kurie mokosi arba studijuoja, nurodė gavę informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms situacijoms, mokymo įstaigoje organizuojuose mokymuose. Dirbantys daugiausiai informacijos gavo darbdavio organizuojuose civilinės saugos mokymuose (38,1 %). Tuo tarpu nedirbantys respondentai dažniausiai renkasi savarankišką literatūros nagrinėjimą (36,4 %) (24 lentelė).

24 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar Jūs per pastaruosius kelerius metus gavote informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą

Informacijos gavimas	Užimtumas								χ^2	p
	Mokausi/studijuoju n=951		Dirbu n=268		Nedirbu n=33		Kita n=71			
	n	%	n	%	n	%	n	%		
Taip, darbdavio organizuojuose civilinės saugos mokymuose	146	15,4	102	38,1	4	12,1	21	29,6	70,82	<0,001
Taip, mokymo įstaigoje organizuojuose mokymuose	482	50,7	84	31,3	7	21,2	31	43,7	39,88	<0,001

Taip, dalyvaujdamas(-a) renginiuose	335	35,2	83	31,0	11	33,3	27	38,0	2,11	0,55
Taip, savarankiškai išnagrinėjęs(-usi) įvairią literatūrą	349	36,7	95	35,4	12	36,4	29	40,8	0,71	0,87
Ne	321	33,8	84	31,3	11	33,3	23	32,4	0,57	0,90
Kita	43	4,5	15	5,6	3	9,1	6	8,5	21,47	0,16

Tyrimo metu buvo analizuojamas respondentų informacijos gavimo būdų pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą (25 lentelė). Nustatyta, kad 42,1 % didmiesčio gyventojų informacijos apie pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms gavo mokymo įstaigoje organizuojuose mokymuose. Tačiau nemaža dalis, t.y. 37,2 % didmiestyje gyvenančių respondentų, nurodė negavę informacijos. Panašus pasiskirstymas vyrauja ir tarp miesto/miestelio bei kaimo gyventojų.

25 lentelė. **Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar Jūs per pastaruosius kelerius metus gavote informacijos, susijusios su pasirengimu ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą**

Informacijos gavimas	Gyvenamoji vieta						χ^2	p
	Didmiestis n=164		Miestas/ miestelis n=754		Kaimas n=405			
	n	%	n	%	n	%		
Taip, darbdavio organizuojuose civilinės saugos mokymuose	41	25,0	160	21,2	72	17,8	4,09	0,13
Taip, mokymo įstaigoje organizuojuose mokymuose	69	42,1	341	45,2	194	47,9	1,73	0,42
Taip, dalyvaujdamas(-a) renginiuose	50	30,5	259	34,4	147	36,3	1,75	0,42
Taip, savarankiškai išnagrinėjęs(-usi) įvairią literatūrą	52	31,7	296	39,3	137	33,8	5,32	0,07
Ne	61	37,2	241	32,0	137	33,8	1,77	0,41
Kita	10	6,1	31	4,1	20	4,9	24,43	0,08

Respondentų buvo klausiama apie priežastis, kurios galėtų įtakoti jų norą pasiruošti ekstremaliosioms situacijoms. Didžioji dalis respondentų (83,0 %) atsakė norintys žinoti kaip elgtis įvykus ekstremaliajai situacijai. 72,7 % pasirengę jaustūsi saugiau ir ramiau (26 lentelė).

26 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokios priežastys gali lemti Jūsų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas

Priežastys	Abs. sk. (n=1323)	%	PI
Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė) / ramesnis(-ė)	962	72,7	70,3-75,1
Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti	847	64,0	61,4-66,9
Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai	1098	83,0	80,9-85,0
Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos	440	33,3	30,8-35,8

Tiek vyrai (78,1 %), tiek moterys (86,0 %) žinojimą kaip elgtis įvykus ekstremaliajai situacijai, įvardija kaip pagrindinę priežastį, lemiančią jų norą pasirengti tokioms situacijoms ($p < 0,001$) (27 lentelė).

27 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokios priežastys gali lemti Jūsų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Priežastys	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=502	%	n=821	%		
Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė)/ramesnis(-ė)	336	66,9	626	76,2	13,63	<0,001
Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti	304	60,6	543	66,1	4,21	0,04
Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai	392	78,1	706	86,0	13,79	<0,001
Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos	172	34,3	268	32,6	0,37	0,54

Vertinant respondentų priežastis, lemiančias jų norą pasirengti ekstremalioms situacijoms, pagal amžių, nustatyta, kad visose amžiaus grupėse pagrindinė priežastis noras žinoti, kaip elgtis įvykus ekstremaliajai situacijai. Be to, 75,2 % 18-21 m. respondentų kaip priežastį nurodo, kad pasirengę jaustūsi saugesniais, 22-25 m. – 68,9 % respondentų, o 26-29 m. – 65,2 % respondentų. Šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($p=0,01$) (28 lentelė).

28 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokios priežastys gali lemti Jūsų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Priežastys	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=926	%	n=196	%	n=201	%		
Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė) / ramesnis(-ė) Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti	696	75,2	135	68,9	131	65,2	10,01	0,01
Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai	596	64,4	125	63,8	126	62,7	0,21	0,90
Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos	771	83,3	164	83,7	163	81,1	0,63	0,73
	303	32,7	71	36,2	66	32,8	0,91	0,63

Priežasčių, galinčių lemti respondentų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms, pasiskirstymas pagal išsilavinimą maždaug vienodas tarp skirtingą išsilavinimą turinčių respondentų. Pirmoje vietoje žinojimas, kaip elgtis įvykus ekstremaliajai situacijai, antroje – saugumo jausmas, trečioje – rūpinimasis kitais, o ketvirtoje – palengvinimui sugrįžti į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos (29 lentelė).

29 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokios priežastys gali lemti Jūsų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Priežastys	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=425	%	n=251	%	n=39	%		
Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė) / ramesnis(-ė) Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti	468	77,0	301	70,8	169	67,3	24	61,5	12,45	0,01
Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai	377	62,0	281	66,1	164	65,3	25	64,1	2,07	0,56
Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos	517	85,0	346	81,4	204	81,3	31	79,5	3,41	0,33
	205	33,7	140	32,9	80	31,9	15	38,5	0,77	0,86

Bedarbiai vienodai svarbiai vertina šias priežastis, galinčias lemti jų norą pasirengti ekstremaliosioms situacijoms: dėl žmonių, kuriais turi pasirūpinti ir kad žinotų, kaip elgtis įvykus ekstremaliajai situacijai nurodė 66,7 % nedirbančių respondentų. Besimokantys ir dirbantys jauni žmonės, kaip pagrindinę priežastį įvardina žinojimą kaip elgtis (83,5 % ir 84,7 % atitinkamai) (30 lentelė).

30 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokios priežastys gali lemti Jūsų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą

Priežastys	Užimtumas								χ^2	p
	Mokausi/ studijuojau		Dirbu		Nedirbu		Kita			
	n= 951	%	n= 268	%	n= 33	%	n= 71	%		
Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė) / ramesnis(-ė)	717	75,4	179	66,8	20	60,6	46	64,8	12,87	0,01
Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti	605	63,6	169	63,1	22	66,7	51	71,8	2,16	0,54
Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai	794	83,5	227	84,7	22	66,7	55	77,5	8,49	0,04
Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos	318	33,4	88	32,8	8	24,2	26	36,6	1,61	0,66

Analizuojant priežastis, sąlygojančias respondentų norą pasirengti ekstremaliosioms situacijoms, pagal gyvenamąją vietą matyti, kad tendencija išlieka ta pati, nepriklausomai nuo to, ar respondentas iš kaimo, ar didmiesčio. Visiems respondentams svarbiausia priežastis – noras žinoti, kaip elgtis įvykus ekstremaliajai situacijai (31 lentelė).

31 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokios priežastys gali lemti Jūsų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms?“ pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą

Priežastys	Gyvenamoji vieta						χ^2	p
	Didmiestis		Miestas/ miestelis		Kaimas			
	n= 164	%	n= 754	%	n= 405	%		
Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė) / ramesnis(-ė)	106	64,6	559	74,1	297	73,3	6,25	0,04
Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti	104	63,4	482	63,9	261	64,4	0,06	0,97

31 lentelės tęsinys

Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai	132	80,5	643	85,3	323	79,8	6,53	0,04
Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos	58	35,4	253	33,6	129	31,9	0,72	0,70

Mokslinėje literatūroje nepavyko rasti analogiškų tyrimų apie priežastis lemiančias norą pasirengti ekstremaliosioms situacijoms.

Jaunų žmonių buvo klausta, į kurias įstaigas jie kreiptųsi, norėdami sužinoti apie galimas ekstremaliasias situacijas. Dauguma apklaustųjų nurodė ESSC – net 71,8 %. 45 % respondentų kreiptųsi į SAM, 41,9 % – į VSC apskrityje, o mažiausia dalis respondentų (25,4 %) – į ULAC (32 lentelė).

Tik 3 % (95 % PI 2,1-4,0) respondentų pažymėjo kitą įstaigą (spec. tarnybos, ugdymo įstaiga, aplinkiniai ir kt.)

32 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami sužinoti apie galimas ekstremaliasias situacijas, galinčias paveikti Jūsų ir/ar visuomenės sveikatą?“ pasiskirstymas

Įstaigos	Abs. sk. (n=1321)	%	PI
Sveikatos apsaugos ministerija (toliau – SAM)	598	45,3	42,6-47,8
Ekstremalių sveikatai situacijų centras (toliau – ESSC)	949	71,8	69,4-74,2
Radiacinės saugos centras (toliau – RSC)	369	27,9	25,6-30,4
Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras (toliau – SMLPC)	349	26,4	24,1-28,9
Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras (toliau – ULAC)	336	25,4	23,1-27,8
Visuomenės sveikatos centras apskrityje (toliau – VSC)	553	41,9	39,2-44,5
Savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – VSB)	454	34,4	31,8-37,0

Įvertinus kreipimosi į įstaigas pasiskirstymą pagal lytį, galima teigti, kad daugiau moterų negu vyrų kreiptųsi į ESSC (72,7 % ir 70,5 % atitinkamai). Tuo tarpu į SAM, RSC ir ULAC kreitųsi didesnė dalis vyrų nei moterų (33 lentelė).

33 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami sužinoti apie galimas ekstremaliasias situacijas, galinčias paveikti Jūsų ir / ar visuomenės sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Įstaigos	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=501	%	n=820	%		
SAM	238	47,5	360	43,9	1,63	0,20
ESSC	353	70,5	596	72,7	0,76	0,38

RSC	169	33,7	200	24,4	13,48	<0,001
SMLPC	114	22,8	235	28,7	5,58	0,02
ULAC	143	28,5	193	23,5	4,11	0,04
VSC	203	40,5	350	42,7	0,60	0,44
VSB	148	29,5	306	37,3	8,34	0,004

Vertinant respondentų pasiskirstymą, kur jie kreiptųsi norėdami sužinoti apie ekstremalias situacijas pagal amžių, nustatyta, kad didžioji dalis visų amžiaus grupių respondentų kreiptųsi į ESSC. Be to, nemaža dalis 26-29 m. respondentų nurodė, kad kreiptųsi į VSB (46,0 %). Tuo tarpu 18-25 metų amžiaus respondentai kreiptųsi į SAM (34 lentelė).

34 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami sužinoti apie galimas ekstremalias situacijas, galinčias paveikti Jūsų ir / ar visuomenės sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Įstaigos	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=925	%	n=196	%	n=200	%		
SAM	443	47,9	82	41,8	73	36,5	9,71	0,01
ESSC	660	71,4	144	73,5	145	72,5	0,41	0,82
RSC	252	27,2	56	28,6	61	30,5	0,91	0,63
SMLPC	256	27,7	49	25,0	44	22,0	2,96	0,23
ULAC	233	25,2	54	27,6	49	24,5	0,58	0,75
VSC	413	44,6	76	38,8	64	32,0	11,71	0,003
VSB	286	30,9	76	38,8	92	46,0	18,56	<0,001

Didžioji dalis skirtingą išsilavinimą turinčių respondentų, nurodo, kad norėdami sužinoti apie galimas ekstremalias situacijas kreiptųsi į ESSC. Antroje vietoje respondentai su aukštuoju ir kitu išsilavinimu nurodo VSB, o nebaigę ir jau turintys vidurinį išsilavinimą – SAM (35 lentelė).

35 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami sužinoti apie galimas ekstremalias situacijas, galinčias paveikti Jūsų ir / ar visuomenės sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Įstaigos	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=423	%	n=251	%	n=39	%		
SAM	247	45,1	216	51,1	93	37,1	15	38,5	13,31	0,004
ESSC	443	72,9	292	69,0	185	73,7	29	74,4	2,52	0,47
RSC	155	25,5	133	31,4	73	29,1	8	20,5	5,62	0,13

SMLPC	175	28,8	107	25,3	57	22,7	10	25,6	3,81	0,28
ULAC	163	26,8	95	22,5	70	27,9	8	20,5	3,88	0,28
VSC	265	43,6	183	43,3	85	33,9	20	51,3	9,10	0,03
VSB	184	30,3	142	33,6	111	44,2	17	43,6	16,94	0,001

47,5 % besimokančių, 57,6 % bedarbių ir 47,9 % kitą veiklą turinčių respondentų kreiptųsi į SAM, norėdami sužinoti apie ekstremaliąsias situacijas. O dirbantys jauni žmonės dažniau kreiptųsi į VSB, nei SAM (36 lentelė).

36 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami sužinoti apie galimas ekstremaliąsias situacijas, galinčias paveikti Jūsų ir / ar visuomenės sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą

Įstaigos	Užimtumas								χ^2	p
	Mokausi/ studijuojau		Dirbu		Nedirbu		Kita			
	n=950	%	n=267	%	n=33	%	n=71	%		
SAM	451	47,5	94	35,2	19	57,6	34	47,9	14,99	0,002
ESSC	680	71,6	196	73,4	20	60,6	53	74,6	2,69	0,44
RSC	256	26,9	85	31,8	13	39,4	15	21,1	6,27	0,10
SMLPC	267	28,1	62	23,2	7	21,2	13	18,3	5,66	0,13
ULAC	235	24,7	76	28,5	9	27,3	16	22,5	1,91	0,59
VSC	419	44,1	95	35,6	9	27,3	30	42,3	9,18	0,03
VSB	305	32,1	114	42,7	7	21,2	28	39,4	13,71	0,003

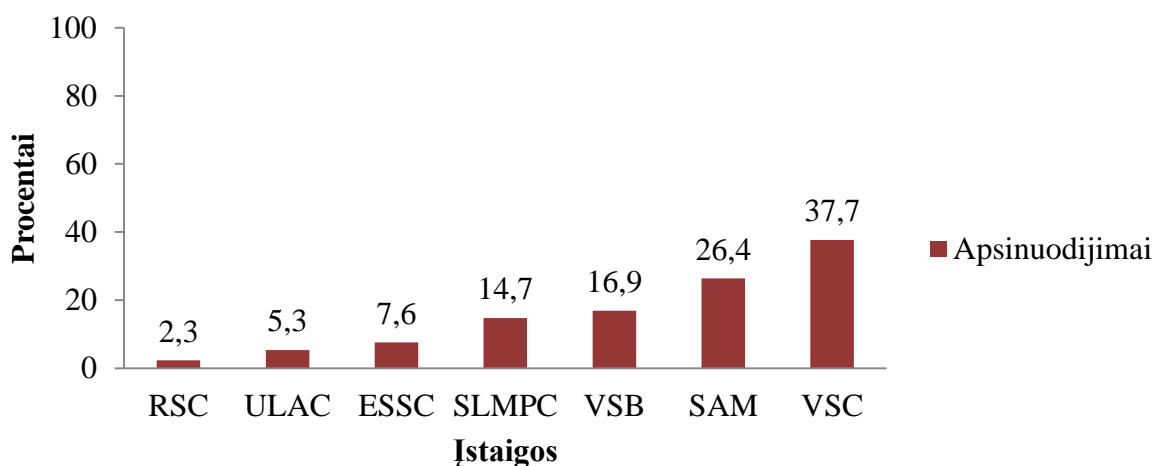
Rezultatai apie respondentų kreipimosi į įstaigas pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą pateikti 37 lentelėje. Didmiesčio gyventojai dažniausiai kreiptųsi į ESSC (79,3 %) ir VSC (44,5 %). Tuo tarpu antrojoje vietoje pagal aktualumą tarp mieste/miestelyje ir kaime gyvenančių respondentų nurodyta SAM (44,6 % ir 51,5 % atitinkamai).

37 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami sužinoti apie galimas ekstremaliąsias situacijas, galinčias paveikti Jūsų ir / ar visuomenės sveikatą?“ pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą

Įstaigos	Gyvenamoji vieta						χ^2	p
	Didmiestyje		Mieste/ miestelyje		Kaime			
	n=164	%	n=753	%	n=404	%		
SAM	54	32,9	336	44,6	208	51,5	16,51	<0,001
ESSC	130	79,3	536	71,2	283	70,0	5,28	0,07
RSC	46	28,0	217	28,8	106	26,2	0,87	0,65

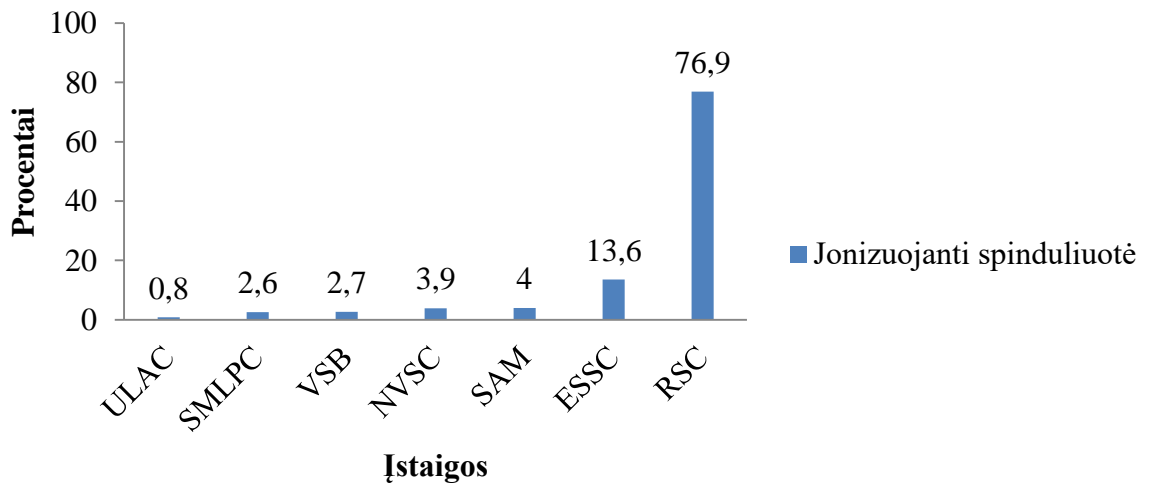
SMLPC	47	28,7	203	27,0	99	24,5	1,30	0,52
ULAC	51	31,1	197	26,2	88	21,8	5,83	0,05
VSC	73	44,5	303	40,2	177	43,8	1,92	0,38
VSB	51	31,1	258	34,3	145	35,9	1,20	0,55

Respondentams buvo pateiktos konkrečios ekstremalios situacijos ir buvo prašoma nurodyti, kur jie kreiptųsi tokių situacijų metu. Taigi, esant masiniams apsinuodijimams, 37,7 % respondentų kreiptųsi į VSC, 26,4 % – į SAM, 16,9 % – į VSB (5 pav.). Tenka apgailestauti, jog tyrime dalyvavę asmenys nepaminėjo Apsinuodijimo informacijos biuro, kuris kaip struktūrinis ESSC padalinys buvo įkurtas nuo 2005 metų rugsėjo 1 d. Biuras teikia konsultacijas telefonu visą parą, ne tik visuomenei, bet ir specialistams. Todėl ir masinių apsinuodijimų atvejais būtų naudingiau kreiptis tiesiogiai į Apsinuodijimų informacijos biurą, nei VSC, kadangi tai leistų sutaupyti laiko ir greičiau suteikti pagalbą nukentėjusiems.

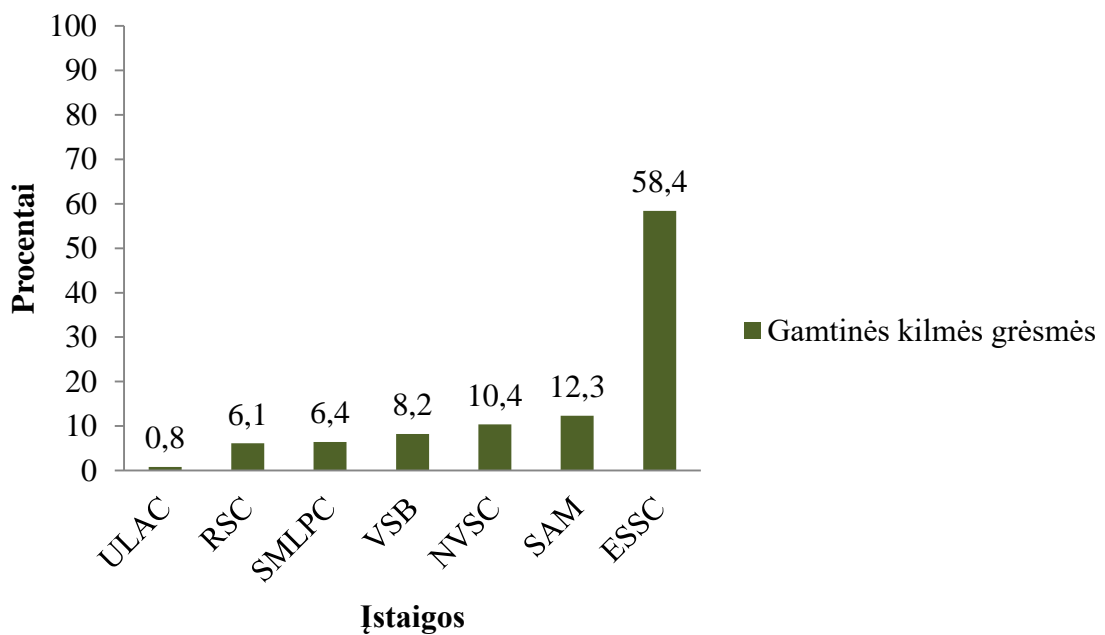
5 paveikslas. Įstaigos, į kurias respondentai kreiptųsi esant masiniams apsinuodijimams

Jonizuojančios spinduliuotės šaltinių Lietuvoje yra pakankamai tiek naudojamų pramonėje, tiek medicinoje. Analizuojant, kur kreiptųsi respondentai esant ekstremaliajai situacijai dėl jonizuojančios spinduliuotės, nustatyta, kad 76,9 % respondentų kreiptųsi į RSC, o 13,6 - į ESSC (6 paveikslas).

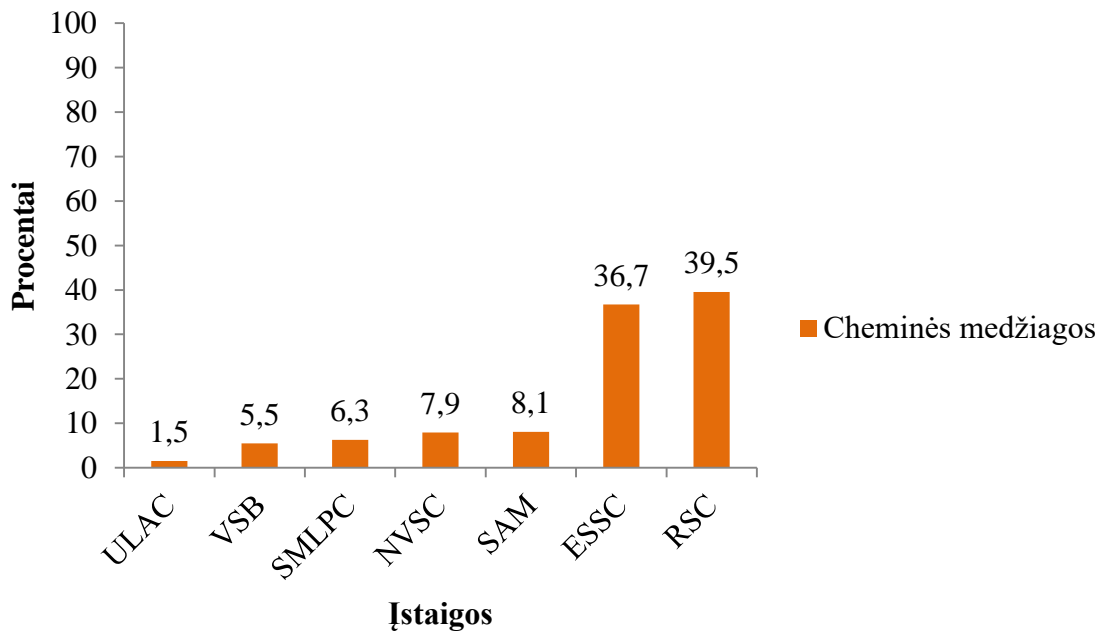
6 paveikslas. Įstaigos, į kurias respondentai kreiptųsi, esant ekstremaliai situacijai dėl jonizuojančios spinduliuotės

7 paveiksle pateikiamos įstaigos, į kurias kreiptųsi jauni žmonės esant gamtinės kilmės ekstremaliajai situacijai. 58,4 % respondentų kreiptųsi į ESSC, 12,3 – į SAM, o 10,4 % į VSC.

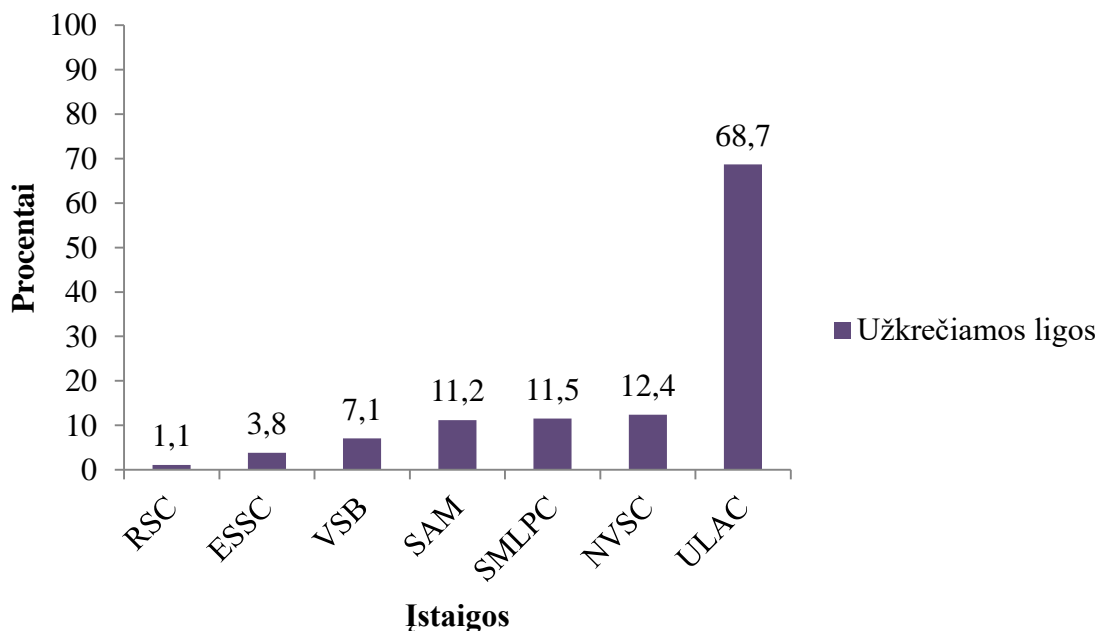
7 paveikslas. Įstaigos, į kurias respondentai kreiptųsi, esant ekstremaliai situacijai dėl gamtinės kilmės grėsmių

Esant cheminės kilmės ekstremaliajai situacijai, 39,5 % jaunų žmonių kreiptųsi į RSC. Panašus procentas apklaustųjų (36,7 %) kreiptųsi į ESSC (8 paveikslas).

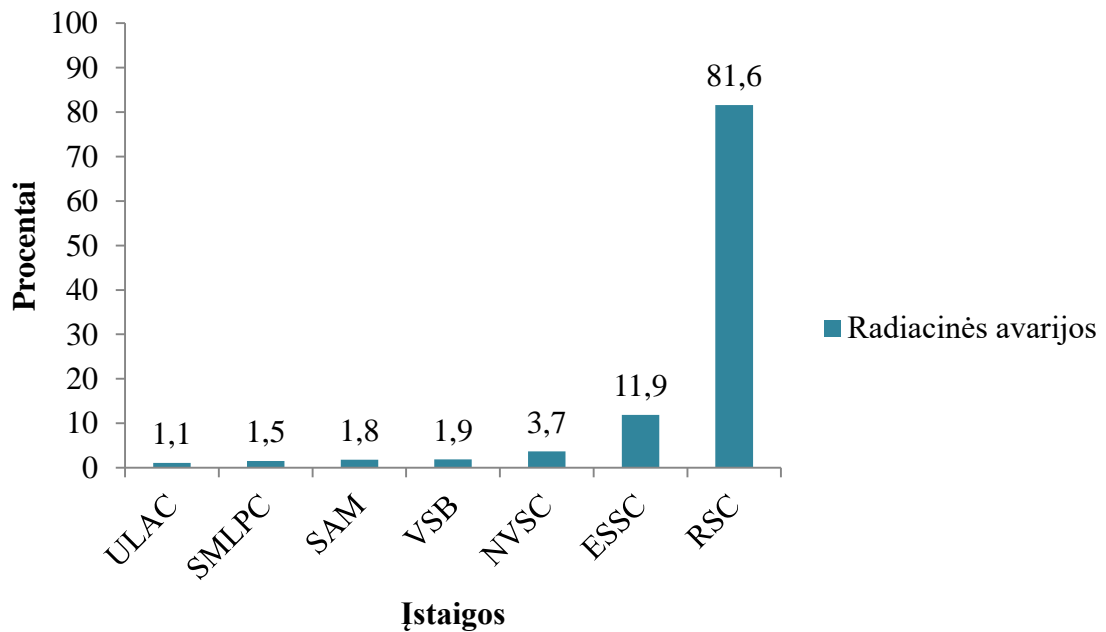
8 paveikslas. Įstaigos, į kurias respondentai kreiptųsi, esant cheminės kilmės ekstremaliai situacijai

Užkrečiamos ligos yra viena aktualiausių ekstremalių situacijų Lietuvos gyventojams. Didžioji dalis respondentų kreiptųsi į ULAC (68,7 %), 12,4 % – į VSC, 11,5 % – į SMLPC (9 paveikslas).

9 paveikslas. Įstaigos, į kurias respondantai kreiptųsi, esant ekstremaliai situacijai dėl užkrečiamų ligų

81,6 % respondentų, esant radiacinės kilmės avarijai, kreiptųsi į RSC (10 paveikslas).

10 paveikslas. Įstaigos, į kurias respondentai kreiptųsi, esant radiacinės kilmės ekstremaliai situacijai (n= 1323)

Informacijos apie ekstremaliąsias situacijas pateikimas yra ne mažiau svarbus aspektas nei kiti. Nuo to, kaip ir koku būdu bus pateikta informacija, priklauso visuomenės informuotumo lygis. Atlikto tyrimo metu išsiaiškinta, kad jauniems žmonėms informaciją apie ekstremaliąsias situacijas priimtinausia pateikti televizijos arba radijo laidų pagalba. Tai nurodė net 77,0 % respondentų. Antrasis pagal populiarumą informacijos pateikimo būdas buvo socialiniai tinklai (55,3 %), trečioje vietoje – įstaigų internetinės svetainės (50,9 %). Pagal B. Pitrenaitės atlikto tyrimo rezultatus, net 95 % asmenų atsakė, kad informacijos apie grėsmes, ekstremalius įvykius šaltinis turi būti žiniasklaida [26]. Palyginant su mūsų tyrimo gautais rezultatais, žiniasklaidai, t.y. laikraščiai, žurnalai, internetinių naujienų portalai, kaip priimtinas informacijos pateikimo būdas yra tik 42,6 % respondentų (38 lentelė).

Kitus būdus (tėvai, mobilieji telefonai, internetas ir ugdymo įstaiga) 0,6 % respondentų.

38 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokiu būdu, Jūsų nuomone, pateikiama informacija apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmę visuomenės sveikatai, būtų Jums priimtinausia?“ pasiskirstymas

Informacijos pateikimo būdai	Abs. sk. (n=1323)	%	PI
Įstaigų internetinėse svetainėse	673	50,9	48,2-53,6
Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose	393	29,7	27,3-32,2
Seminarų, mokymu metu	556	42,0	39,4-44,7
Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose	563	42,6	39,9-45,2
Televizijos / radijo laidose	1019	77,0	74,7-79,2
Socialiniuose tinkluose	731	55,3	52,6-57,9

Tiek vyrams (76,3 %), tiek moterims (77,5 %) priimtinausias informacijos apie ekstremaliąsias situacijas pateikimo būdas yra televizijos/radijo laidos. Mažiausiai priimtinas informacijos pateikimo būdas – lankstinukai, bukletai, plakatai (39 lentelė).

39 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokiu būdu, Jūsų nuomone, pateikiama informacija apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmę visuomenės sveikatai, būtų Jums priimtinausia?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Informacijos pateikimo būdai	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=502	%	n=821	%		
Įstaigų internetinėse svetainėse	278	55,4	395	48,1	6,58	0,01
Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose	148	29,5	245	29,8	0,02	0,89
Seminarų, mokymu metu	171	34,1	385	46,9	21,05	<0,001
Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose	201	40,0	362	44,1	2,09	0,15
Televizijos / radijo laidose	383	76,3	636	77,5	0,24	0,62
Socialiniuose tinkluose	287	57,2	444	54,1	1,20	0,27

Mažiausiai priimtinas informacijos pateikimo būdas 18-21 m. ir 26-29 m. respondentams – lankstinukai, bukletai, plakatai (27,4 % ir 32,3 % atitinkamai). O 22-25 m. amžiaus jauniems žmonėms mažiausiai priimtini seminarai, mokymai (34,7 %) (40 lentelė).

40 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokiu būdu, Jūsų nuomone, pateikiama informacija apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmę visuomenės sveikatai, būtų Jums priimtinausia?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Informacijos pateikimo būdai	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=926	%	n=196	%	n=201	%		
Įstaigų internetinėse svetainėse	469	50,6	102	52,0	102	50,7	0,13	0,94
Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose	254	27,4	74	37,8	65	32,3	9,05	0,01
Seminarų, mokymu metu	417	45,0	68	34,7	71	35,3	11,47	0,003
Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose	388	41,9	86	43,9	89	44,3	0,55	0,76
Televizijos / radijo laidose	715	77,2	143	73,0	161	80,1	2,92	0,23
Socialiniuose tinkluose	524	56,6	104	53,1	103	51,2	2,36	0,31

Pirmoje vietoje tarp skirtingą išsilavinimą turinčių respondentų įvardintos televizijos/radijo laidos. Tuo tarpu antroje vietoje pastebimi skirtumai: nebaigę vidurinio 58,4 %, įgiję vidurinį 52,9 % ir kitą išsilavinimą turintys 56,4 % respondentų nurodo socialinius tinklus, o 54,6 % aukštąjį išsilavinimą įgiję nurodo įstaigų internetines svetaines (41 lentelė).

41 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokiu būdu, Jūsų nuomone, pateikiama informacija apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmę visuomenės sveikatai, būtų Jums priimtinausia?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Informacijos pateikimo būdai	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=425	%	n=251	%	n=39	%		
Įstaigų internetinėse svetainėse	295	48,5	221	52,0	137	54,6	20	51,3	2,95	0,40
Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose	171	28,1	121	28,5	92	36,7	9	23,1	7,66	0,05
Seminarų, mokymu metu	257	42,3	185	43,5	95	37,8	19	48,7	2,92	0,40
Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose	267	43,9	175	41,2	105	41,8	16	41,0	0,88	0,83
Televizijos / radijo laidose	468	77,0	325	76,5	192	76,5	34	87,2	2,39	0,50
Socialiniuose tinkluose	355	58,4	225	52,9	129	51,4	22	56,4	4,87	0,18

Tarp bedarbių, labiausiai priimtini informacijos pateikimo būdai apie ekstremaliąsias situacijas yra šie: televizijos/radijo laidos 69,7 %, socialiniai tinklai 54,5 % ir įstaigų internetinės svetainės 48,5 %. Panašus pasiskirstymas pastebimas ir besimokančiųjų grupėje, dirbančių, bei kitą veiklą turinčių (42 lentelė).

42 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokiu būdu, Jūsų nuomone, pateikiama informacija apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmę visuomenės sveikatai, būtų Jums priimtinausia?“ pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą

Informacijos pateikimo būdai	Užimtumas								χ^2	p
	Mokausi/ studijuoju		Dirbu		Nedirbu		Kita			
	n= 951	%	n= 268	%	n= 33	%	n= 71	%		
Įstaigų internetinėse svetainėse	481	50,6	136	50,7	16	48,5	40	56,3	0,96	0,81
Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose	266	28,0	89	33,2	10	30,3	28	39,4	6,17	0,10
Seminarų, mokymu metu	428	45,0	94	35,1	11	33,3	23	32,4	12,51	0,05
Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose	412	43,3	124	46,3	7	21,2	20	28,2	13,90	0,003
Televizijos / radijo laidose	730	76,8	213	79,5	23	69,7	53	74,6	2,18	0,54
Socialiniuose tinkluose	533	56,0	137	51,1	18	54,5	43	60,6	2,91	0,41

Jauniems žmonėms, gyvenantiems didmiestyje arba mieste/miestelyje, labiau priimtinas informacijos pateikimo būdas – laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose (42,1 % ir 45,2 % atitinkamai). Tuo tarpu didesnė kaimo gyventojų dalis, kaip priimtinesnį būdą nurodo seminarų, mokymų metu pateiktą informaciją (43,5 %) (43 lentelė).

43 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokiu būdu, Jūsų nuomone, pateikiama informacija apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmę visuomenės sveikatai, būtų Jums priimtiniausia?“ pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą

Informacijos pateikimo būdai	Gyvenamoji vieta						χ^2	p
	Didmiestyje		Mieste/ miestelyje		Kaime			
	n=164	%	n=754	%	n=405	%		
Įstaigų internetinėse svetainėse	79	48,2	394	52,3	200	49,4	1,42	0,49
Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose	48	29,3	220	29,2	125	30,9	0,38	0,83
Seminarų, mokymu metu	58	35,4	322	42,7	176	43,5	3,47	0,18
Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose	69	42,1	341	45,2	153	37,8	5,99	0,05
Televizijos / radijo laidose	125	76,2	582	77,2	312	77,0	0,07	0,97
Socialiniuose tinkluose	107	65,2	407	54,0	217	53,6	7,58	0,02

7.4. JAUNŲ ŽMONIŲ VEIKSMAI EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ METU APSAUGANT SAVE ARBA TEIKIANT PAGALBĄ KITIEMS

Šiame poskyryje bus apžvelgti tyrimo rezultatai, kaip jauni žmonės elgtųsi tam tikrose ekstremaliuose situacijose apsaugant save arba teikiant pagalbą kitiems.

Didžioji dalis respondentų žino, kaip elgtis cheminės avarijos metu: 76,6 % respondentų išgirdę pavojaus signalą, uždarytų duris, langus bei orlaides ir, įsijungę televizorių ar radiją, lauktų informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų. Visgi nemaža dalis, t.y. 39,7 % respondentų renkasi neteisingą atsakymo variantą – išgirdę pavojaus signalą, išbėgtų į lauką, kad išsiaiškintų, kas įvyko ir kaip elgtis toliau (44 lentelė).

44 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs elgtumėtės cheminės avarijos atveju?“, pasiskirstymas

Elgesys cheminės avarijos atveju	Abs. sk. n=1323	%	PI
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškintčiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau (neteisingas)	525	39,7	37,1-42,3
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų	1013	76,6	74,2-78,8
Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius	866	65,5	62,9-68,0

dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi			
Nesant galimybei evakuotis, slėpčiausi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke	766	57,9	55,2-60,5
Nežinau	161	12,2	10,5-14,0
Kita (užsienis, saugi vieta, kaukė, jodas ir kt.)	23	1,7	1,1-2,6

Analizuojant respondentų elgesio cheminės avarijos metu pasiskirstymą pagal lytį, nustatyta, kad didesnė dalis moterų nei vyrų, išgirdusi pavojaus signalą, uždarytų duris, langus bei orlaides ir, įsijungusi televizorių ar radiją, lauktų informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų. Be to, didesnė dalis vyrų nei moterų išgirde nurodymą evakuotis, pasiimtų svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydami laiką, suvalgytų pakeliui, ir išeitų nurodyta kryptimi (45 lentelė).

45 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs elgtumėtės cheminės avarijos atveju? „pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Elgesys cheminės avarijos atveju	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=	%	n=	%		
	502		821			
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškinčiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau (neteisingas)	195	38,8	330	40,2	0,24	0,63
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų	372	74,1	641	78,1	2,74	0,10
Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi	339	67,5	527	64,2	1,54	0,22
Nesant galimybei evakuotis, slėpčiausi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke	288	57,4	478	58,2	0,09	0,76
Nežinau	57	11,4	104	12,7	0,50	0,48

18-21 m. ir 26-29 m. amžiaus respondentai išgirdę nurodymą evakuotis, pasiimtų svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydami laiką, suvalgytų pakeliui, ir išeitų nurodyta kryptimi. O 22-25 m. amžiaus respondentai dažniau renkasi tokį elgesį – nesant galimybei evakuotis, slėptųsi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugotų kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke (64,8 %) (46 lentelė).

46 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs elgtumėtės cheminės avarijos atveju? „pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Elgesys cheminės avarijos atveju	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=	%	n=	%	n=	%		
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškinčiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau (neteisingas)	403	43,5	74	37,8	48	23,9	26,97	<0,001
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų	693	74,8	146	74,5	174	86,6	13,22	0,001
Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi	621	67,1	117	59,7	128	63,7	4,22	0,12
Nesant galimybei evakuotis, slėpčiau aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke	527	56,9	127	64,8	112	55,7	4,59	0,10
Nežinau	108	11,7	26	13,3	27	13,4	0,74	0,69

Analizuojant respondentų elgesio cheminės avarijos metu pasiskirstymą pagal išsilavinimą nustatyta, kad maždaug vienoda dalis skirtingą išsilavinimą turinčių respondentų renkasi tam tikrą elgesį (47 lentelė).

47 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs elgtumėtės cheminės avarijos atveju? „pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Elgesys cheminės avarijos atveju	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=425	%	n=251	%	n=39	%		
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškinčiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau (neteisingas)	253	41,6	181	42,6	77	30,7	14	35,9	11,18	0,01
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų	448	73,7	326	76,7	206	82,1	33	84,6	8,47	0,04
Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi	398	65,5	289	68,0	151	60,2	28	71,8	5,02	0,17
Nesant galimybei evakuotis, slėpčiausi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke	357	58,7	243	57,2	145	57,8	21	53,8	0,52	0,91
Nežinau	73	12,0	52	12,2	32	12,7	4	10,3	0,23	0,97

Neteisingą elgesį cheminės avarijos metu renkasi: 42,5 % besimokančių, 32,1 % dirbančių, 30,3 % bedarbių ir 35,2 % kitą užimtumą turinčių respondentų (48 lentelė).

48 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs elgtumėtės cheminės avarijos atveju? „pasiskirstymas pagal respondentų užimtumą

Elgesys cheminės avarijos atveju?	Užimtumas								χ^2	p
	Mokausi/ studijuojū		Dirbu		Nedirbu		Kita			
	n= 951	%	n= 268	%	n= 33	%	n= 71	%		
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškinačiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau (neteisingas)	404	42,5	86	32,1	10	30,3	25	35,2	11,37	0,01
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų	715	75,2	217	81,0	22	66,7	59	83,1	7,40	0,06
Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi	646	67,9	158	59,0	17	51,5	45	63,4	10,55	0,01
Nesant galimybei evakuotis, slėpčiausi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke	561	59,0	154	57,5	12	36,4	39	54,9	7,02	0,07
Nežinau	110	11,6	36	13,4	5	15,2	10	14,1	1,24	0,74

Tyrimo metu nustatyta, kad didžioji dalis respondentų, tiek gyvenančių didmiestyje, tiek mieste/miestelyje arba kaime žino, kaip teisingai elgtis cheminės avarijos metu. Tačiau net 45,7 % kaimo gyventojų nurodė neteisingai (49 lentelė).

49 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip Jūs elgtumėtės cheminės avarijos atveju? „pasiskirstymas pagal respondentų gyvenamąją vietą

Elgesys cheminės avarijos atveju?	Gyvenamoji vieta						χ^2	p
	Didmiestis		Miestas/ miestelis		Kaimas			
	n= 164	%	n= 754	%	n= 405	%		
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškinčiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau (neteisingas)	51	31,1	289	38,3	185	45,7	11,71	0,003
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų	125	76,2	595	78,9	293	72,3	6,35	0,04
Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi	102	62,2	497	65,9	267	65,9	0,88	0,64
Nesant galimybei evakuotis, slėpčiausi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke	102	62,2	458	60,7	206	50,9	11,97	0,003
Nežinau	25	15,2	85	11,3	51	12,6	2,09	0,35

2016 m. Lietuvoje užregistruoti 55 užteršimo cheminėmis medžiagomis atvejai, iš jų – 46 užteršimo gyvsidabriu židiniai. Dauguma šių užteršimo atvejų (41 atvejis) įvyko sudužus medicininiams gyvsidabriniam termometrams butyje, kuomet išsiliejo gyvsidabris [29]. Esant tokiam įvykių dažnumui, aktualu nagrinėti žmonių elgesį sudužus gyvsidabriniam termometrui. Daugiau negu pusė tyrime dalyvavusių respondentų žino kaip teisingai elgtis: 59,3 % surinktą išsiliejusį gyvsidabrį įdėtų į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždarytą guminiu kamščiu, 57,4 % išsiliejusį gyvsidabrį surinktą patys mechaniniu būdu, panaudodami popieriaus lapą, suteptą klėjais (50 lentelė).

50 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ką darytumėte sudužus gyvsidabriniam termometrui?“, pasiskirstymas

Elgesys sudužus gyvsidabriniam termometrui	Abs.	%	PI
	sk. n=1322		
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau ir sudeginčiau krosnyje (neteisingas)	191	14,4	12,6-16,4
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau pats (pati) mechaniniu būdu, panaudodamas(-a) popieriaus lapą, suteptą klėjais	759	57,4	54,7-60,1
Susiurbčiau išsiliejusį gyvsidabrį dulkių siurbliu (neteisingas)	374	28,3	25,9-30,8
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį įdėčiau į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždaryčiau guminiu kamščiu	784	59,3	56,6-61,9
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį atiduočiau stambiagabaričių atliekų surinkimo aikštelėje	398	30,1	27,7-32,6
Nežinau	330	25,0	22,7-27,4
Kita (kreipimasis į tarnybas, patalpų vėdinimas, valymas, žmonių evakuavimas iš patalpų, informacijos ieškojimas ir kt.)	112	8,5	7,1-10,1

Didžioji dalis tiek vyrų, tiek moterų žino kaip teisingai elgtis sudužus gyvsidabriniam termometrui. Tačiau nemaža dalis respondentų t.y. 32,3 % vyrų ir 25,8 % moterų elgtųsi neteisingai susiurbdami išsiliejusį gyvsidabrį dulkių siurbliu (51 lentelė).

51 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ką darytumėte sudužus gyvsidabriniam termometrui?“ pagal respondentų lytį

Elgesys sudužus gyvsidabriniam termometrui	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=501	%	n=821	%		
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau ir sudeginčiau krosnyje (neteisingas)	91	18,2	100	12,2	9,01	0,003
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau pats (pati) mechaniniu būdu, panaudodamas(-a) popieriaus lapą, suteptą klėjais	292	58,3	467	56,9	0,25	0,62
Susiurbčiau išsiliejusį gyvsidabrį dulkių siurbliu (neteisingas)	162	32,3	212	25,8	8,51	0,01
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį įdėčiau į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždaryčiau guminiu kamščiu	300	59,9	484	59,0	0,11	0,74
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį atiduočiau	146	29,1	252	30,7	0,36	0,55

51 lentelės tęsinys

stambiagabaričių atliekų surinkimo aikštelėje

Nežinau	113	22,6	217	26,4	2,50	0,11
---------	-----	------	-----	------	------	------

Tyrimo metu, nagrinėjant respondentų elgesio pasiskirstymą išsiliejus gyvsidabriniam termometrui pagal amžių nustatyta, kad didžioji dalis 18-21 m. ir 26-29 m. amžiaus respondentų surinktą išsiliejusį gyvsidabrį įdėtų į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždarytą guminiu kamščiu (57,7 % ir 67,2 % atitinkamai). Tačiau dauguma 22-25 m. amžiaus respondentų išsiliejusį gyvsidabrį surinktą patys mechaniniu būdu, panaudodami popieriaus lapą, suteptą klėjais. Tai sudarė 59,7 % (52 lentelė).

52 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ką darytumėte sudužus gyvsidabriniam termometrui?“ pagal respondentų amžių

Elgesys sudužus gyvsidabriniam termometrui	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n= 925	%	n= 196	%	n= 201	%		
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau ir sudeginčiau krosnyje (neteisingas)	148	16,0	26	13,3	17	8,5	7,86	0,02
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau pats (pati) mechaniniu būdu, panaudodamas(-a) popieriaus lapą, suteptą klėjais	526	56,9	117	59,7	116	57,7	0,54	0,76
Susiurbčiau išsiliejusį gyvsidabrį dulkių siurbliu (neteisingas)	273	29,5	52	26,5	49	24,4	2,50	0,29
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį įdėčiau į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždaryčiau guminiu kamščiu	534	57,7	115	58,7	135	67,2	6,13	0,04
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį atiduočiau stambiagabaričių atliekų surinkimo aikštelėje	291	31,5	57	29,1	50	24,9	3,52	0,17
Nežinau	237	25,6	49	25,0	44	21,9	1,23	0,54

Analizuojant respondentų atsakymus apie jų elgesį sudužus gyvsidabriniam termometrui, išsiaiškinta, kad 63,3 % respondentų su aukštesniu išsilavinimu elgtųsi teisingai surinkdami išsiliejusį gyvsidabrį į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždarydami guminiu kamščiu. Nebaigę vidurinio išsilavinimo šį būdą nurodė 57,5 % respondentų, įgiję vidurinį –

60,0 %, kitą išsilavinimą turintys – 53,8 %. Nemaža dalis skirtingą išsilavinimą turinčių respondentų nurodė nežinantys, kaip elgtis sudužus gyvsidabriniam termometru (53 lentelė).

53 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ką darytumėte sudužus gyvsidabriniam termometru?“ pagal respondentų išsilavinimą

Elgesys sudužus gyvsidabriniam termometru	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=607	%	n=425	%	n=251	%	n=39	%		
Išsiliejusį gyvsidabrij surinkčiau ir sudeginčiau krosnyje (neteisingas)	94	15,5	65	15,3	28	11,2	4	10,3	3,53	0,38
Išsiliejusį gyvsidabrij surinkčiau pats (pati) mechaniniu būdu, panaudodamas(-a) popieriaus lapą, suteptą klėjais	335	55,2	255	60,0	144	57,4	25	64,1	3,11	0,38
Susiurbčiau išsiliejusį gyvsidabrij dulkių siurbliu (neteisingas)	166	27,3	135	31,8	65	25,9	8	20,5	4,67	0,20
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrij įdėčiau į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždaryčiau guminiu kamščiu	349	57,5	255	60,0	159	63,3	21	53,8	3,09	0,38
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrij atiduočiau stambiagabaričių atliekų surinkimo aikštelėje	205	33,8	118	27,8	63	25,1	12	30,8	7,98	0,04
Nežinau	172	28,3	93	21,9	54	21,5	11	28,2	7,65	0,05

54 lentelėje pateikiamas respondentų atsakymų į klausimą apie apsisaugojimą nuo perkaitimo didelių karščių atvejais, pasiskirstymas. Net 71,0 % respondentų nurodė neteisingą elgesį – gerti atšaldytus / su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį. Mažesnę dalis respondentų žino, kaip tinkamai saugotis nuo perkaitimo: 60,1 % neužsiimtų sunkia fizine veikla nuo 10 iki 16 val., 53,3 % įjungtų kondicionierių ir nustatytų 7 laipsniais žemesnę nei

lauko oro temperatūrą ir 52,7 % ryte uždarytų kambario langus ir paliktų užtrauktas užuolaidas ar žaliuzes.

54 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės nuo perkaitimo didelių karščių atvejais?“ pasiskirstymas

Elgesys saugantis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais	Abs. sk. n=1323	%	PI
Gerčiau atšaldytus / su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį (neteisingas)	939	71,0	68,5-73,4
Atidaryčiau šaldytuvo dureles, kad kambario oro temperatūra nukristų (neteisingas)	143	10,8	9,2-12,6
Ryte atidaryčiau kambario langus ir atitraukčiau užuolaidas ar žaliuzes (neteisingas)	352	26,6	24,3-29,0
Ijungčiau kondicionierių ir nustatyčiau 7 laipsniais žemesnę nei lauko oro temperatūrą	705	53,3	50,6-56,0
Ryte uždaryčiau kambario langus ir palikčiau užtrauktas užuolaidas ar žaliuzes	697	52,7	50,0-55,4
Neužsiimčiau sunkia fizine veikla nuo 10 iki 16 val.	795	60,1	57,4-62,7
Nežinau	49	3,7	2,8-4,8
Kita (skysčių vartojimas, apsauga nuo saulės, gydytojo pagalba ir kt.)	25	1,9	1,3-2,7

Daugiau moterų (72,5 %) negu vyrų (68,5 %) renkasi neteisingą būdą t.y. gerti atšaldytus / su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį. Be to mažesnė dalis vyrų negu moterų neužsiimtų sunkia fizine veikla nuo 10 iki 16 val. ir rytais uždarytų kambario langus ir paliktų užtrauktas užuolaidas ar žaliuzes (55 lentelė).

55 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės nuo perkaitimo didelių karščių atvejais?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Elgesys saugantis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=	%	n=	%		
Gerčiau atšaldytus / su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį (neteisingas)	344	68,5	595	72,5	2,36	0,13
Atidaryčiau šaldytuvo dureles, kad kambario oro temperatūra nukristų (neteisingas)	70	13,9	73	8,9	8,25	0,004
Ryte atidaryčiau kambario langus ir	156	31,1	196	23,9	8,28	0,004

atitraukčiau užuolaidas ar žaliuzes
(**neteisingas**)

Ijungčiau kondicionierių ir nustatyčiau 7
laipsniais žemesnę nei lauko oro
temperatūrą

305 60,8 400 48,7 18,13 <0,001

Ryte uždaryčiau kambario langus ir
palikčiau užtrauktas užuolaidas ar
žaliuzes

229 45,6 468 57,0 16,20 <0,001

Neužsiimčiau sunkia fizine veikla nuo 10
iki 16 val.

285 56,8 510 62,1 3,71 0,05

Nežinau

18 3,6 31 3,8 0,03 0,86

Didžioji dalis vyresnio amžiaus t.y. 65,7 % 26-29 m. respondentų neužsiimtų sunkia fizine veikla nuo 10-16 val. Tačiau dauguma jaunesnių respondentų nurodo neteisingą elgesį apsisaugant nuo perkaitimo – 73,3 % 18-21 m. ir 68,4 % 22-25 m. amžiaus respondentų gertų atšaldytus / su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį ((56 lentelė).

56 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės nuo perkaitimo didelių karščių atvejais?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Elgesys saugantis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=926	%	n=196	%	n=201	%		
Gerčiau atšaldytus / su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį (neteisingas)	679	73,3	134	68,4	126	62,7	9,84	0,01
Atidaryčiau šaldytuvo dureles, kad kambario oro temperatūra nukristų (neteisingas)	106	11,4	21	10,7	16	8,0	2,09	0,35
Ryte atidaryčiau kambario langus ir atitraukčiau užuolaidas ar žaliuzes (neteisingas)	252	27,2	51	26,0	49	24,4	0,72	0,70
Ijungčiau kondicionierių ir nustatyčiau 7 laipsniais žemesnę nei lauko oro temperatūrą	503	54,3	105	53,6	97	48,3	2,45	0,30
Ryte uždaryčiau kambario langus ir palikčiau užtrauktas užuolaidas ar žaliuzes	478	51,6	98	50,0	121	60,2	5,54	0,06
Neužsiimčiau sunkia fizine veikla nuo 10 iki 16 val.	535	57,8	128	65,3	132	65,7	6,90	0,03
Nežinau	38	4,1	6	3,1	5	2,5	1,48	0,48

Didžioji dalis aukštąjį arba kitą išsilavinimą įgijusių respondentų nuo perkaitimo didelių karščių atvejais saugotųsi neužsiimdami sunkia fizine veikla nuo 10 iki 16 val. (66,1

% ir 69,2 % atitinkamai). Tačiau dauguma respondentų, nebaigusių vidurinio ir turintys vidurinį išsilavinimą elgtusi neteisingai gerdami atšaldytus/su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį (57 lentelė).

57 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės nuo perkaitimo didelių karščių atvejais?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Elgesys saugantis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais?	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=425	%	n=251	%	n=39	%		
Gerčiau atšaldytus/su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį (neteisingas)	430	70,7	321	75,5	161	64,9	25	64,1	9,63	0,02
Atidaryčiau šaldytuvo dureles, kad kambario oro temperatūra nukristų (neteisingas)	59	9,7	59	13,9	22	8,8	3	7,7	6,42	0,09
Ryte atidaryčiau kambario langus ir atitraukčiau užuolaidas ar žaliuzes (neteisingas)	161	26,5	129	30,4	49	19,5	13	33,3	10,41	0,01
Ijungčiau kondicionierių ir nustatyčiau 7 laipsniais žemesnę nei lauko oro temperatūrą	334	54,9	224	52,7	125	49,8	22	56,4	2,10	0,55
Ryte uždaryčiau kambario langus ir palikčiau užtrauktas užuolaidas ar žaliuzes	319	52,5	203	47,8	157	62,5	18	46,2	14,61	0,002
Neužsiimčiau sunkia fizine veikla nuo 10 iki 16 val.	356	58,6	246	57,8	166	66,1	27	69,2	6,65	0,08
Nežinau	33	5,4	9	2,1	6	2,4	1	2,6	9,42	0,02

Respondentų atsakymų į klausimą, kaip jie elgtųsi gavę voką su įtartinu turiniu, pasiskirstymas pavaizduotas 58 lentelėje. Dauguma jaunų žmonių (79,4 %) skambintų bendruoju pagalbos telefonu 112. 64,4 % apklaustųjų voką su įtartinu turiniu įdėtų į

polietileno maišelį ar kitokią talpą, kad nepasklistų turinys. Tačiau nemaža dalis respondentų elgtusi neteisingai gavę voką su įtartinu turiniu: 43,6 % pasikviestų šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertintų voko turinį, 17,3 % iš voko išsibarsčiusius miltelius tuojau pat sušluotų ir išneštų į konteinerį lauke, 16,6 % atidarytų langus pravėdinti patalpą, kurioje iš voko išsibarstė milteliai.

58 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės gavęs voką su įtartinu turiniu?“ pasiskirstymas

Elgesys gavus voką su įtartinu turiniu?	Abs. sk. n=1323	%	PI
Pasikviesčiau šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertintume voko turinį (neteisingas)	577	43,6	41,0-46,3
Voką su įtartinu turiniu įdėčiau į polietileno maišelį ar kitokią talpą, kad nepasklistų turinys	852	64,4	61,8-67,0
Iš voko išsibarsčiusius miltelius tuojau pat sušluočiau ir išneščiau į konteinerį lauke (neteisingas)	229	17,3	15,3-19,4
Sandariai uždaryčiau langus ir duris, išjungčiau oro vėdinimo ar kondicionavimo sistemas ir palikčiau patalpą, kurioje atidarytas įtartinio turinio vokas	435	32,9	30,4-35,5
Skambinčiau bendruoju pagalbos telefonu 112	1051	79,4	77,2-81,6
Atidaryčiau langus pravėdinti patalpą, kurioje iš voko išsibarstė milteliai (neteisingas)	219	16,6	14,6-18,6
Nežinau	84	6,3	5,1-7,8
Kita (atidaryčiau voką, praneščiau spec. tarnyboms, internetas ir kt.)	11	0,8	0,4-1,4

Palyginus respondentų elgesį gavus voką su įtartinu turiniu pagal lytį, nustatyta, kad daugiau moterų (83,3 %) negu vyrų (73,1 %) skambintų bendruoju pagalbos telefonu 112. Be to, nemaža dalis tiek vyrų, tiek moterų elgtusi neteisingai pasikviesdami šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertindami voko turinį (43,6 % ir 43,7 % atitinkamai) (59 lentelė).

59 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės gavęs voką su įtartinu turiniu?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Elgesys gavus voką su įtartinu turiniu	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=	%	n=	%		
Pasikviesčiau šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertintume voko turinį (neteisingas)	219	43,6	358	43,7	0,01	0,99

Voką su įtartinu turiniu įdėčiau į polietileno maišelį ar kitokią talpą, kad nepasklistų turinys	315	62,7	537	65,4	0,96	0,33
Iš voko išsibarsčiusius miltelius tuojau pat sušluočiau ir išneščiau į konteinerį lauke (neteisingas)	120	23,9	109	13,3	24,58	<0,001
Sandariai uždaryčiau langus ir duris, išjungčiau oro vėdinimo ar kondicionavimo sistemas ir palikčiau patalpą, kurioje atidarytas įtartinio turinio vokus	186	37,1	249	30,3	6,38	0,01
Skambinčiau bendruoju pagalbos telefonu 112	367	73,1	684	83,3	19,87	<0,001
Atidaryčiau langus pravėdinti patalpą, kurioje iš voko išsibarstė milteliai (neteisingas)	77	15,3	142	17,3	0,86	0,35
Nežinau	37	7,4	47	5,7	1,42	0,23

Dauguma vyresnio 26-29 m. amžiaus jaunų žmonių (84,6 %) skambintų bendruoju pagalbos telefonu 112 gavę voką su įtartinu turiniu. Be to 77,4 % 18-21 m. amžiaus respondentų nurodo šį būdą ir 83,7 % – 22-25 m. (60 lentelė).

60 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės gavęs voką su įtartinu turiniu?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Elgesys gavus voką su įtartinu turiniu	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=	%	n=	%	n=	%		
Pasikviesčiau šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertintume voko turinį (neteisingas)	451	48,7	61	31,1	65	32,5	32,23	<0,001
Voką su įtartinu turiniu įdėčiau į polietileno maišelį ar kitokią talpą, kad nepasklistų turinys	570	61,6	144	73,5	138	68,7	11,89	0,003
Iš voko išsibarsčiusius miltelius tuojau pat sušluočiau ir išneščiau į konteinerį lauke (neteisingas)	177	19,1	28	14,3	24	11,9	7,41	0,03
Sandariai uždaryčiau langus ir duris, išjungčiau oro vėdinimo ar kondicionavimo sistemas ir palikčiau patalpą, kurioje atidarytas įtartinio turinio vokus	297	32,1	68	34,7	70	34,8	0,91	0,63
Skambinčiau bendruoju pagalbos telefonu 112	717	77,4	164	83,7	170	84,6	7,69	0,02

Atidaryčiau langus pravėdinti patalpą, kurioje iš voko išsibarstė milteliai (neteisingas)	155	16,7	38	19,4	26	12,9	3,07	0,22
Nežinau	58	6,3	12	6,1	14	7,0	0,16	0,93

Analizuojant respondentų atsakymų pasiskirstymą pagal jų išsilavinimą, nustatyta, kad nemaža dalis nebaigusių vidurinio, įgyjusių vidurinį arba kitą išsilavinimą respondentų nežino kaip teisingai elgtis gavus voką su įtartinu turiniu, kadangi kviestų šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertintų voko turinį. Šį būdą nurodė tik ketvirtadalis aukštąjį išsilavinimą įgijusių respondentų (61 lentelė).

61 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės gavęs voką su įtartinu turiniu?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Elgesys gavus voką su įtartinu turiniu	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=425	%	n=251	%	n=39	%		
Pasikviesčiau šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertintume voko turinį (neteisingas)	303	49,8	184	43,3	72	28,8	18	46,2	31,99	<0,001
Voką su įtartinu turiniu įdėčiau į polietileno maišelį ar kitokią talpą, kad nepasklistų turinys	391	64,3	256	60,2	178	70,9	27	69,2	8,26	0,04
Iš voko išsibarsčiusius miltelius tuojau pat sušluočiau ir išneščiau į konteinerį lauke (neteisingas)	108	17,8	90	21,2	31	12,4	0	0	17,00	0,001
Sandariai uždaryčiau langus ir duris, išjungčiau oro vėdinimo ar kondicionavimo sistemas ir palikčiau patalpą, kurioje atidarytas įtartinio turinio vokas	201	33,1	132	31,1	89	35,5	13	33,3	1,41	0,70
Skambinčiau bendruoju pagalbos telefonu 112	467	76,8	336	79,1	214	85,3	34	87,2	9,25	0,03

Atidaryčiau langus pravėdinti patalpą, kurioje iš voko išsibarstė milteliai (neteisingas)	98	16,1	75	17,6	35	13,9	11	28,2	5,52	0,14
Nežinau	42	6,9	23	5,4	18	7,2	1	2,6	2,17	0,54

Respondentų buvo klausta, kokius veiksmus jie atliktų, suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam/pačiai. Atsakymų į klausimą pasiskirstymas pateiktas 62 lentelėje. Dauguma jaunų žmonių atliktų teisingus veiksmus: 78,3 % dėtu kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusių kūno dalių, 69,0 % nuo nušalusių galūnių nuimtų žiedus, laikrodžius ir 68,9 % duotų gerti šiltų ir saldžių gėrimų. Tačiau 21,1 % respondentų nušalusias vietas šildytų įmerkę į karštą vandenį ar panaudotų plaukų džiovintuvą, o tai yra visiškai netinkamas elgesys.

62 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokius veiksmus atliktumėte, suteikdamas pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai?“ pasiskirstymas

Veiksmai suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai	Abs. sk. n=1323	%	PI
Duočiau gerti šiltų ir saldžių gėrimų	911	68,9	66,3-71,3
Dėčiau kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusių kūno dalių	1036	78,3	76,0-80,5
Nušalusias vietas šildyčiau įmerkęs(-usi) į karštą vandenį ar panaudočiau plaukų džiovintuvą (neteisingas)	279	21,1	19,0-23,4
Nuo nušalusių galūnių nuimčiau žiedus, laikrodžius	913	69,0	66,5-71,5
Nežinau	164	12,4	10,7-14,3
Kita (masažavimas, spec. tarnybų pagalba, šiltas/šaltas vanduo, šildymas audiniais ir kt.)	84	6,3	5,1-7,8

Daugiau vyrų (25,7 %) nei moterų (18,3 %) nurodo neteisingą būdą suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam/pačiai. Maždaug vienoda dalis tiek vyrų, tiek moterų nežino, kaip elgtis tokio pobūdžio situacijoje (63 lentelė).

63 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokius veiksmus atliktumėte, suteikdamas pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Veiksmai suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=501	%	n=821	%		
Duočiau gerti šiltų ir saldžių gėrimų	340	67,7	571	69,5	0,48	0,49
Dėčiau kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusių kūno dalių	385	76,7	651	79,3	1,24	0,27
Nušalusias vietas šildyčiau įmerkęs(-usi) į karštą vandenį ar panaudočiau plaukų džiovintuvą (neteisingas)	129	25,7	150	18,3	10,33	0,001
Nuo nušalusių galūnių nuimčiau žiedus, laikrodžius	338	67,3	575	70,0	1,07	0,30
Nežinau	64	12,7	100	12,2	0,09	0,76

Didesnė dalis 18-21 m. amžiaus respondentų nurodo neteisingą elgesį suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam/pačiai (23,7 %). Vyresnio amžiaus respondentų dalis, pasirinkusių šį atsakymą, buvo mažesnė. 22-25 m. jaunų žmonių buvo 16,8 %, 26-29 m. – tik 13,4 % (64 lentelė).

64 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokius veiksmus atliktumėte, suteikdamas pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Veiksmai suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=926	%	n=196	%	n=201	%		
Duočiau gerti šiltų ir saldžių gėrimų	612	66,1	146	74,5	153	76,1	11,15	0,004
Dėčiau kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusių kūno dalių	721	77,9	156	79,6	159	79,1	0,37	0,83
Nušalusias vietas šildyčiau įmerkęs(-usi) į karštą vandenį ar panaudočiau plaukų džiovintuvą (neteisingas)	219	23,7	33	16,8	27	13,4	12,86	0,002
Nuo nušalusių galūnių nuimčiau žiedus, laikrodžius	651	70,3	137	69,9	125	62,2	5,17	0,08
Nežinau	121	13,1	24	12,2	19	9,5	1,99	0,37

Dauguma jaunų žmonių su skirtingu išsilavinimu, suteikdami pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam/pačiai, dėtų kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusių kūno dalių. Neteisingą elgesį nurodžiusių jaunų žmonių su aukštuoju išsilavinimu buvo mažiau palyginus su respondentais, turinčiais kitą išsilavinimą. 10,4 % aukštąjį išsilavinimą įgijusių respondentų nurodė neteisingą elgesį. Tuo tarpu nebaigtą vidurinį išsilavinimą turinčių buvo 23,5 %, vidurinį – 24,5 %, kitą – 15,4 % (65 lentelė).

65 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kokius veiksmus atliktumėte, suteikdamas pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Veiksmai suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=425	%	n=251	%	n=39	%		
Duočiau gerti šiltų ir saldžių gėrimų	414	68,1	278	65,4	189	75,3	30	76,9	8,56	0,04
Dėčiau kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusių kūno dalių	479	78,8	323	76,0	203	80,9	31	79,5	2,42	0,49
Nušalusias vietas šildyčiau įmerkęs(-usi) į karštą vandenį ar panaudočiau plaukų džiovintuvą (neteisingas)	143	23,5	104	24,5	26	10,4	6	15,4	23,21	<0,001
Nuo nušalusių galūnių nuimčiau žiedus, laikrodžius	423	69,6	293	68,9	169	67,3	28	71,8	0,56	0,91
Nežinau	80	13,2	54	12,7	28	11,2	2	5,1	2,62	0,46

66 lentelėje pateikiamas respondentų atsakymų į klausimą apie elgesį kilus panikai masinio susibūrimo vietose, pasiskirstymas. Dauguma respondentų, t.y. 85,7 % įvertintų situaciją, stengtųsi napanikuoti, 70,0 % laikytųsi viešosios tvarkos ir elgesio taisyklių. Visgi, svarbu pabrėžti, kad net 77,2 % jaunų žmonių elgtųsi netinkamai viską fiksuojant vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduodant žurnalistams.

66 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės kilus panikai masinio susibūrimo vietose?“ pasiskirstymas

Elgesys kilus panikai masinio susibūrimo vietose	Abs. sk. n=1323	%	PI
Laikyčiausi viešosios tvarkos ir elgesio taisyklių	926	70,0	67,5-72,4
Bėgčiau prieš minios srovę (neteisingas)	126	9,5	8,0-11,2
Įvertinčiau situaciją, stengčiausi nepanikuoti	1134	85,7	83,8-87,5
Stengčiausi pasitraukti iš įvykio epicentro	125	9,4	8,0-11,1
Viską fiksuočiau vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduočiau žurnalistams (neteisingas)	1022	77,2	74,9-79,5
Nežinau	145	11,0	9,4-12,7
Kita (eiti minios link, slėptis į saugią vietą, valdyti situaciją ir kt.)	7	0,5	0,2-1,0

Analizuojant respondentų atsakymų pasiskirstymą pagal lytį, nustatyta, kad daugiau moterų, nei vyrų žino kaip tinkamai elgtis kilus panikai masinio susibūrimo vietose. 86,6 % moterų įvertintų situaciją, stengtųsi nepanikuoti, o vyrų – 84,3 %. Neteisingą elgesį renkasi maždaug tolygiai tiek vyrai, tiek moterys, t.y. 77,1 % vyrų ir 77,3 % moterų viską fiksuotų vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduotų žurnalistams (67 lentelė).

67 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės kilus panikai masinio susibūrimo vietose?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Elgesys kilus panikai masinio susibūrimo vietose	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=	%	n=	%		
Laikyčiausi viešosios tvarkos ir elgesio taisyklių	333	66,3	593	72,2	5,15	0,02
Bėgčiau prieš minios srovę (neteisingas)	59	11,8	67	8,2	4,67	0,03
Įvertinčiau situaciją, stengčiausi nepanikuoti	423	84,3	711	86,6	1,39	0,24
Stengčiausi pasitraukti iš įvykio epicentro	59	11,8	66	8,0	5,02	0,03
Viską fiksuočiau vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduočiau žurnalistams (neteisingas)	387	77,1	635	77,3	0,01	0,92
Nežinau	68	13,5	77	9,4	5,54	0,02

Dauguma visų amžiaus grupių respondentų, renkasi situacijos įvertinimą be panikos. Tačiau nemaža dalis respondentų elgtūsi neteisingai, t.y. viską fiksuotų vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduotų žurnalistams. Šį būdą nurodė 76,8 % 18-21 m. amžiaus respondentų, 80,1 % – 22-25 m. ir 76,6 % – 26-29 m. respondentų (68 lentelė).

68 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės kilus panikai masinio susibūrimo vietose?“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Elgesys kilus panikai masinio susibūrimo vietose	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=	%	n=	%	n=	%		
Laikyčiausi viešosios tvarkos ir elgesio taisyklių	650	70,2	132	67,3	144	71,6	0,93	0,63
Bėgčiau prieš minios srovę (neteisingas)	88	9,5	25	12,8	13	6,5	4,55	0,10
Įvertinčiau situaciją, stengčiausi napanikuoti	791	85,4	167	85,2	176	87,6	0,67	0,72
Stengčiausi pasitraukti iš įvykio epicentro	93	10,0	17	8,7	15	7,5	1,45	0,49
Viską fiksuočiau vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduočiau žurnalistams (neteisingas)	711	76,8	157	80,1	154	76,6	1,07	0,59
Nežinau	115	12,4	16	8,2	14	7,0	6,88	0,03

Tyrimo metu, analizuojant respondentų elgesio kilus panikai masinio susibūrimo vietose pasiskirstymą pagal išsilavinimą, nustatyta, kad respondentų su aukštuoju išsilavinimu, nurodžiusių neteisingą atsakymą (viską fiksuoti vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduoti žurnalistams) buvo daugiau, t.y. 81,7 % palyginus su kitais išsilavinimais (69 lentelė).

69 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip elgtumėtės kilus panikai masinio susibūrimo vietose?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Elgesys kilus panikai masinio susibūrimo vietose	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=	%	n=	%	n=	%	n=	%		
	608		425		251		39			

Laikyčiausi viešosios tvarkos ir elgesio taisyklių	436	71,7	286	67,3	175	69,7	29	74,4	2,69	0,44
Bėgčiau prieš minios srovę (neteisingas)	57	9,4	44	10,4	22	8,8	3	7,7	0,67	0,88
Įvertinčiau situaciją, stengčiausi napanikuoti	519	85,4	369	86,8	212	84,5	34	87,2	0,88	0,83
Stengčiausi pasitraukti iš įvykio epicentro	59	9,7	44	10,4	21	8,4	1	2,6	2,96	0,40
Viską fiksuočiau vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduočiau žurnalistams (neteisingas)	464	76,3	324	76,2	205	81,7	29	74,4	3,53	0,32
Nežinau	77	12,7	49	11,5	15	6,0	4	10,3	8,36	0,04

Lietuvoje gripo epidemijos yra pakankamai dažnas reiškinys. Todėl tyrimo metu, respondentų buvo klausiama, kaip jie saugotųsi nuo užsikrėtimo gripu esant epidemijai. Jaunų žmonių atsakymų pasiskirstymas pateikiamas 70 lentelėje. Didžioji dalis jaunų žmonių žino, kaip elgtis epidemijos metu: 86,6 % respondentų dažnai plautų rankas, 86,2 % – vengtų sąlyčio su sergančiu asmeniu ir 82,1 % – vengtų masinio susibūrimo vietų. Netinkamą elgesį nurodė maža dalis visų apklaustųjų: sugertų antibiotikų kursą 15,1 %, o nuolatos lankytųsi pas šeimos gydytoją 12,3 % respondentų.

70 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu? pasiskirstymas

Elgesys saugantis epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu	Abs. sk. n=1322	%	PI
Sugerčiau antibiotikų kursą (neteisingas)	199	15,1	13,2-17,1
Vengčiau sąlyčio su sergančiu asmeniu	1140	86,2	84,3-88,0
Dažnai plaučiau rankas	1145	86,6	84,7-88,4
Nuolatos lankyčiausi pas šeimos gydytoją (neteisingas)	162	12,3	10,6-14,1
Vengčiau masinio susibūrimo vietų	1086	82,1	80,0-84,1
Nežinau	69	5,2	4,1-6,5
Kita (imuniteto stiprinimas, sveika mityba, asmens higiena ir medikamentai, sportas ir kt.)	11	0,8	0,4-1,4

Palyginus respondentų atsakymus, išsiaiškinta, kad daugiau moterų nei vyrų nurodo tinkamą elgesį epidemijos metu. Tuo tarpu didesnė dalis vyrų (19,3 %), nei moterų (12,4 %) elgtųsi netinkamai suvartodami antibiotikų kursą (71 lentelė).

71 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu? Pasiskirstymas pagal respondentų lytį

Elgesys saugantis epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu?	Lytis				χ^2	p
	vyras		moteris			
	n=502	%	n=820	%		
Sugerčiau antibiotikų kursą (neteisingas)	97	19,3	102	12,4	11,54	0,001
Vengčiau sąlyčio su sergančiu asmeniu	412	82,1	728	88,8	11,81	0,001
Dažnai plaučiau rankas	409	81,5	736	89,8	18,42	<0,001
Nuolatos lankyčiausi pas šeimos gydytoją (neteisingas)	66	13,1	96	11,7	0,60	0,44
Vengčiau masinio susibūrimo vietų	392	78,1	694	84,6	9,10	0,003
Nežinau	41	8,2	28	3,4	14,22	<0,001

Analizuojant respondentų atsakymų apie elgesį epidemijos metu, pasiskirstymą pagal amžių, nustatyta, kad didesnė dalis vyresnio amžiaus respondentų renkasi dažną rankų plovimą. Tai sudarė 91,5 % 26-29 m. amžiaus respondentų. Dauguma jaunesnių 18-21 m. amžiaus respondentų vengtų sąlyčio su sergančiuoju (86,1 %) (72 lentelė).

72 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu? Pasiskirstymas pagal respondentų amžių

Elgesys saugantis epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu	Amžius						χ^2	p
	18-21 m.		22-25 m.		26-29 m.			
	n=926	%	n=196	%	n=200	%		
Sugerčiau antibiotikų kursą (neteisingas)	156	16,8	19	9,7	24	12,0	8,19	0,02
Vengčiau sąlyčio su sergančiu asmeniu	797	86,1	168	85,7	175	87,5	0,34	0,85
Dažnai plaučiau rankas	783	84,6	179	91,3	183	91,5	11,25	0,004
Nuolatos lankyčiausi pas šeimos gydytoją (neteisingas)	133	14,4	18	9,2	11	5,5	14,03	0,001
Vengčiau masinio susibūrimo vietų	750	81,0	169	86,2	167	83,5	3,31	0,19
Nežinau	60	6,5	3	1,5	6	3,0	10,36	0,01

Vertinant respondentų atsakymų pasiskirstymą pagal jų išsilavinimą, nustatyta, kad net 92,8 % respondentų su aukštesniu išsilavinimu akcentuoja dažną rankų plovimą. Ši būda nurodo 84,9 % vidurinį išsilavinimą įgijusių respondentų ir 84,6 % – kitą išsilavinimą. Daugiausiai nebaigusių vidurinio išsilavinimo respondentų nurodo, kad vengtų sąlyčio su sergančiu asmeniu. Tai sudarė 86,0 % visų nebaigusių vidurinio išsilavinimo respondentų (73 lentelė).

73 lentelė. Respondentų atsakymų į klausimą: „Kaip saugotumėtės epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu?“ pasiskirstymas pagal respondentų išsilavinimą

Elgesys saugantis epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu	Išsilavinimas								χ^2	p
	Nebaigtas vidurinis		Vidurinis		Aukštasis		Kitas			
	n=608	%	n=425	%	n=250	%	n=39	%		
Sugerčiau antibiotikų kursą (neteisingas)	89	14,6	79	18,6	24	9,6	7	17,9	10,31	0,02
Vengčiau sąlyčio su sergančiu asmeniu	523	86,0	361	84,9	223	89,2	33	84,6	2,56	0,46
Dažnai plaučiau rankas	519	85,4	361	84,9	232	92,8	33	84,6	10,23	0,02
Nuolatos lankyčiausi pas šeimos gydytoją (neteisingas)	77	12,7	72	16,9	7	2,8	6	15,4	29,92	<0,001
Vengčiau masinio susibūrimo vietų	508	83,6	329	77,4	219	87,6	30	76,9	13,11	0,004
Nežinau	39	6,4	24	5,6	3	1,2	3	7,7	10,56	0,01

7.5. VEIKSNIAI, TURINTYS ĮTAKOS NETINKAMOMS JAUNŲ ŽMONIŲ ŽINIOMS APIE ELGESĮ EKSTREMALIŲ SVEIKATAI SITUACIJŲ METU

Šiame poskyryje bus pateikti dvinarės logistinės regresijos modeliai, kurių pagalba galima išsiaiškinti, kokie veiksniai turėjo įtakos netinkamam respondentų elgesiui tam tikrų ekstremalių sveikatai situacijų metu.

Analizuojant 74 lentelėje pateiktą modelį, galima teigti, kad netinkamam elgesiui cheminės avarijos metu, turėjo amžius ir gyvenamoji vieta. 26-29 m. amžiaus respondentai

turėjo 73 % mažesnę tikimybę netinkamai elgtis cheminės avarijos atveju, t.y. išgirdus pavojaus signalą, išbėgti į lauką, kad išsiaiškinti, kas įvyko ir kaip elgtis toliau. Taip pat nustatyta, kad kaime gyvenantiems respondentams 1,8 karto didėja šansas netinkamai elgtis.

74 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamam elgesiui cheminės avarijos atveju (išgirdę pavojaus signalą, išbėgti į lauką, kad išsiaiškinti, kas įvyko ir kaip elgtis toliau)**

Veiksniai	ŠS _B	ŠS _P	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	0,95	0,88	0,69-1,11	0,27
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,79	0,64	0,40-1,03	0,06
26-29 metai	0,41	0,27	0,15-0,50	<0,001
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,04	1,26	0,96-1,66	0,10
aukštasis	0,62	1,19	0,72-1,97	0,49
kitas	0,79	1,11	0,54-2,27	0,78
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,64	1,47	0,86-2,50	0,16
nedirbu	0,59	0,77	0,34-1,73	0,53
kita	0,74	1,03	0,59-1,79	0,92
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	1,38	1,35	0,92-1,20	0,13
kaime	1,86	1,84	1,22-2,78	0,004

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1732,12$; df=11; p<0,001; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=8,83$; df=8; p=0,36>0,05; R²=0,03 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 60,8 % imties respondentų.

75 lentelėje pateiktas veiksnių, turinčių įtakos netinkamam elgesiui sudužus gyvsidabriniam termometru modelis. Nustatyta, kad vyrai turi 1,5 karto didesnę šansą išsiliejusį gyvsidabri surinkti ir sudeginti krosnyje lyginant su moterimis.

75 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamam elgesiui sudužus gyvsidabriniam termometru (išsiliejusio gyvsidabrio surinkimas ir sudeginimas krosnyje)**

Veiksniai	ŠS _B	ŠS _P	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,60	1,52	1,11-2,09	0,01
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,80	0,70	0,36-1,33	0,27
26-29 metai	0,49	0,46	0,20-1,07	0,07

Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	0,99	1,16	0,80-1,67	0,44
aukštasis	0,69	1,28	0,64-2,58	0,49
kitas	0,62	0,83	0,28-2,48	0,74
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,62	1,00	0,48-2,11	0,99
nedirbu	1,22	1,19	0,45-3,14	0,73
kita	1,12	1,28	0,64-2,59	0,49
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	0,77	0,77	0,47-1,28	0,32
kaime	1,23	1,21	0,71-2,07	0,49

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1067,81$; df=11; p=0,01; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=4,88$; df=7; p=0,68>0,05; R²=0,02 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 85,6 % imties respondentų.

Vertinant veiksnius, galinčius turėti įtakos netinkamam elgesiui sudužus termometru, nustatyta, kad vyrai turi 1,3 karto didesnę šansą surinkti išsiliejusį gyvsidabrio dulkių siurbliu. Amžius taip pat turėjo statistiškai reikšmingos įtakos: 22-25 m. respondentai turi 43 % mažesnę tikimybę surinkti išsiliejusį gyvsidabrio dulkių siurbliu, o 26-29 m. – 52 % mažesnę tikimybę palyginus su 18-21 m. amžiaus respondentais. Be to, vidurinių išsilavinimą įgiję turi 1,4 karto didesnę šansą susiurbti išsiliejusį gyvsidabrio (p=0,03) (89 lentelė)

76 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamam elgesiui sudužus gyvsidabriniam termometru (išsiliejusio gyvsidabrio surinkimas dulkių siurbliu)**

Veiksniai	ŠSB	ŠSP	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,06	1,33	1,03-1,70	0,03
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,66	0,57	0,34-0,95	0,03
26-29 metai	0,75	0,48	0,26-0,90	0,02
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	0,98	1,38	1,03-1,84	0,03
aukštasis	0,95	1,23	0,73-2,10	0,44
kitas	0,64	0,78	0,34-1,79	0,56
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,71	1,67	0,95-2,94	0,08
nedirbu	0,56	1,43	0,64-3,18	0,38
kita	0,97	1,41	0,80-2,49	0,24
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-

mieste/miestelyje	0,81	0,78	0,54-1,18	0,26
kaime	1,10	1,09	0,71-1,67	0,69

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1552,267$; df=11; p=0,019; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=2,824$; IIs=7; p=0,901>0,05; R²=0,017 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 71,7% imties respondentų.

77 lentelėje buvo vertinami veiksniai, turintys įtakos netinkamai saugotis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais. Taigi, nustatyta, kad vidurinį išsilavinimą įgiję respondentai turi 1,5 karto didesnę šansą gerti atšaldytus/su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį. Be to, pastebėta, kad bedarbiai turi 54 % mažesnę tikimybę netinkamai saugotis nuo perkaitimo geriant atšaldytą vandenį ar gėrimus.

77 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai saugotis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais (Gerti atšaldytus/su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį)**

Veiksniai	ŠS _B	ŠS _P	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	0,83	0,81	0,63-1,05	0,11
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,79	0,86	0,52-1,40	0,53
26-29 metai	0,61	0,67	0,38-1,21	0,18
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,28	1,50	1,10-2,05	0,01
aukštasis	0,77	1,31	0,78-2,18	0,31
kitas	0,74	1,03	0,50-2,13	0,94
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,65	0,76	0,45-1,30	0,32
nedirbu	0,42	0,46	0,21-0,98	0,04
kita	0,58	0,62	0,36-1,06	0,08
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	1,23	1,24	0,85-1,82	0,26
kaime	1,35	1,41	0,93-2,15	0,11

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1565,95$; df=11; p=0,003; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=10,26$; df=7; p=0,17>0,05; R²=0,02 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 70,9 % imties respondentų.

Analizuojant kitą netinkamą apsaugos nuo perkaitimo didelių karščių atvejais būdą, t.y. šaldytuvo durelių atidarymas, kad nukristų kambario oro temperatūra, nustatyta, kad įtakos turėjo lytis ir išsilavinimas. Vyras turėjo 1,6 karto didesnę šansą nei moterys. Taipogi vidurinį išsilavinimą įgiję respondentai irgi turėjo 1,7 karto didesnę šansą atidaryti šaldytuvo dureles, kad nukristų kambario oro temperatūra (78 lentelė).

78 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai saugotis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais (Atidaryti šaldytuvo dureles, kad nukristų kambario oro temperatūra)**

Veiksniai	ŠSB	ŠSP	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,66	1,58	1,10-2,26	0,01
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,93	0,67	0,34-1,34	0,26
26-29 metai	0,67	0,56	0,24-1,35	0,20
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,50	1,71	1,13-2,58	0,01
aukštasis	0,89	1,46	0,68-3,14	0,33
kitas	0,78	0,92	0,26-3,18	0,90
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,74	1,05	0,47-2,34	0,91
nedirbu	2,66	2,47	1,00-6,16	0,05
kita	1,53	1,69	0,81-3,52	0,16
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	0,73	0,78	0,45-1,37	0,40
kaime	1,11	1,15	0,64-2,08	0,64

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=880,21$; df=11; p=0,01; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=6,27$; df=7; p=0,51>0,05; R²=0,02 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 89,2 % imties respondentų.

Trečias netinkamas būdas saugotis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais – tai ryte atidaryti kambario langus ir atitraukti užuolaidas/žaliuzes. Netinkamam respondentų elgesiui įtakos turėjo lytis ir gyvenamoji vieta. Nustatyta, kad vyrai turi 1,4 karto didesnę šansą elgtis netinkamai. Taip pat kaimo gyventojai turėjo 2,2 karto didesnę šansą (79 lentelė).

79 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai saugotis nuo perkaitimo didelių karščių atvejais (Ryte atidaryti kambario langus ir atitraukti užuolaidas/žaliuzes)**

Veiksniai	ŠSB	ŠSP	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,44	1,41	1,10-1,83	0,01
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,94	1,45	0,88-2,39	0,14
26-29 metai	0,86	1,68	0,91-3,10	0,10
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,21	1,30	0,96-1,76	0,10
aukštasis	0,67	0,86	0,50-1,49	0,60

kitas	1,39	1,46	0,70-3,05	0,31
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,72	0,57	0,32-1,00	0,05
nedirbu	1,70	0,94	0,43-2,06	0,89
kita	0,82	0,82	0,44-1,51	0,52
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	1,19	1,24	0,80-1,92	0,34
kaime	2,21	2,23	1,40-3,53	0,001

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtinumo santykio $\chi^2=1488,49$; df=11; p<0,001; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=7,50$; df=8; p=0,48; R²=0,03 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 73,1 % imties respondentų.

80 lentelėje pateikiami veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis gavus voką su įtartinu turiniu. Vyrai turėjo beveik 2 kartus didesnę šansą iš voko išsibarsčiusius miltelius sušluoti ir išmesti į konteinerį lauke. Be to, respondentai su viduriniu išsilavinimu – 1,5 karto didesnę šansą.

80 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis gavus voką su įtartinu turiniu (Iš voko išsibarsčiusius miltelius sušluoti ir išmesti į konteinerį lauke)**

Veiksniai	ŠS _B	ŠS _P	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	2,05	1,97	1,47-2,65	<0,001
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,71	0,65	0,36-1,20	0,17
26-29 metai	0,57	0,62	0,29-1,33	0,22
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,24	1,47	1,05-2,07	0,03
aukštasis	0,65	1,15	0,60-2,23	0,67
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,64	1,02	0,51-2,04	0,96
nedirbu	1,42	1,36	0,55-3,34	0,50
kita	0,90	1,09	0,54-2,18	0,81
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	0,89	0,88	0,54-1,41	0,59
kaime	1,27	1,22	0,73-2,02	0,45

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtinumo santykio $\chi^2=1166,47$; df=11; p<0,001; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=25,63$; df=8; p=0,001; R²=0,04 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 82,7 % imties respondentų.

Nagrinėjant veiksnius, turinčius įtakos netinkamai elgtis, suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam/pačiai, nustatyta, kad vyrai turi 1,4 karto didesnę

šansą nušalusias vietas šildyti įmerkus į karštą vandenį ar panaudojant plaukų džiovintuvą (81 lentelė).

81 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis, suteikiant pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam/pačiai (Nušalusias vietas šildyti įmerkus į karštą vandenį ar panaudojant plaukų džiovintuvą)**

Veiksniai	ŠS _B	ŠS _P	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,55	1,44	1,10-1,90	0,01
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,65	1,07	0,61-1,85	0,82
26-29 metai	0,50	1,04	0,52-2,10	0,91
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,05	1,16	0,85-1,60	0,36
aukštasis	0,38	0,54	0,29-1,02	0,06
kitas	0,59	0,68	0,27-1,70	0,41
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,48	0,70	0,37-1,35	0,29
nedirbu	1,23	1,05	0,45-2,44	0,92
kita	0,81	1,04	0,54-1,20	0,91
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	1,40	1,30	0,80-2,11	0,29
kaime	1,90	1,64	0,98-2,73	0,06

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1324,16$; df=11; p<0,001; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=7,02$; df=7; p=0,43; R²=0,03 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 78,9 % imties respondentų.

82 lentelėje buvo vertinami veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis, kilus panikai masinio susibūrimo vietose. Paaiškėjo, kad kaime gyvenantiems respondentams yra 43 % mažesnė tikimybė fiksuoti viską vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduoti žurnalistams.

82 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis, kilus panikai masinio susibūrimo vietose (Fiksuoti viską vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduoti žurnalistams)**

Veiksniai	ŠS _B	ŠS _P	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,00	1,06	0,80-1,39	0,69
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	1,22	1,11	0,64-1,90	0,72
26-29 metai	0,99	0,86	0,45-1,64	0,65
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-

vidurinis	1,00	0,98	0,71-1,35	0,89
aukštasis	1,38	1,44	0,81-2,55	0,22
kitas	0,90	1,03	0,47-2,28	0,93
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	1,10	0,89	0,48-1,63	0,70
nedirbu	0,45	0,52	0,24-1,13	0,10
kita	0,86	0,68	0,37-1,25	0,22
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	0,90	0,94	0,60-1,49	0,80
kaime	0,53	0,57	0,36-0,92	0,02

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1395,38$; df=11; p=0,02; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=7,50$; df=8; p=0,48; R²=0,02 (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 77,2 % imties respondentų.

Veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis, besisaugant epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu pateikti 83 lentelėje. Nustatyta, kad statistiškai reikšmingi veiksniai buvo lytis, amžius ir išsilavinimas. Vyras turėjo 1,6 karto didesnę šansą epidemijos metu suvartoti antibiotikų kursą. 22-25 metų respondentai turėjo 61 % mažesnę tikimybę elgtis netinkamai. Be to, vidurinį išsilavinimą įgiję respondentai turėjo 1,6 karto didesnę šansą sugerti antibiotikų kursą.

83 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis, besisaugant epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu (Sugerti antibiotikų kursą)**

Veiksniai	ŠSB	ŠSP	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,69	1,59	1,17-2,18	0,004
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,53	0,39	0,19-0,78	0,01
26-29 metai	0,67	0,47	0,21-1,08	0,08
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,33	1,60	1,12-2,28	0,01
aukštasis	0,62	1,05	0,52-2,12	0,90
kitas	1,28	1,60	0,65-3,91	0,30
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,74	1,63	0,75-3,52	0,21
nedirbu	1,68	1,80	0,72-4,46	0,21
kita	0,49	0,64	0,26-1,57	0,33
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	0,81	0,68	0,41-1,13	0,14
kaime	1,33	1,08	0,64-1,83	0,77

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=1395,38$; df=11; p=0,02; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=7,50$; df=8; p=0,48; $R^2=0,02$ (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 77,2 % imties respondentų.

Nuolatinis lankymasis pas šeimos gydytoją, tai dar vienas netinkamas elgesys epidemijos metu. Nustatyta, kad respondentai su viduriniu išsilavinimu turėjo 1,7 karto didesnę šansą taip elgtis, o respondentai, įgiję aukštąjį – 38 % mažesnę tikimybę. Bedarbystė didino šansą beveik 2,7 karto. Be to, kaime gyvenantys turėjo 2,2 karto didesnę šansą nuolatos lankytis pas šeimos gydytoją.

84 lentelė. **Veiksniai, turintys įtakos netinkamai elgtis, besisaugant epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu (Nuolatos lankytis pas šeimos gydytoją)**

Veiksniai	ŠSB	ŠSP	95 % PI	p
Lytis:				
Vyras	1,14	0,99	0,70-1,40	0,95
Moteris	1,0	1,0	-	-
Amžius:				
18-21 metai	1,0	1,0	-	-
22-25 metai	0,60	0,84	0,42-1,69	0,63
26-29 metai	0,35	0,58	0,23-1,47	0,25
Išsilavinimas:				
nebaigtas vidurinis	1,0	1,0	-	-
vidurinis	1,41	1,66	1,14-2,41	0,01
aukštasis	0,20	0,68	0,14-0,99	0,04
kitas	1,25	1,55	0,60-4,03	0,37
Užimtumas:				
mokausi/studijuoju	1,0	1,0	-	-
dirbu	0,37	0,87	0,36-2,07	0,75
nedirbu	2,67	2,67	1,12-6,39	0,03
kita	0,37	0,56	0,19-1,63	0,29
Gyvenamoji vieta:				
didmiestyje	1,0	1,0	-	-
mieste/miestelyje	1,44	1,24	0,64-2,41	0,52
kaime	2,79	2,17	1,10-4,25	0,03

Modelio patikimumo vertinimas: N=1323. Modelio tikėtimumo santykio $\chi^2=923,67$; df=11; p<0,001; Hosmer ir Lemeshow testo $\chi^2=2,95$; df=8; p=0,94; $R^2=0,04$ (Cox & Snell); modelis teisingai klasifikuoja 87,7 % imties respondentų.

Taigi, apibendrinant, veiksniai turintys įtakos netinkamoms žinioms kaip elgtis tam tikrų ekstremalių sveikatai situacijų metu yra šie – lytis, amžius, išsilavinimas, užimtumas ir gyvenamoji vieta.

8. IŠVADOS

1. Jaunų žmonių požiūriu, aktualiausios ekstremaliosios situacijos Lietuvoje – gaisrai, transporto avarijos ir užkrečiamos ligos. Aktualiausių ekstremalių sveikatai situacijų struktūra skiriasi pagal lytį, amžių, išsilavinimą, užimtumą ir gyvenamąją vietą.

2. Dauguma respondentų nėra pakankamai pasirengę ekstremaliosioms situacijoms. Nepakankamai pasirengusių ekstremalioms situacijos daugiau moterų nei vyrų, jaunesnio amžiaus nei vyresnio, didmiestyje nei kaime gyvenančių respondentų. Pagrindinis informacijos šaltinis apie ekstremaliasias situacijas - mokymo įstaigose organizuoti mokymai. Daugumai respondentų tinkamiausias informacijos apie ekstremaliasias situacijas pateikimo būdas – televizijos, radijo laidos.

3. Didžioji dalis respondentų žino, kaip teisingai elgtis įvykus ekstremaliajai situacijai, norint apsaugoti save arba suteikiant pagalbą kitiems. Moterų, turinčių tinkamų žinių apie elgesį įvykus ekstremaliai situacijai, daugiau nei vyrų, vyresnio amžiaus – nei jaunesnio, aukštesnio išsilavinimo – nei žemesnio.

4. Nustatytos sąsajos tarp netinkamų jaunų žmonių žinių apie elgesį ekstremalių sveikatai situacijų metu ir tokių veiksnių, kaip lytis, amžius, išsilavinimas, užimtumas ir gyvenamoji vieta.

8. REKOMENDACIJOS

1. Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centrai, didinant gyventojų informuotumą apie ekstremaliąsias sveikatai situacijas, bendradarbiauti su savivaldybių Visuomenės sveikatos biurais.
2. Ekstremalių sveikatai situacijų centrai esminius tyrimo rezultatus patalpinti savo įstaigos tinklapyje.
3. Savivaldybių Visuomenės sveikatos biurams vykdant funkciją „Sveikatos stiprinimas“ organizuoti renginius, skirtus informacijos jauniems asmenims pateikimui apie elgesį ekstremalių situacijų metu.

PRANEŠIMAI BAIGIAMOJO DARBO TEMA

1. J. Malyško. Jaunų žmonių žinios apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmes visuomenės sveikatai, ir jų elgesys tokių situacijų metu. Seminaras – diskusija savivaldybių visuomenės sveikatos biurų specialistams dėl pasirengimo ir reagavimo ekstremaliųjų situacijų atvejais. Vilnius, 2017 05 17.
2. J. Malyško. Jaunų žmonių žinios apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmes visuomenės sveikatai, ir jų elgesys tokių situacijų metu. VU MF Studentų mokslinės veiklos LXIX konferencija. Vilnius, 2017.

10. LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. B. Pitrenaitė, A. Astrauskas, B. Mikulskienė. Saugios savivaldybės organizacinės valdymo struktūros kūrimas. Viešoji politika ir administravimas. 2011, T. 10, Nr. 4. Psl. 642–658. Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/5e5/012_Pitrenaite.pdf [Žiūrėta 2017-03-10].
2. Bendroji metodika kaip veikti ekstremaliųjų sveikatai situacijų atvejais visuomenės sveikatos priežiūros įstaigoms pagal MIMMS (Major incident medical management and support) tarptautinio pasirengimo ir pagalbos teikimo standartus. AB „e-sveikata“. Prieiga per internetą: http://www.essc.sam.lt/lt/metodikos-ess-atvejais_125.html [Žiūrėta 2017-03-11].
3. Lietuvos Respublikos Civilinės saugos įstatymas. Valstybės žinios. 2009, Nr. 159-7207.
4. Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymas. Valstybės žinios. 1998, Nr. 112-3099.
5. Alytaus rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2012 -02-27 įsakymu Nr. D1-123 . Alytaus savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planas. Alytus, 2012. Psl. 9. Prieiga per internetą:
<https://www.google.lt/search?q=alytus%20lt%20documents%2010180%2091409%20Ekstremaliu%20situaciju%20valdymo%20planas#>
[Žiūrėta 2017-03-11].
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimas Nr. 1503 „Dėl Valstybinio ekstremaliųjų situacijų valdymo plano patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2010, Nr. 125-6425.
7. R. Baniulienė, et al. Civilinė sauga. Mokymo priemonė profesinio mokymo įstaigoms. Kaunas: Kopa, 2014. Prieiga per internetą:
http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_civilines_saugos_mokymo_priemone.PDF [Žiūrėta 2017-03-20].
8. Ekstremaliųjų situacijų klasifikavimas. Širvintų „Atžalyno“ progimnazija. Mokomoji medžiaga. Prieiga per internetą:
http://www.satz.lt/civiline_sauga/ekstremalios_situacijos.pdf [Žiūrėta 2017-03-20].
9. P. Čyras, R. Dubonis, R. Šukys. Gyventojų apsauga ekstremaliose situacijose. Vadovėlis. VGTU leidykla Technika, 2008. Psl 12-42.
10. Adini B, et al. Learning lessons in emergency management: the 4th International Conference on Healthcare System Preparedness and Response to Emergencies and Disasters. „Disaster and Military Medicine“ The Journal of Prehospital, Trauma and Emergency Care Nr. 2:16, 2016. Prieiga per internetą:

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/m/pubmed/28265450/?i=1&from=civil%20emergencies%20management> [Žiūrėta 2017-03-29].

11. H. Elachola, et al. Public Health Emergency Operations Center – A critical component of mass gatherings management infrastructure. The Journal of infection in developing countries. Nr. 10(8), 2016. Psl. 785-790. Prieiga per internetą:

<http://www.jidc.org/index.php/journal/article/view/27580322/1552> [Žiūrėta 2017-03-29].

12. WHO Health Emergencies Programme: progress and priorities. Financing dialogue. 2016. Psl. 4-15. Prieiga per internetą: <http://www.who.int/about/finances-accountability/funding/financing-dialogue/whe-update.pdf?ua=1> [Žiūrėta 2017-03-30].

13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimas Nr. 241 „Dėl ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašo“ patvirtinimo. Valstybės žinios, 2006-03-14, Nr. 29-1004.

14. Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių sveikatai situacijų centras. Gamtinės kilmės grėsmės. Prieiga per internetą:

http://www.essc.sam.lt/lt/informacija_visuomenei_ir_specialistams/patarimai_visuomenei/gamtinės_kilmės_gresmės.html [Žiūrėta 2017-05-04].

15. JSPD Metaduomenų katalogas. Potvynių rizikos valdymas. Prieiga per internetą: <https://aplinka.lt/potvyniu-rizikos-valdymas> [Žiūrėta 2017-05-04].

16. Gaisras Kuršių Nerijoje. 2014. Prieiga per internetą: <https://forest.lt/go.php/lit/1/4724> [Žiūrėta 2017-05-04].

17. Globalaus klimato reguliavimas. 2010. Prieiga per internetą: <http://www.durpynai.gpf.lt/lt/globalaus-klimato-reguliavimas> [Žiūrėta 2017-05-04].

18. B. Bukotaitė. Paskelbtos pirmosios gripo epidemijos Lietuvoje. 2017. Prieiga per internetą: <http://www.ulac.lt/naujienos/pranesimai-spaudai/paskelbtos-pirmosios-gripo-epidemijos-lietuvoje> [Žiūrėta 2017-05-04].

19. Galimos ekstremaliosios situacijos Lietuvoje. Mokomiji medžiaga. Prieiga per internetą: <http://gid.lt/chemija/galimos-ekstremalios-situacijos-lietuvoje> [Žiūrėta 2017-05-04].

20. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gegužės 20 d. įsakymas nr. 248 „Dėl aplinkos ministerijos atsakingų institucijų veiksmų ekstremalių situacijų ar avarių atvejais ir avarių padarinių likvidavimo valdymo“. Žin. 2003, Nr. 56-2504.

21. Specialioji ataskaita: Tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai valdymas Europos Sąjungoje: imtasi reikšmingų priemonių, tačiau reikia nuveikti daugiau. Nr. 26, 2016. Prieiga per internetą:

http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR16_28/SR_HEALTH_LT.pdf [Žiūrėta 2017-05-05].

22. Lietuvos respublikos vyriausybės 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 1291 „Dėl nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos“ patvirtinimo. TAR, 2015-12-16, Nr. 19827.

23. Projekto ataskaita: Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų, kurios gali būti priskirtos savarankiškajai savivaldybės funkcijai, nomenklatūros ir minimalių normatyvų projekto parengimas. Vilnius, 2011. Psl. 36-48. Prieiga per internetą: [http://www.smlpc.lt/media/file/Programos_projektai/Tarptautiniai_projektai/Visuomenes_sveikatos_prieziuros_viesuju_paslaugu_sistemas_tobulinimas_savivaldybese-Nomenklatura-\(1.2.3.\).PDF](http://www.smlpc.lt/media/file/Programos_projektai/Tarptautiniai_projektai/Visuomenes_sveikatos_prieziuros_viesuju_paslaugu_sistemas_tobulinimas_savivaldybese-Nomenklatura-(1.2.3.).PDF) [Žiūrėta 2017-05-06].

24. WHO Public health emergencies. Prieiga per internetą: <http://www.afro.who.int/en/aphef/public-health-emergencies.html> [Žiūrėta 2017-05-06].

25. J. Hunter, et. al. Public Health Response Systems In-Action: Learning from Local Health Departments' Experiences with Acute and Emergency Incidents. 2013. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=0e277de4-cfa8-4652-89a8-fa099bac2d69%40sessionmgr4006&hid=4214> [Žiūrėta 2017-05-06].

26. B. Pitrenaitė. Ekstremalių situacijų komunikacija: teoriniai aspektai ir praktika Lietuvoje. Viešoji politika ir administravimas. 2008, Nr. 26. Psl. 63-70. Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/185/7_b.pitrenaite.pdf [Žiūrėta 2017-05-06].

27. Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Valstybės žinios, 2003-12-18, Nr. 119-5406.

28. Įvykių, ekstremaliųjų įvykių, ekstremaliųjų sveikatai situacijų pasaulyje 2017 m. kovo mėn. apžvalga. Prieiga per internetą: <http://www.essc.sam.lt/lt/naujienos/apzvalgos/ivykiu-ekstremaliuju-ivyk-twzs.html> [Žiūrėta 2017-05-08].

29. 2016 m. Lietuvoje įvykusių ekstremaliųjų situacijų, ekstremaliųjų įvykių ir/ar kitų riziką gyventojų sveikatai ir gyvybei keliančių įvykių, jų padarinių, taikytų visuomenės sveikatos saugos priemonių ataskaita. http://www.essc.sam.lt/lt/informacija_visuomenei_ir_specialistams/ivykiu-ekstremaliuju-ivyk-2wzb.html [Žiūrėta 2017-05-17].

- Taip, mokymo įstaigoje organizuojuose mokymuose.....□2
 Taip, dalyvaudamas(-a) renginiuose.....□3
 Taip, savarankiškai išnaginėjęs(-usi) įvairią literatūrą.....□4
 Ne.....□5
 Kita (*įrašyti*).....□6
- 5. Kokios priežastys gali lemti Jūsų norą pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms? (Nurodykite 3 Jums tinkamas priežastis)**
 Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė) / ramesnis(-ė).....□1
 Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti□2
 Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai.....□3
 Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos.....□4
 Kita (*įrašyti*).....□5
- 6. Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami sužinoti apie galimas ekstremaliasias situacijas, galinčias paveikti Jūsų ir / ar visuomenės sveikatą? (Nurodykite 3 Jums tinkamas įstaigas)**
 Sveikatos apsaugos ministerija.....□1 Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras.....□5
 Ekstremalių sveikatai situacijų centras.....□2 Visuomenės sveikatos centras apskrityje....□6
 Radiacinės saugos centras.....□3 Savivaldybės visuomenės sveikatos biuras....□7
 Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras.... □4 Kita (*įrašyti*)□8
- 7. Į kurias įstaigas kreiptumėtės, norėdami gauti informacijos konkrečiu iškilusiu klausimu?**

Klausimas \ Įstaiga	Sveikatos apsaugos ministerija	Ekstremalių sveikatai situacijų centras	Radiacinės saugos centras	Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras	Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras	Visuomenės sveikatos centras apskrityje	Savivaldybės visuomenės sveikatos biuras
Apsinuodijimas							
Jonizuojančioji spinduliuotė							
Gamtinės kilmės grėsmės							
Pavojingos cheminės medžiagos							
Užkrečiamosios ligos							
Radiacinės avarijos							

- 8. Kokių būdu, Jūsų nuomone, pateikiama informacija apie ekstremaliasias situacijas, keliančias grėsmę visuomenės sveikatai būtų Jums priimtinausia? (Nurodykite 3 Jums naudingiausias šaltinius)**
 Įstaigų internetinėse svetainėse.....□1 Televizijos / radijo laidose.....□5
 Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose.....□2 Socialiniuose tinkluose.....□6
 Seminarų, mokymu metu.....□3 Kita (*įrašyti*)□7
 Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose.....□4

9. Kaip Jūs elgtumėtės cheminės avarijos atveju? (Nurodykite 3 Jums priimtinausius atsakymus)

- Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškiničiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau.....□1
- Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų.....□2
- Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi...□3
- Nesant galimybei evakuotis, slėpčiausi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke.....□4
- Nežinau.....□5 Kita (įrašyti).....□6

10. Ką darytumėte sudužus gyvsidabriniam termometrui? (Nurodykite 3 Jums priimtinausius atsakymus)

- Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau ir sudeginčiau krosnyje.....□1
- Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau pats (pati) mechaniniu būdu, panaudodamas(-a) popieriaus lapą, suteptą kljais.....□2
- Susiurbčiau išsiliejusį gyvsidabrį dulkių siurbliu.....□3
- Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį įdėčiau į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždaryčiau guminiu kamščiu.....□4
- Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį atiduočiau stambiagabaričių atliekų surinkimo aikštelėje.....□5
- Nežinau.....□6 Kita (įrašyti).....□7

11. Kaip saugotumėtės nuo perkaitimo didelių karščių atvejais? (Nurodykite 3 Jums priimtinausius atsakymus)

- Gerčiau atšaldytus / su ledukais gaiviuosius gėrimus ar vandenį.....□1
- Atidaryčiau šaldytuvo dureles, kad kambario oro temperatūra nukristų.....□2
- Ryte atidaryčiau kambario langus ir atitraukčiau užuolaidas ar žaliuzes.....□3
- Įjungčiau kondicionierių ir nustatyčiau 7 laipsniais žemesnę nei lauko oro temperatūrą.....□4
- Ryte uždaryčiau kambario langus ir palikčiau užtrauktas užuolaidas ar žaliuzes.....□5
- Neužsiimčiau sunkia fizine veikla nuo 10 iki 16 val.□6
- Nežinau.....□7 Kita (įrašyti).□8

12. Kaip elgtumėtės gavęs voką su įtartinu turiniu? (Nurodykite 3 Jums priimtinausius atsakymus)

- Pasikviesčiau šeimos narį ar kolegą ir kartu įvertintume voko turinį.....□1
- Voką su įtartinu turiniu įdėčiau į polietileno maišelį ar kitokią talpą, kad nepasklistų turinys.....□2
- Iš voko išsibarsčiusius miltelius tuojau pat sušluočiau ir išneščiau į konteinerį lauke.....□3
- Sandariai uždaryčiau langus ir duris, išjungčiau oro vėdinimo ar kondicionavimo sistemas ir palikčiau patalpą, kurioje atidarytas įtartino turinio vokas.....□4
- Skambinčiau bendruoju pagalbos telefonu 112.....□5
- Atidaryčiau langus pravėdinti patalpą, kurioje iš voko išsibarsstė milteliai.....□6
- Nežinau.....□7 Kita (įrašyti)□8

13. Kokius veiksmus atliktumėte, suteikdamas pirmąją pagalbą nušalusiam asmeniui arba nušalus pačiam / pačiai? (Nurodykite 3 Jums priimtinausius atsakymus)

- Duočiau gerti šiltų ir saldžių gėrimų.....□1
- Dėčiau kambario temperatūros tvarsčius ant nušalusių kūno dalių.....□2

- Nušalusias vietas šildyčiau įmerkęs(-usi) į karštą vandenį ar panaudočiau plaukų džiovintuvą.....□3
 Nuo nušalusių galūnių nuimčiau žiedus, laikrodžius.....□4
 Nežinau.....□5 Kita (*įrašyti*).....□6

14. Kaip elgtumėtės kilus panikai masinio susibūrimo vietose? (Nurodykite 3 Jums

primitiniausius atsakymus)

- Laikyčiausi viešosios tvarkos ir elgesio taisyklių.....□1 Nežinau.....□6
 Bėgčiau prieš minios srovę.....□2 Kita (*įrašyti*)□7
 Įvertinčiau situaciją, stengčiausi nepanikuoti.....□3
 Stengčiausi pasitraukti iš įvykio epicentro.....□4
 Visą fiksuočiau vaizdo priemonėmis ir medžiagą perduočiau žurnalistams.....□5

15. Kaip saugotumėtės epidemijos metu nuo užsikrėtimo gripu? (Nurodykite 3 Jums

primitiniausius atsakymus)

- Sugerčiau antibiotikų kursą.....□1 Vengčiau masinio susibūrimo vietų.....□5
 Vengčiau sąlyčio su sergančiu asmeniu....□2 Nežinau.....□6
 Dažnai plaučiau rankas.....□3 Kita (*įrašyti*).....□7
 Nuolatos lankyčiausi pas šeimos gydytoją □4

16. Jūsų lytis?

- Vyras.....□1 Moteris.....□2

17. Jūsų amžius?

- 18-21 m.□1 26-29 m.□3
 22-25 m.□2

18. Jūsų išsilavinimas?

- Nebaigtas vidurinis.....□1 Aukštasis□3
 Vidurinis.....□2 Kitas(*įrašyti*).....□4

19. Jūsų užimtumas?

- Mokausi / studijuoju.....□1 Nedirbu.....□3
 Dirbu.....□2 Kita (*įrašyti*).....□4

20. Jūsų gyvenamoji vieta?

- Didmiestyje.....□1 Kaime.....□3
 Mieste / miestelyje.....□2 Kita (*įrašyti*).....□4

DĖKOJAME UŽ ATSAKYMUS!